

Міністерство освіти і науки України
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА ПЕДАГОГА

За загальною редакцією професора В.В. Кизилової

Старобільськ
2018

УДК 372.3:373.6
М 54

Рецензенти:

Починкова М.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Цінько С.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури і методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

М-54 Методична скарбничка педагога / ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2018. – 152 с.

До збірника увійшли розробки занять вихователів дошкільних навчальних закладів, розробки уроків та виховних заходів учителів ЗОШ.

Для вихователів, учителів, студентів, широкого кола читачів.

УДК 372.3:373.6

Рекомендовано до друку науковою комісією ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ) (протокол № 7 від 26 січня 2018 р.)

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Віннік Ольга Анатоліївна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Подорож казковою країною Звуків

Мета: удосконалювати вміння дітей розрізняти на слух свистячі і шиплячі звуки [С-Ш] у складах, словах, реченнях; давати порівняльну характеристику цих звуків; вправляти дітей у: поділі слів на склади; звуковому аналізі і синтезі; творенні якісних прикметників від іменників; складанні простих поширених речень; відгадуванні загадок; читанні простих за структурою слів. Розвивати фонематичний слух, почуття ритму, артикуляційну і дрібну моторику пальців рук, логічне мислення. Виховувати колективізм, активність, дисциплінованість, увагу, товариські почуття.

Обладнання: Предметні малюнки одягу, собаки, мишки, автобуса, гадюки, лісу; наголовники; друковані букви С, Ш; загадки; білетна каса; дидактичні ігри: «Потяг», «Який сік?», «Слово розсипалось», «Звукова Галявіна», «Ромашка [С-Ш]», «Встав пропущені слова»; демонстраційний матеріал «Весела граматики-антоніми»; ребус «Колесо».

Хід заняття

1. Організаційний момент.

(Діти стоять на килимку, утворивши коло; промовляють вітальну гімнастику і супроводжують її пальчиковою вправою «пальчики вітаються»).

- Доброго ранку, сонце привітне!
- Доброго ранку, небо блакитне!
- Доброго ранку, в небі пташки!
- Доброго ранку, усі малюки!
- Я вас вітаю, люблю, впізнаю, (діти беруться за руки)
- Бо живемо ми в одному краю.

2. Повідомлення теми заняття.

Вихователь:

- Сьогодні до нас на заняття завітали два звуки, дві букви (показує букву С-діти називають її та показує букву Ш, діти також її називають). Раніше ви їх частенько плутали і це їм було не дуже приємно. Але ми багато з вами працювали над цими звуками. І щоб перевірити вас чи навчилися ви їх розрізняти, ми вирушимо разом у цікаву подорож до казкової країни Звуків минаючи чарівний ліс. Згодні?

Діти: «Так! Так!»

-А чим ми будемо подорожувати? Відгадайте:

У полі драбини довгі лежать,

По драбини будиночки з дітьми біжать? (малюнок потягу)

3. Порівняльна характеристика звуків С-Ш: гра «Придбай квиток».

Потрібно на потяг придбати квитки-літери (дівчатка-Ш, хлопчики –С)
– ціна квитка-правильна відповідь.

Вихователь задає питання, а діти, ставши в чергу до каси, по черзі відповідають і отримують літери і вставляє отримані літери в наголовники дітей.

- Звук С - голосний чи приголосний? (*приголосний*)
- Звук Ш - голосний чи приголосний? (*приголосний*)
- Звук С – дзвінкий чи глухий? (*глухий*)
- Звук Ш – дзвінкий чи глухий? (*глухий*)
- Звук С – твердий чи м'який? (*твердий*)
- Звук Ш – твердий чи м'який? (*твердий*)
- Сссс – на якому поверсі живе язичок? (*нижньому*)
- Шшшш – на якому поверсі живе язичок? (*верхньому*)
- Звук С (Ш) – холодний чи теплий?
- Звук С (Ш) – губи «жабкою» чи «слоником»?

4. Диференціація звуків (С-Ш) у словах (лексична тема - одяг).

Вихователь: Діти, потрібно підібрати одяг для подорожі: дівчатка – відповідно до придбаних квитків-літер одяг із звуком Ш, а хлопчики – С.

(На набірному полотні виставлені предметні малюнки: сорочка, костюм, спідниця, сукня, светр, сарафан, штани, шорти, шуба, шарф, шинель, шаровари, шкарпетки, шапка).

5. Поділ слів на склади.

Вихователь: квитки маємо, одяг підібрали, час сідати на потяг. Потрібно розмістити пасажирів згідно кількості складів у словах: дидактична гра «Потяг».

6. Формування мелодійності мовлення, почуття ритму.

Вихователь промовляє рядки віршика, а діти відплескують у долоньки, наслідуючи вихователя:

Наш потяг їде, колеса стукотять:

ТАК! Так-так. (3 рази)

А в потязі дітки тихенько сидять:

так-так ТАК! (3 рази)

Наш потяг щосили гуде:

ЧУХ! Чух-чух. (3 рази)

Я діток везу і щосили кричу:

чух-чух ЧУХ! (3 рази)

7. Утворення якісних прикметників від іменників, узгодження в роді та числі:

Дидактична гра «Який сік?»

-У потязі душно і хочеться пити,

-Кожен із вас може соку налити.

(Діти беруть банки із соком, розглядають, а потім по черзі відповідають на запитання вихователя)

- Який п'є сік Марійка?

- Я п'ю малиново-полуничний сік...

8. Мовнофізична хвилинка. (мал. – ліс, змія)

Вихователь:

-А ось і зупинка, давайте зійдем, (Діти встають із своїх місць)
Та разом по лісу гуляти підем. (Ідуть на килимок-галявинку)
Дерева у лісі високі стоять (Піднімають руки вгору)
Хитають гіллям (Похитування тулубом і руками)

Тихо листям шумлять: ш-ш-ш-ш.
А ось і змія. (Присідають)

Чи то спить, чи лежить?
На сонечку гріється,
Й тихо сичить: с-с-с-с.

9. Промовляння слів паронімів: мовно-рухлива гра «Відлуння».

Вихователь: «вітерець навів мені на вушко про те, що лісове відлуння хоче з нами погратися в свою улюблену гру, перевірити чи навчились ми розпізнавати звуки [С - Ш]»

(діти стоять у колі, вихователь промовляє слова пароніми і кидає м'ячик дитині, а дитина ловить м'яча і повторює почуте):

сум – шум;	сапка – шапка;	синок – шинок;
каса – каша;	маса – Маша;	каска – кашка;
кіска – кішка;	сирота – широта;	сила – шило;
пісок – мішок;	нас – наш;	синька – шинка.

10. Звукобуквений аналіз та синтез: дидактичні ігри «Живі букви» та «Звукова галявина». (На набірному полотні два будиночки собаки та мишки, а на килимку розкидані букви).

Вихователь:

- А ось дві стежинки дві різні доріжки

Ведуть до будинків собаки і мишки.

(Дівчатка «йдуть стежинкою» із буквою Ш, а хлопчики – С, викладають слова.

Діти потрапляють на звукову галявину)

- Чомусь звірята дуже сумні

- Потрапить в будинки не можуть вони,

- Бо загубили ключі від замків,

- Допомоги чекають від вас, малюків.

(звуковий аналіз слів собака, мишка.)

11. Диференціація [С - Ша] у словах на основі фонематичних уявлень: дидактична гра «Ромашки».

Вихователь:

- А ось і квіти на галяві розквітли,

Беріть по одній і до праці всі діти.

(Потрібно: дівчаткам накрити пелюсточками малюнки із звуком - Ш, а хлопчикам - С).

Мовна гра «Слово зламалось»

Сіра мишка Шкряботушка по книжці гуляла

І останні склади із слів хвостом позмітала.

Ми...(ша), ко...(са), Да...(ша), ро...(са), ча...(ша), ву...(са), ду...(ша),

О...(са), Ма...(ша), кра...(са), гру...(ша), ло...(ша), ти...(ша),
коле...(са)...

12. Складання речень за малюнком та схемою: дидактична гра «Встав пропущені слова».

Вихователь: - А песик Сірко так дуже радів, так голосно гавкав
І шкоду зробив, і з речень слова повтікали від страху,
То ж знову рятуєм Сірка ми невдачу.
Потрібно речення відремонтувати
Слова повернути, раду їм дати.

13. Добирання слів-антонімів, гра «Стежка слів навпаки» з використанням демонстраційного матеріалу «Весела грамота – антоніми».

14. Знаходження і читання слів, які надруковані на «колесі» :
МАШИНА, шина, шана, наша, Маша, миша; КОЛЕСО, осел, село, око.

Вихователь: - Ось ми і опинились на околиці лісу, пора повертатись у дитячий садок. А яким транспортом ми це зробимо відгадайте:

Довгий будинок на колесах стоїть,
Діток везе, по дорозі біжить. (Автобус)

- Щоб колеса у автобуса крутились і ми з вами їхали, потрібно виконати останнє завдання: знайти якомога більше слів і назвати їх.

15. Підсумок заняття.

Наша подорож завершилась, чи сподобалась вона вам, так?

Я також вами задоволена. Ви впорались з усіма завданнями, показали те, що вмієте розрізняти звуки [С - Ш]. Молодці.

Воробійова Ольга Миколаївна

Вихователь ЗДО №5 «Незабудка» м. Старобільська

Тема: Казка під дощем (Інтегроване заняття з пріоритетом екологічного змісту для старшої групи)

Програмовий зміст: Розширити й уточнити уявлення дітей про дощ як явище природи; спонукати захоплюватися ним, відтворювати його звуки. Вчити створювати оригінальні образи дощу на основі власного сприйняття та відчуттів, зображувати дощ різними способами – музикою, художнім словом, грою, драматизацією, малюванням, використовуючи різні техніки зображувальної діяльності: малювання свічками, пальцями, забризкуванням, малюванням по зволоженому аркуші паперу. Розвивати уяву, абстрагування від реального об'єкта чи явища, творчі здібності, здатність до самовираження, комунікативно-мовленнєву компетентність. Виховувати любов до рідної природи, самостійність, спостережливість, креативність.

Матеріал: плащ, парасолька, гумові чобітки, дощовий палац, дидактична гра «Склади картинку», загадки, вірші, предмети для шумового оркестру, костюм дощу, хмаринок; заготовки для малювання, зубні щітки, свічки, пензлики, серветки, фарби, повітряні кульки.

Хід заняття

Заняття розпочинається в груповій кімнаті, яка прикрашена в осінньому стилі.

Вихователь: Діти, чи помітили ви, як гарно прибрана наша кімната? Коли я вранці прийшла до дитсадочка, то теж дуже здивувалася. Хто ж це нам приготував такий сюрприз?

Діти роздивляються навкруги та за підказками (букет осіннього листя, овочі та фрукти на таці, картинки з зображенням перелітних птахів, дощова хмарка), здогадуються, що тут була Осінь.

Вихователь: «Так, я згодна з вами. Адже ми дуже багато про неї говорили останнім часом. І саме вона зараз царює у природі. Але що ж вона хотіла нам своїм сюрпризом сказати? Може хоче з кимось нас познайомити, або запрошує кудись?»

Вихователь звертає увагу на сліди, які нагадують великі плями, і запрошує всіх дізнатися, куди вони приведуть. Діти йдуть по паперовим слідам – плямам, натрапляють на парасольку, чобітки, накидку від дощу. Підходять до дверей музичної зали, звідки долинає шум, крапання дощу.

Вихователь: Прислухайтеся, діти. Які звуки природи ви чуєте? (шум дощу). Давайте зазирнемо сюди (відчиняє двері). Як тут чудово! Куди ми з вами потрапили? Чи не здається, що тут досить волого?.

Знову чути крапання і з-за ширми звучить голос Дощу.

Дощ: Як добре, що ви завітали до мене в гості! Це мій палац. А хто я, ви здогадаєтеся, коли відгадаєте мою загадку:

Як люблю я танцювати,
Дріботіти та скакати!
Молоточком наче б'ю,
Із цеберця наче ллю!

Вихователь: Як ви гадаєте, про кого ця загадка? Який буває дощ? (літній, осінній, весняний, холодний, теплий, рясний, дрібний). На що він схожий? (на фольгу, ялинковий дощик). Давайте спробуємо відтворити дії, які виконує дощ.

Вихователь промовляє слова, а діти повторюють їх і виконують різні дії: дощ іде (діти йдуть), дощ лле (роблять руками хвилеподібні рухи), дощ крапає (діти грають на металофоні), дощ шелестить (діти шарудять целофановими кульками), дощ дріботить (діти тупотять ногами).

Вихователь: Діти, здається, ми можемо створити справжній дощовий оркестр!

Під музичний супровід, за допомогою різних шумових предметів діти створюють свою музику.

Вихователь: Ви справжнісінькі музиканти! Дуже гарно звучала ваша музика! Давайте тепер спробуємо створити дощовий натюрморт. Пригадайте, які предмети траплялися нам на дорозі? (парасолька, чобітки, плащ, накидка від дощу). Пропоную скласти з них натюрморт.

Діти придумують різні варіанти натюрморту, а потім весело стрибають через уявні калюжі, які з'являються після дощу.

Вихователь: Ви згодні, що весело товаришувати й грати. Аз ким же товаришує сам дощик, як ви гадаєте?

Діти згадують вірші про хмарку, грім, блискавку, веселку, вітер, розповідають по черзі. В цей час зі свого палацу виходить Дощ.

Дощ: Любі діти, ви так багато про мене знаєте, а ще про моїх друзів. Я не втримався вже сидіти в своєму палаці, та привітаю вас рясеньким дощем!

Дощик поливає дітей із поливальниці (водяний струмінь імітується срібним дощиком прикріпленим до її носа).

Вихователь: Діти, простягніть долоньки до неба. Ви відчуваєте дощ? (розсипає краплинки). Ці поспішайки дрібно й швидко вистукують по землі, деревах своїми ніжками. Ой який рясний дощ! Поки ми ще не змогли, сховаймося під парасолькою. До речі, вона незвичайна, бо може легко перетворити нас на художників

Вихователь крутить парасольку над головами дітей, підводить до мольбертів, де розташовані заготовки пейзажів.

Вихователь: Діти, як ви гадаєте, де може з'явитися дощ? Так, звичайно, у лісі, у степу, в саду, тобто всюди! Спробуйте його намалювати.

Діти малюють, використовуючи за бажанням різні техніки малювання.

Дощ: Який же я гарний вийшов на ваших малюнках (роздивляється роботи дітей). Мені навіть соромно стало, що я вас часом лякаю. Обіцяю, відтепер обов'язково вас попереджатиму про свій прихід. А ви запам'ятайте такі прикмети: Хмарки плывуть низько – вони заплачуть дощем; Горобці збираються зграями – буде дощ; Сонце в хмарках купається – на дощик збирається.

А на згадку про мене я вам подарую свої чудові краплинки (роздає дітям повітряні кульки, повертається в свій палац).

Вихователь: Діти, чи сподобалась вам наша подорож? Мені теж дуже сподобалося! Та й ми так багато дізналися про дощ. Хоч він і залишив такі чорні сліди за собою, та він не завжди такий. Адже такий веселий настрої ми маємо сьогодні завдяки йому. А тепер час повертатися додому!

Гвоздева Ольга Станиславовна

Магістрантка спеціальності «Дошкольное образование»

ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко»

Мельник Лариса Владимировна

Кандидат филологических наук, доцент кафедры филологических

дисциплин ГУ «Луганский национальный университет

имени Тараса Шевченко»

Тема: Юля-грязнуля и предметы гигиены (Занятие по развитию речи в младшей группе)

Программное содержание:

звуковая культура речи: правильно произносит свистящие и шипящие согласные звуки;

словарная работа: расширить лексикон детей названиями предметов гигиены (мыло, зубная паста, полотенце, мочалка, расческа); научить

правильно употреблять противоположные слова « грязный – чистый», «холодная – теплая»;

грамматика: учить детей правильно употреблять существительные с прилагательными; грамматически правильно согласовывать глаголы со словом «вода»;

связная речь: повышать речевую активность детей, стимулируя высказывания о предметах гигиены и их предназначении; развивать интонационную выразительность речи.

Материал: кукла Юля-грязнуля, красный тазик с тёплой водой и синий с холодной, мыло, мочалка, зубная паста, полотенце, расчёска, щетка, пазлы с изображением предметов гигиены.

Ход занятия

I. Вступительная часть.

Воспитатель: Ребята посмотрите друг на друга, какие вы красивые, опрятные, какое у нас хорошее настроение.

Стук в дверь (появляется кукла).

II. Основная часть.

Воспитатель: Ой посмотрите кто это? (ответы детей)

- Да, ребята, это кукла! Её зовут Юля!

- Ну посмотри, Юля, какая же ты грязная! (обращение к кукле)

Рассказывание отрывка стиха А. Барто «Ах ты девочка чумазая»

Ах ты девочка чумазая!

Что ж ты ручки так измазала?

Я на солнышке лежала,

Руки кверху поднимала.

Вот они и загорели.

Воспитатель: А нам кажется, что они не загорели!

- Ребята, как вы думаете, у куклы действительно ручки загорели? (ответы детей)

- У куклы грязные ручки и щёчки? (ответы детей)

- Дети, а какие у вас ручки и щёчки? (ответы детей)

- А что вы делаете для того, чтобы у вас были чистые ручки? (ответы детей)

- Давайте покажем Юле-грязнуле, как нужно умываться, и расскажем ей потешку.

Физминутка

Льется чистая водица,
Мы умеем сами мыться.
Порошок зубной берем,
Крепко щеткой зубы трем
Моем уши, моем шею,
На глазах мы хорошеем.

(Дети выполняют движения в соответствии с текстом).

Воспитатель: Ребята, что нам помогло отмыться от грязи? (Дети отвечают).

Воспитатель: Молодцы, сейчас мы поиграем. У меня на столе лежат предметы (*мыло, щетка, зубная паста, полотенце, расческа*). Кого я вызову, тот должен отгадать, что я спрячу в мешочек.

(Дети в ходе игры перечисляют предметы гигиены).

Воспитатель: Все эти предметы нужны нам чтобы мы были чистыми и аккуратными.

Да здравствует мыло душистое,
И полотенце пушистое,
И зубной порошок,
И густой гребешок!

- Ребята, а тепер скажем вместе, чем вы умываетесь? (ответы детей)

- Какая бывает водичка? (ответы детей)

Опыты с холодной и тёплой водой

Стоит два таза с водой (тёплая в красном, холодная в синем).

Воспитатель: Давайте пальчиком попробуем воду.

(Дети пробуют воду пальчиком)

- Какая вода в синем тазике? (ответы детей)

- А какая водичка в красном тазике? (ответы детей)

- Если водичка холодная, что можно сделать, чтобы она стала тёплой?
(ответы детей)

- А откуда водичка идёт? (ответы детей)

- А давайте покажем, как течёт водичка?

С-с-с-с-с

Краник открывается,
Водичка набирается,
Брызгает, журчит,
На руки нам бежит.

Воспитатель: дети, какой водой приятней умываться и купаться?
(ответы детей)

- Ребята, давайте умоем нашу Юлю. Что для этого нам понадобится?
(ответы детей)

Игра «Купание куклы»

Воспитатель: Наша Юля терерь чистая, красивая. И она хочет поиграть с вами. Юля принесла красивые картинки, только они все перепутались. Их нужно сложить, чтобы узнать, что на них изображено.

(Дети собирают пазлы с изображением предметов гигиены).

Воспитатель: Ребята, давайте ещё раз вспомним, для чего необходимы эти предметы. (ответы детей)

III. Заключительная часть.

Воспитатель: Молодцы, ребята! Мы сегодня говорили о воде. Без неё нам не прожить. Теперь вы хорошо знаете предметы, которые нам нужны, чтобы быть чистыми и аккуратными.

- Как вы думаете, кукле Юле было интересно с нами? Она говорит вам «спасибо» за то, что научили её чистоте. Но Юле пора домой! Давайте скажем ей «до свидания»!

Довбня Наталія Миколаївна

Студентка 3 курсу спеціальності «Дошкільна освіта. Логопедія»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Казка навпаки (Інтегроване заняття з розвитку мовлення для старшої групи)

Програмовий зміст: формувати у старших дошкільників уміння міркувати на занятті з розвитку мовлення. Використовуючи складні речення, добирати потрібні слова, закріплювати й удосконалювати літературну вимову.

Матеріал: впровадження нових технологій: нестандартних підходів в роботі з дітьми (використання елементів методики В.Сухомлинського)

Хід заняття

1. Організаційна частина.

Вихователь:

Здравствуй, сонце золоте!

Здравствуй, небо блакитне!

Здравствуй, мої друзі!

Дуже рада вас бачити.

-Ви любите казки? А чому їх любите? Ви знаєте багато казок? Зараз перевіримо.

Я загадую вам загадки, а ви будете називати казку або казкового героя. Слухайте уважно.

2. Основна частина.

1.Знайшла одного разу мишка

Зовсім порожній будиночок ,

Почала жити та поживати.

Так мешканців до себе пускати (Рукавичка)

Назвіть тих, хто посилювався в рукавичці. Правильно всього 6 героїв.

2.Чекали маму з молоком,

А пустили вовка в дім,

Хто ж були ці

Маленькі діти? (Козенята)

3.Ах ти, Петя – простота,

Схибив трохи

Не послухався кота,

Виглянув у віконце (Півник)

4.Я від дідуся пішов

Я від бабусі пішов (Колобок)

5.Я дерев'яний чоловічок

На воді і під водою

Шукаю ключик золотий ,

Усюди суну ніс свій довгий,

Хто ж я? (Буратино)

Фізкультхвилинка

Вийшла мишка одного разу (ходьба на місці).

Подивитися, котра година (повороти вліво, вправо).

Раз, два, три, чотири (плескаємо в долоні над головою).

Мишки смикнули за гирі (руки вгору і присідання з опусканням рук).

Раптом пролунав страшний дзвін (плескаємо в долоні перед собою).

Втекли мишки вон (біг на місці або до свого місця).

Дидактична гра

А тепер найскладніше завдання: я буду називати казкових героїв, а ви згадуєте назви казок, у яких вони діють.

1. Цар, три сина, стріла, болото (Царівна – жаба)

2. Батько, мачуха, три дочки, фея, туфелька (Попелюшка)

3. Дуже маленька дівчинка, травневий жук, миші, ластівка (Дюймовочка)

4. Зла мати, дочка і падчерка, дід Мороз (Морозко)

Вихователь. Подивіться, що трапилося з нашими мишенятами? Якими вони стали?

Діти. Мишенята перетворилися на працелюбних.

Вихователь. Тож у казці стало все навпаки. Давайте розкажемо нову казку. Мабуть, наша казка сьогодні буде злою? Як буде починатися наша казка?

Вихователь. Жили собі двоє мишенят Круть та Верть і півник Голосисте Горлечко. Півник тільки й знав, що співав та відпочивав.

А мишенята, тільки починало світати, бралися за роботу. Одного разу замітали миші подвір'я і знайшли колосок.

— Кого вони покликали?

— Що відповів півник?

(Діти за допомогою вихователя складають казку.)

Вихователь. Став півник вилазити з-за столу, а мишенята його не затримують і говорять: «Хочеш їсти калачі, не сиди на печі».

Чому так сказали мишенята? (*Відповіді дітей.*)

Вихователь. А як зробити кінець казки добрим?

Діти. Надіслати півникові листа. Пояснити, що праця годує, а лінь марнує. Запросити у групу і навчити працювати.

Вихователь.

Мишенята хочуть грати,

І слова добирати.

Вони кажуть вам, що зробити.

А ви скажете, що вже зробили.

Дидактична вправа «Зробити — зробили»

(Наприклад, *знайти — знайшли.*)

Пари слів:

- спекти — спекли;
- змолоти — змололи;
- замести — замели;
- обмолотити — обмолотили;

• замісити — замісили.

Вихователь. У нашій казці спочатку півник був яким?

Діти. Злий, ледачий.

Вихователь. А мишенята?

Діти. Добрі, працелюбні.

Вихователь. А став півник яким? Ми називали слова з протилежним значенням. А тепер пограємо. Я називатиму слово-«ознаку», і ви теж називайте, тільки навпаки.

Пари слів:

- хворий — здоровий;
- хоробрий — лякливий;
- товстий — тонкий;
- порожній — повний;
- багатий — бідний;
- сильний — слабкий;
- гарний — потворний.

3. Заключна частина.

(Вихователь непомітно замінює зображення злого півня на доброго.)

Вихователь. Ось у нашій казці стали всі добрими. А головне, ви самі вигадати казку, яка і схожа і несхожа на ту, яку ми знаємо. Чим схожі ці казки? Чим різняться. (Відповіді дітей.)

Вихователь. Сьогодні всі діти гарно працювали, склали казки і відповідали на питання. А ще стали добрішими і добре запам'ятали приказку: Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.

Дорогіна Марина Олександрівна

Вихователь НВК «Гармонія» м. Северодонецька

Тема: Як зайченятко загубилося (молодша група)

Програмовий зміст: вчити чітко вимовляти звуки української мови; формувати правильність вживання граматичних форм та порядку слів у реченні; спонукати відповідати на запитання за змістом картини, продовжувати ознайомлювати дітей із назвою рідного краю, міста, в якому народилися; дати знання про те, що люди, які живуть в Україні — це український народ (українці) і розмовляють вони українською мовою; засобами художнього слова формувати уявлення про красу природи рідного краю; викликати почуття любові до рідного краю, розширювати знання дітей про сім'ю, склад, взаємовідносини; сформувати у дітей поняття про те, що сім'я — це найближчі люди, вони піклуються один про одного; активізувати словник за теми «Сім'я»; розвивати уміння виявляти повагу до родичів, виховувати любов, щирість.

Матеріал: іграшки (зайчик, зайчиха, лялька Оксанка), коректурна таблиця «Дикі тварини», сонечко без промінчиків, промінчики, загадки про сім'ю, зображення членів родини.

Словник: Україна, українці, матуся, дикі тварини, зайченя, лисеня.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Діти разом з вихователем заходять у групу, там на килимі розгорнулася галявинка з квітами. Вихователь пропонує дітям привітатися.

Доброго ранку, сонечко!
Доброго ранку, небо!
Доброго ранку, друзі!
В добрий час,
Раді привітати вас!

II. Основна частина.

Вихователь: – Малята, а на якій мові ми зараз з вами розмовляємо? Так, на українській мові. А як називається наша країна? Так, ми живемо на Україні, ми з вами українці.

Словесна гра «Ми – українці». Діти будують конструкцію зі слів «Ми маленькі українці», «Я маленька українка», «Я маленький українець» правильно змінюючи закінчення.

Вихователь: – Так, діти, ми з вами українці та живемо на красивій, мальовничій нашій рідній Україні. Послухайте вірш І.Січовика «Рідний край».

Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься Україна.

– Про що цей вірш? Так, цей вірш про нашу Батьківщину — Україну.

На галявинці з'являється сумний зайчик. Вихователь пропонує дітям привітатися із ним та спитати, що у нього трапилося?

-Доброго ранку, зайченя.

-Як в тебе справи?

-Чому ти сумний?

Зайчик: – Я сумний, бо загубився та не пам'ятаю де я живу и з ким.

Вихователь: Плаче зайчик гіркими сльозами,

Промовляє: « Хочу я до мами».

Ти не плач, зайча, пограйся з нами,

І не вчуєшся як прийде мама.

Музична гра «Наше коло мов сім'я» (Діти роблять коло та рухаються під музику)

Наше коло мов сім'я.

Друзі ми: і ти, і я.

-Добрий день, сусіду зліва.

-Добрий день, сусіду справа.

Ми – одна сім'я.

Наше коло мов сім'я.

Друзі ми: і ти, і я.

Обніми сусіда зліва.

Обніми сусіда справа.

Ми – одна сім'я.

Вихователь: – Діти, давайте допоможемо зайчику знайти свою домівку і нагадати з ким він живе? Ось у мене є зображення тварин, ми зараз спробуємо з'ясувати де матуся зайчика. (Вихователь використовує коректурну таблицю «Дикі тварини»).

Вихователь: – Діти, хто це? Так це вовк. А, якщо, це вовк то дітки у нього – вовчата. Вихователь показує на звіра. А діти правильно називають діточок та батьків тварин. Потім узагальнює, що це – дикі тварини. Діти знаходять на малюнку мати зайчика – зайчиху.

Вихователь: – Ну, що допоможемо знайти зайчиху? Вирушаємо у подорож? Ставайте один за одним та промовляйте віршик, щоб швидше прийти.

(Чистомовка: Ло-ло-ло їдем їдем весело, ра-ра-ра ось така весела гра.) Діти разом з вихователем вирушають у подорож по галявині. Підходять до української хатинки та їм на зустріч виходить лялька в українському вбранні.

Вихователь: Що це? (Будинок)

– Хто в нім живе? (Показую ляльку-дівчинку Оксану)

– Дівчинко, а з ким ти живеш?

– Я живу зі своєю сім'єю.

– А хто твоя сім'я?

– Послухайте загадки і відгадайте. Оксана загадує дітям загадки.

Ніжна, лагідна та мила,

На цей світ нас народила,

Я до неї пригорнуся –

Це ріднесенька...(матуся)

(Вихователь чіпляє картинку з зображенням мами на будиночок)

Хто усіх нас захищає,

Матінці допомагає,

З ним нічого не боюсь,

Це рідненький мій...(татусь)

(Вихователь чіпляє картинку із зображенням тата)

Це голубонька старенька,

Добра, мила і старенька.

Я ніколи не журюся.

Бо у мене є ...(Бабуся).

(Вихователь чіпляє картинку із зображенням бабусі)

Сивий, мужній і поважний,

Заклопотаний, відважний,

Всього в світі я навчусь,

Бо у мене є ...(дідусь).

(Вихователь чіпляє картинку із зображенням дідуся)

Вихователь: – Діти, бачите, яка сім'я у Оксанки. А у вас є сім'я? (Відповіді дітей) Ви живете всі дружно, мирно, говорите один одному добрі слова, допомагаєте, тому ваша сім'я міцна. Покажіть, яка.

Пальчикова гімнастика «Моя сім'я»

Оцей пальчик - наш дідусь,
Оцей пальчик - баба,
Оцей пальчик - наш татусь,
Оцей пальчик - мама,
Оцей пальчик - буду я.
Ось і вся моя сім'я!

Зайчик звертає увагу на дошку, на якій повішане сонечко без промінчиків із сумним обличчям. – Діти, що це? (Сонечко). – Чому воно сумне? (Діти розмірковують, говорять свої припущення).

Вихователь: – Я знаю, як покращити настрої сонечку. Давайте пригадаємо свою маму, бо лише мамочку ми можемо зрівняти із сонечком, така ж тепла і лагідна. А яка ще ваша матуся? Ось вам промінчики, треба їх причепити до сонечка, щоб воно засяяло та усміхнулося, як матуся.

Дидактична гра «Яка матуся?» (красива, люба, добра, мила, найкраща, лагідна, гарна, ніжна, ласкава, розумна, весела, розумна, чарівна, весела). Вихователь: – Бачите, дітки, сонечко стало веселе. Ну, що сонечко зігріває нам дорогу, ходімо далі.

Діти підходять до домівки зайчихи. Вітаються з зайчихою. Питають, чи не загубила вона зайченя. Вона радісно обіймає свого зайчика і дякує малятам.

III. Заключна частина.

Вихователь: – Ну, що діти, вже час прощатися із зайчиком, та повертатись у дитячий садок.

Малята, як називається наша країна?

Кому ми сьогодні допомогли знайти маму?

Вам сподобалась наша подорож?

Ви дуже вправно сьогодні працювали. Молодці! Пропоную відпочити.

Єрмошина Оксана Ігорівна

Вихователь КДНЗ №1 «Берізка» Рубіжанської міської ради

Тема: Подих весни. (Заняття з розвитку мовлення для середньої групи)

Програмовий зміст: зв'язне мовлення: закріплювати уміння зв'язно переказувати оповідання; розвивати відчуття краси художнього слова; звукова культура: формувати навички вимови звукосполучення [шч]; граматики: навчати утворювати складні слова; розвивати спостережливість, чуття рідної землі; виховувати почуття прекрасного.

Словник: збагачувати словник дітей словами, близькими за значенням, епітетами, порівняннями; звертати увагу на сполучуваність слів (відчинити землю, відчинити небо).

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Основна частина

Вихователь зачитує вірш:

ВЕСНА

Мама каже:
— Йде весна.
— Подивлюся: де ж вона?
Попід хмарами в імлі
Пролітають журавлі,
Мчать струмочки вздовж доріг,
На городах тане сніг,
Он синичка голосна...
Тільки де ж це та весна?
Розпукаються бруньки,
Тихо стукають в шибки...
Далечінь така ясна!
Тільки де ж це та весна?
Мама каже:
— І струмки, і калюжки, і бруньки,
І синичка голосна —
Все це, донечко, весна.

Андрій М'ястківський

Бесіда за змістом вірша.

Вихователь. Діти, так що весною змінюється? (відповіді дітей)

Ласкавий сонячний промінчик відчинив весні двері — і все навколо захвилювалось... Природа оживає. Як ще можна сказати? (Відроджується, воскресає, пробуджується, прокидається, рухається).

Вихователь. Як легко дихається весною. Вдихніть весняне повітря. Чим пахне весна? (Зеленою травою, теплою землею, росою, бруньками, первоцвітами).

Вихователь. Який запах ви відчули? (Чистий, ніжний, присмний, славний, цілющий).

Вихователь. А чи знаєте ви, що кожна пора року має свій ключик? Якого кольору ключ у Весни? Чому ви так думаєте? (Відповіді дітей.)

Вихователь. Але Весна не може знайти свій ключик. То ж допоможемо їй?

Давайте запитасмо у дощу, чи не бачив він ключа. Але ж як покликати дощ? (Проспівати закличку).

Співання заклички дітьми

Іди, іди дощику,
Зварим тобі борщику.
У глинянім горщику,
Іди, іди дощику.

(З'являються на дощі крапельки дощу.)

Вихователь. Дощик нам підкаже, як знайти ключик Весни. Ключик знайдеться, якщо ми перекажемо оповідання «Врятував сонечко», яке написав В. Сухомлинський.

(Вихователь читає оповідання.)

Врятував сонечко

Це було повесні. Цілий день сяяло сонце, а потім насунули чорні хмари. Пішов дощ.

Під високою шовковицею сидів хлопчик Василько. Він не боявся зливи. Його захищало від неї густе листя. Під шовковицею було сухо. А поруч текли струмки. Василько побачив, як один струмок почав заповнювати невеличку заглибину. Утворювалось озерце. На середині цього озерця був маленький острівець. Води все прибувало й прибувало. Ось-ось затопить острівець.

Раптом Василько побачив на острівці маленьке червоне сонечко. Воно бігало від одного краю острівця до іншого. «Чому ж воно не летить?» — подумав Василько. Йому стало шкода сонечка.

Острівець ставав усе меншим. Ось він уже такий, як п'ятачок. Ось він уже не більший від копійки. Сонечко сиділо непорушно.

Василько побіг під дощ. І зразу ж змок до нитки. Та він устиг врятувати сонечко.

Бесіда за змістом оповідання.

Запитання за змістом тексту: В яку пору року сталася ця подія? Як звали хлопчика? За чим спостерігав Василько? Де знаходився маленький острівець? Що побачив Василько на острівці? Як поводитися сонечко? Чому воно не летіло? Як повівся хлопчик? Чи правильно від зробив, адже він змок? Як би вчинили ви?

Переказ оповідання дітьми.

(4–5 дітей переказують оповідання.)

Фізкультхвилинка

ДОЩИК

Йдіть до берізок шукати, (Крокують.)

Треба вам поспішати.

Весна ключик там залишила,

Бо берізкам сукні шила.

Ви погляньте, як завзято,

До берізок йдуть малята.

Руки вгору піднімають,

Сонечко вони вітають.

Ставлять руки всі у боки (Піднімання рук угору.)

І стрибають, як сороки. (Стрибки на двох ногах.)

Діти глибоко вдихають (Вправа на вентиляцію легенів.)

І завдання вже чекають.

Вихователь. Щоб берізки ожили, необхідно скласти з частин їхнє зображення.

Діти виконують завдання «Склади берізку». Вихователь знаходить ключик Весни.

Підсумок заняття.

Вихователь визначає, хто з дітей на якому етапі заняття краще працював.

Какацій Катерина Володимирівна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Мельник Лариса Володимирівна

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Про тебе самого: ознайомлення з назвами частин тіла

(Заняття з розвитку мовлення для старшої групи)

Мета: Актуалізувати і поглиблювати знання дітей про назви частин тіла людини; розвивати зв'язне мовлення дітей, уміння висловлювати власну думку; автоматизувати вимову дошкільниками шиплячих звуків; виховувати доброзичливе ставлення до оточуючих, загальнокультурну компетентність.

Обладнання: «чарівна скринька» із вмонтованим дзеркалом, слайди із зображенням частин тіла людини.

Хід заняття

I. Вступна частина.

1. Читання вихователем потішки:

Наберу з криниці чистої водиці.

Буду умивати, буду промовляти:

Водичко, водичко, умий моє личко,

Рум'яне та біле, як яблучко спіле.

Щоб сміявся роток і кусався зубок.

- Діти, а ви вранці вмиваєтеся? *(Так).*

Чим люди умиваються? *(Водичкою).*

Брудна вода годиться для вмивання? *(Ні).*

А яка має бути водичка, якою ми вмиваємося? *(Чистою).*

Люди вмиваються для того, щоб стати якими? *(Чистими).*

Що ми вмиваємо ранком? *(Обличчя).*

Як ми ласкаво назвемо обличчя? *(Личко, личенько).*

Погляньте, ваші личка рум'яні, як ... *(яблучка).*

Подивіться одне на одного та скажіть, що ж є у нас на обличчі?

2. Повідомлення теми заняття.

- А ще в нас на обличчі є ротик. А що знаходиться в ротик? *(Зуби і язик).* Як ми ласкаво назвемо язик? *(Язичок.)* Правильно.

У хаті теплий і м'який

Язичок сховався мій.

Як захочу розмовляти,

Починає він стрибати.

- Язичок дуже любить розповідати про все-все, називати безліч різних слів. Сьогодні він допоможе нам розповісти про всі частини нашого тіла. Будьте уважні й активні! Це допоможе виявити найкмітливішого серед нас.

II. Основна частина.

1. Збагачення й активізація словника з теми «Частини тіла людини».

- Діти, покажіть мені: руку, палець, ніготь, долоню, коліно, лікоть, шию, брови, чоло, плече.
- Чим ми дивимосья?
- Жуємо?
- У що плескаємо?
- Покажіть жменю, пригорщу.

2. Артикуляційна зарядка із показом частин тіла.

Доброго ранку, доброго ранку! – я мамі скажу,
Як рано чемненько до неї прийду.

Тут очки, тут щічки, тут ніс, а тут губи,
Тут маю два вушка, а тут білі зуби.

Доброго ранку, доброго ранку! – я татку скажу,
Як рано чемненько до нього прийду.

Тут палець, долоня, плече і рука,
Тут маю дві ніжки, а тут є п'ята.

Доброго ранку, доброго ранку! – я друзям скажу,
Як вранці хутенько в садочок прийду.

- Де, на вашу думку, більше пальців – на руках чи на ногах?
(Однаково).

- Якщо права рука справа, то ліва де? (Зліва).

3. Словотворення й словозміна:

- Діти, а чим ми чуємо музику, спів пташок, голос мами? Правильно, вухами, за допомогою них людина чує всі звуки.

- А як вуха назвати ласкаво? (Вушка).

- Діти, вушка слід берегти: не можна запихати у вухо різні предмети, особливо гострі.

- А чи можна дуже голосно розмовляти у приміщенні, де багато людей? (Не можна). Чому? (Щоб не заважати).

- А тепер закінчіть речення словом «вуха» у потрібній формі:

- У кожної людини є ... (вуха).

- Деякі люди уміють рухати ... (вухами).

- У риби немає ... (вух).

- Дівчата носять сережки у ... (вухах).

- На морозі холодно ... (вухам).

- Я зігриваю свої ... (вуха).

4. Розкриття значень стійких виразів.

- А тепер спробуйте замінити одним словом такі вислови:

Під самим носом - ... (близько).

Повісити ніс - ... (засмутитися).

Задирати ніс - ... (пишати).

Тримати язик за зубами - ... (мовчати).

Вискалити зуби - ... (посміхатися).

На головах ходити - ... (бешкетувати).

5. Декламування вірша А. Костецького «Косички».

- Як ви гадаєте, а для чого у дівчат росте довге волосся на голові? Чи всі так думають?

- Давайте послухаємо віршик.

«Косички у дівчаток – щоб смикали за них!» –

Так думав я спочатку, а виявилось – ні.

Вони ростуть для того, щоб заплітатись довго,

Та банти в них носити, великі і красиві,

Щоб хтось про них сказав: – «Ах-ах, яка краса!»

А от мені косичок не треба. Я – хлопчак.

А що я теж красивий – то це помітно й так!

6. Відгадування загадок про частини тіла людини.

У двох матерів

по п'ятеро синів.

У всіх одна сім'я.

(Пальці)

Два ряди сорочок,

а між ними – фартушок.

(Зуби, язик)

Жирафа довгу її мас,

а у змії її зовсім немає.

(Шия)

Один говорить, двоє дивляться,

двоє слухають.

(Рот, очі, вуха)

У двох матерів по п'ять синів,

і всім одне ім'я.

(Руки, пальці)

Кругленьке озеречко,

а весь світ бачить.

(Око)

Повен хлівець білих овець.

(Зуби)

Віконця то зачиняються, то відчиняються.

(Очі, повіки)

Сопа, хропа, часом чає;

сюди, туди зазирає;

на морозі замерзає,

бо одежини не має.

(Ніс)

На червоній перекладині

білі курочки сидять.

(Зуби)

- Для чого, на вашу думку, потрібні руки? Чому руки треба мити?

- Подумайте і назвіть, чого на вашому тілі є по 2?

7. Гра «Чарівна скринька».

- Діти, про кого ми весь час говорили? (*Про людину*).
- Хто, на вашу думку, є найголовнішою людиною у світі?
- Чому ви так думаєте?
- У мене є «чарівна скринька». Може, вона допоможе відповісти на це запитання? А що в ній? Давайте заглянемо! (*Дати кожній дитині заглянути в скриньку*).
- Чи допомогла вам скринька вирішити, хто є найголовнішою людиною?
- Так хто ж, на вашу думку, найголовніша людина у світі? (*Це ти сам*).

III. Підсумок заняття.

- Чи сподобалося вам заняття? Хто виявився найкмітливішим? Хто відгадав найбільше загадок? Чиє мовлення було найбільш правильним і гарним? Сьогодні ми пригадали назви частин людського тіла й зрозуміли, що кожна людина неповторна й важлива. Треба доглядати за своїм тілом, дбати про своє здоров'я, любити себе й до інших людей ставитися дружньо, з повагою.

Конопліна Любов Василівна

*Вихователь КДНЗ (ясла-садок) комбінованого типу № 7
«Червона шапочка» Рубіжанської міської ради*

Тема: Складання описової розповіді про окрему частину картини Б. В. Щербакова «Фрукти» (для дітей старшої групи)

Мета: активізувати знання дітей про натюрморт, пригадати автора та назву картини, яку почали описувати, вчити визначати тему та мету картини, складати розповіді про окремі частини, деталі картини за допомогою графічного плану; розвивати вміння висловлювати своє ставлення і давати оцінку картинам; активізувати вживання прикметників, що характеризують властивості предметів, вчити добирати до іменників якісні прикметники.

Обладнання: репродукція картини Б.В. Щербакова «Фрукти», картки з графічним планом для опису шипшини, сливи, яблуко.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Вихователь нагадує дітям, що на минулому занятті вони розпочали знайомство з новим жанром образотворчого мистецтва.

– Як називається цей жанр? Що зображено на натюрмортах? (Натюрморт – це картина, на якій зображені предмети побуту, квіти, фрукти, дичина. Саме значення натюрморту перекладається, як «мертва природа», що, власне і зумовило предмети і композиції, які зображуються на полотнах). З яким натюрмортом познайомилися на минулому занятті? (Розгляд натюрморту Б.В.Щербакова «Фрукти», складання описової розповіді про окрему частину картини (слива, шипшина)). Яка тема та мета картини?

Вихователь пропонує дітям скласти коротеньку розповідь про сливи та шипшину.

II. Основна частина.

А зараз відгадаємо загадку:

Народжується з квітки,
Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.

А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке? (Яблуко)

Подивіться, як багато яблук намалював художник. Ми з вами також будемо їх описувати. Для цього пограємо в гру «Відгадай»: оберіть для себе одне яблуко, яке вам сподобалося, опишіть його так, щоб ми змогли відгадати, про яке яблуко ви говорите. Якщо вам важко підібрати слова для опису, скористайтеся карточкою-підказкою.

– Діти, а коли ми з вами будемо складати розповідь за картиною, чи треба описувати всі яблука? (Ні, можна сказати про ті яблука, які більше привертають увагу). Отже, із ваших описів я склала розповідь про яблука:

Біля кошика зправа лежить велике, жовте яблуко. Воно добре освітлено сонячним світлом, і тому здається, що з одного боку майже прозоре. За сливами лежить не дуже велике червоне яблучко, на гілці якого є декілька зелених листочків. Ще одне яблучко привертає увагу своєю «родзинкою»: у нього на боці дві невеликих цяточки: чи воно ще незріло, чи іншого сорту. Усі яблука дуже красиві, запашні та апетитні.

А зараз я пропоную вам ніби взяти до рук ті плоди, яку ми з вами вже описали: сливи, шипшина, яблука. Ще раз роздивіться їх та складіть розповідь за цими частинами картини.

На передньому плані картини, лежать прямо на столі поряд з красним яблуком, крупні, стиглі, темно-сині сливи. У центрі картини, ще одна маленька гілочка – край столу, поряд із зеленим яблуком лежить червона шипшина, красу якої підкреслює зелене яблуко.

Біля кошика зправа лежить велике, жовте яблуко. Воно добре освітлено сонячним світлом, і тому здається, що з одного боку майже прозоре. За сливами лежить не дуже велике червоне яблучко, на гілці якого є декілька зелених листочків. Ще одне яблучко привертає увагу своєю «родзинкою»: у нього на боці дві невеликих цяточки: чи воно ще незріло, чи іншого сорту. Усі яблука дуже красиві, запашні та апетитні.

III. Заключна частина.

Чи хотілося би вам зараз бути біля цього столу з фруктами? Якщо б ви насправді змогли б увійти у цю картину, що б ви скуштували, чому?

Отже, заняття з розглядання натюрмортів необхідно чергувати з практичними заняттями, на яких діти вчать створювати натюрморти, вчать в кожному простому предметі бачити художній образ зі своєю історією. Здатність побачити щось цікаве в будь-якому предметі сприяє розвитку дитячої творчості.

Левенець Наталія Володимирівна
Вихователь КДНЗ №1 «Малютко» Сватівської міської ради

Тема: «Цікавий гість у нашому садочку» (Інтегроване заняття для дітей молодшого віку: мовлення + природне довкілля + народознавство + сенсорно пізнавальний розвиток + продуктивна діяльність)

Програмовий зміст: Продовжувати навчати дітей відповідати на запитання вихователя, підтримувати діалоги і полілоги, співати українські колісанки; забезпечувати запас дітей звуконаслідувальними словами; розповідати вірші на пам'ять.

Розвивати: базу особистісних якостей у молодших дошкільнят, засобом комунікативної, продуктивної та ігрової діяльності; зв'язне мовлення, звукову увагу, моторику мовленнєвого апарату; навички творчої діяльності, пам'ять, увагу.

Виховувати: шанобливе ставлення дітей до дорослих, спостережливість, уважність, інтерес до художніх творів та народознавства.

Матеріал: аудіозапис «Нявкання кошеняти», кошеня іграшкове (можна живе), ілюстрації до казки В. Сухомлинський «Як маленьке кошенятко з мамою сперечалося», розмальовки кошенят, пензлики, фарби, посуд для води.

Попередня робота: ознайомлення дітей з казкою В. Сухомлинського «Як маленьке кошенятко з мамою сперечалося». Вивчення вірша на пам'ять «Їла Катя паляницю».

Хід заняття

Діти заходять у групу, привітаються до гостей і сідають на стільчики.

Сюрпризний момент: звучить аудіо запис «Нявкання кошеняти».

Вихователь. – Ой, діти, ви чуєте, що це за звуки? Не наче хтось плаче?(відповіді дітей).

Вихователь заносить у групу живе кошеня.

Вихователь. – Діти, Хто це? А давайте ми привітаємося до киці на кошачій мові. (няв-няв-няв).

Вихователь сідає на килимок і запрошує до себе дітей.

Вихователь. – Діти, давайте його погладимо, тільки по черзі і обережно, щоб не налякати і не задати шкоди йому, (діти гладять кошеня) всі тваринки – це наші молодші друзі і ми повинні піклуватися про них, а що означає піклуватися? А чим треба кормити кошенятко, що воно їсть? – Ой, а яка в нього шубка красива! Якого вона кольору? А яка вона на дотик? Ой, а які вушка, які лапки, хвостик... А, як він вміє пісеньку співати? (мур-мур-мур).

Дидактична гра. «Так чи ні». Котик полюбає цукерки! В нього колюча шубка! Він п'є молоко! Котик живе в собачій конурі! Ну тоді в лісі! А де ж він живе? Так яка це тваринка дика, свійська чи домашня?

Вихователь. – Вам сподобалось кошеня? Тож давайте я його віднесу в зручне для нього місце, а ви поки, що сідайте на стільчики.

Малята, а давайте пригадаємо яку казку ми читали про кошенятко?

Діти - «Як маленьке кошенятко з мамою сперечалося».

Вихователь. – А хто її написав?

Діти - В. Сухомлинський.

Вихователь. – А давайте пригадаємо казку. (питання за показом картинок за казкою).

– Як починається наша казка? Як поводи́ло себе кошенятко? Правильно чи ні? А що поганого трапи́лось з ним? Чим закінчилась казка? Який висновок ви можете зробити з цієї ситуації?

Фізкультхвили́на

Кіт збирався до роботи (потягуються)

Та завадили турботи: (розводять руки в сторони)

Треба висушити хвоста, (показують "хвіст")

Накрутити вуса, (інсценувати)

Почесати живота. (гладять живіт)

І помити ротик. (інсценувати)

Цілий день такі турботи, (лічать пальцем)

Що не встигнеш до роботи! (розводять руками, крутять головою).

Вихователь звертає увагу дітей на колиску. Діти стоять півкола біля колиски.

- Діти, а ви знаєте, що в народі є дуже давній і цікавий звичай українців – першого укладати в колиску котика. Він мав наділити дитину спокійною вдачею, принести солодкий сон. Його колисали в колисці, промовляючи: « Як на kota муркота – на дитину дрімота». (вихователь кладе в колиску kota і разом з дітьми промовляють « Як на kota муркота – на дитину дрімота»). Потім kota відпускали, а дитину клали в колиску, і щоб вона добре засинала, мати співала колискову пісню. (кладаємо ляльку в колиску і співаємо колисанку).

- Діти ми сьогодні з вами котика привітали? Ми його гладили? Дізнавалися що він їсть, де живе? В колисці колисали?

- Тож тепер давайте ми з вами подаруємо йому багато кошеняток - друзів. Тільки, мені здається, що з ними щось не так? (показати розмальовки) погляньте діти, що ж в них не так? (відповіді дітей, вихователь допомагає довести дітей до правильної відповіді). – Так в них не має шубки. А якого кольору в кошенят шубки? То ж давайте з вами намалюємо нашим молодшим друзям шубки, щоб вони не змерзли взимку.

Розмальовуємо котиків фарбою (продуктивна діяльність).

Для дітей 4 – го року життя достатньо одного кольору фарби: коричневий, жовтий та оранжевий (кому який дістався). Для того, щоб дітям було цікаво фарбувати та легше запам'ятовувати техніку фарбування, пояснюю так: - «Беремо пензлик у праву руку ось за металеву спідничку. Потім треба нашого пензлика напоїти водичкою, тепер треба, щоб пензлик поцілував фарбочку і лише після цього він залишить сліди фарби на папері».

Масловська Ірина Сергіївна

Студентка 3 курсу спеціальності «Дошкільна освіта. Логопедія»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: «Як природа готується до зими» (заняття з ознайомлення з природою для середньої групи)

Мета: Закріпити уявлення про те, що в будь-який час року має свої особливості і як дикі тварини пристосовуються до життя в зимових умовах. Формувати вміння дітей встановлювати найпростіші зв'язки між змінами в неживій і живій природі, виділити і охарактеризувати особливості зовнішнього вигляду тварин. Розвивати уміння працювати в парі, зв'язне мовлення дітей, мислення, увагу. Виховувати дбайливе ставлення до природи, почуття доброти і співпереживання до всього живого і прекрасного, що нас оточує. Уточнити знання дітей про творчість данського казкаря Г. Х. Андерсена;

Обладнання: Іграшки тварин: мишка, їжак, ведмідь. Карточка-пазл з рибкою. Книга Г.Х. Андерсона «Дюймовочка».

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Привітання вихователя.

Добрий день, діти! Сьогодні ми поговоримо з вами на дуже цікаву тему. Ви готові слухати?

Давайте відгадає з вами загадку

Лід на річках, тиша в лісах,

Віхола гуляє, снігом поле вкриває.

Хто скаже, хто знає,

Коли це буває? (Зимою)

Правильно, дітки, це зима!

II. Основна частина.

Бесіда з дітьми.

Зараз у нас холодає, і ми готуємося до зими, правильно? А як ми, люди, можемо до неї підготуватися? (Ми купуємо теплі речі, готуємо на зиму заготовки, утеплюємо свої будинки, і т.д.)

Правильно! А ви знаєте, що звірі, які живуть в лісах, готуються до зими майже так, як і ми! Що вони роблять щоб приготуватися до холодів? (Вони теж роблять їстівні запаси, утеплюють свої норки, змінюють свою літню шкурку на зимову і т.д.)

Все правильно, молодці! Сьогодні на занятті ми докладніше розглянемо, як готуються до зими деякі тварини.

Ось наш перший гість. Хто це, діти? (Їжачок) Правильно! Це Їжачок. Що ми знаємо про цю тварину? (У нього є колючки, він маленький, їсть черв'ячків, жаб).

Правильно! Молодці! А як зимує їжачок ви знаєте? Він влаштовує собі нірку і вистилає її сухими опалим листям. А робить Їжачок запаси на зиму? (Ні)

Правильно! Їжак не робить запасів на зиму. Коли настануть холоди, він забереться в свій теплий затишний будиночок і міцно проспить до весни. Накриє пухнастий сніг його нірку і ніхто під снігом їжачка не знайде і сон не потривожить.

Чудово! А хто ж наш наступний гість? Дивіться, хто це? (Ведмідь)

Правильно! Що ми знаємо про ведмедя? Який він? (Він великий, у нього великі кігті, шерсть у нього коричнева).

Молодці! Харчується ведмедик ягодами, горіхами, корінням, рибою. Цим він накопичує жировий шар до зими. А як зимує ведмідь?

Бурі ведмеді влаштовують собі барліг в малодоступному місці. У листопаді ведмеді забираються туди і занурюються в сон. І сплять всю зиму. Ось ми познайомилися і з ведмедем.

Хто у нас наступний? (Мишка)

Правильно! Це мишка. Що ви знаєте про цю тваринку? (Вона маленька, сіренька, у неї довгий хвіст, їсть ягідки). Все вірно! Лісові миші, полівки запасуються на зиму ягодами і зернятком. Риють ходи в заметах і там живуть.

А зараз дітки давайте з вами трохи пограємо в гру з зимонькою? Хочете зіграти? А-ну вставайте і за мною повторюйте.

Фізкультхвилинка

У володарки Зими

Трішечки замерзли ми.

Грудень каже: «Пострибай!»

Січень просить: «Присідай!»

Встали — сіли, встали — сіли,

Розігріли наше тіло.

Лютий місяць нагадав:

Час нам братися до справ.

Сіли, дітки, всі гарненько.

Спинки держимо рівненько.

Молодці! Було дуже весело!

А хто знає в яких казках можна зустріти мишку? («Теремок», «Рукавичка», «Ріпка», «Курочка Ряба»)

Правильно! А ще є персонаж мишки у відомій казці Г.Х Андерсона «Дюймовочка».

Чули про таку казку? (Так!)

Сьогодні ми з вами її разом читаємо!

Вихователь пропонує дітям послухати казку Ганса Християна Андерсена «Дюймовочка» (в скороченні).

Це історія про одну жінку, у якої не було дітей. Вона так хотіла маленьку дочку, що звернулася за допомогою до чаклунки. Та дала їй чарівне ячмінне зерно. Посадила жінка зернятко в квітковий горщик, з нього виросла чудова квітка. У чашці тюльпана сиділа маленька дівчинка, ростом усього з дюйм. Її так і прозвали — Дюймовочка. Дівчинка каталася на човнику по тарілці з водою, як по озеру, і співала пісні ніжним голоском. Одного разу вночі через відкрите вікно в кімнату пробралася стара потворна жаба. Подивившись на Дюймовочку, вона вирішила, що та стане чудовою нареченою для її сина. Жаба вкрала сплячу дівчинку і принесла її на болото. Бідна Дюймовочка дуже злякалася і заплакала, коли вранці побачила, що її оточує. Дівчинці зовсім не хотілося жити у старої жаби і виходити заміж за її

сина. Маленькі рибки вирішили їй допомогти і перегризли стебло у листочка латаття, на якому сиділа Дюймовочка. Тепер жаби не змогли б її наздогнати, так швидко вона пливла. Пролітав повз дівчинку хрущ схопив Дюймовочку і забрав на дерево. Інші жуки вирішили, що вона негарна, у неї всього дві ніжки, ще така тоненька, що того й гляди, зламається. Посадив жук дівчинку на ромашку і полетів. Все літо прожила Дюймовочка у великому лісі, пила росу і їла квітковий мед. Прийшла осінь, наближалася зима, пішов перший сніг. Дюймовочка дуже замерзла, загорнулася в сухий лист і пішла шукати собі притулок на зиму. Натрапивши на нірку польової миші, попросила у господині поїсти. Миша гостинно запросила дівчинку перезимувати в нірці. Сусід миші, багатий кріт, частенько заглядав в гості і якимось запропонував їм прогулятися по підземній галереї. Там-то Дюймовочка і знайшла замерзлу ластівку. Добра дівчинка зігріла і погодувала птицю. Навесні ластівка покликкала Дюймовочку на волю, але тій було шкода кидати бабусю-мишу. Старий кріт тим часом вирішив одружитися на Дюймовочці, і миша почала готуватися до весілля. Від цієї неприємності дівчинку врятувала мила ластівка, удвох вони відлетіли у вирій. Там вився виноград, зріли лимони та апельсини, пурхали строкаті метелики. У чашці квітки Дюймовочка побачила маленького чоловічка з золотою короною на голові. Це був король ельфів. Він відразу ж закохався в Дюймовочку і запропонував їй стати його дружиною. Ельфи подарували їй пару прозорих крилець, і вона тепер теж могла пурхати з квітки на квітку. А зверху, над хороводом квітів і ельфів, сидючи в гнізді, співала свої пісні ластівка.

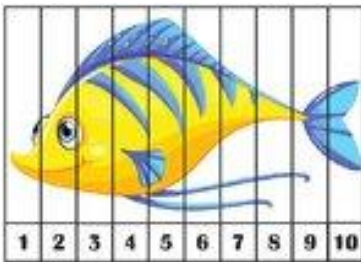
При читанні казки вихователь задає питання:

1. Дітки, що потрібно зернятку щоб воно виростло? (Водичка, сонце)
2. Дітки, а що ви знаєте про жаб? Які вони? (Зелені, живуть у воді, їдять комах).
3. Скажіть, а ви знаєте хто такі кроти? (Так). А де вони живуть? (Під землею).
4. А що ми знаємо про ластівок? Як вони готуватися до зими? (Вони відлітають у вирій)

Цікава казка? (Так!) А що вам найбільше сподобалося? (Відповідь).

Скажіть, а хто допоміг Дюймовочці втекти від жаб? (Рибки)

Правильно! Давайте разом складемо з вами пазл рибку!

III. Заключна частина.

На цьому наше заняття закінчено! Ви все впоралися відмінно! Молодці!

Морнєва Галина Федорівна

Вихователь КЗ «Лисичанський заклад дошкільної освіти» № 7 «Іскорка»

Тема: На гостинах у Оксанки й Тарасика (*старша група*)

Програмовий зміст: Закріпити знання дітей про Батьківщину, про символи України. Продовжувати збагачувати знання дітей про український національний одяг та віночок як дівочий оберіг. Виховувати почуття приналежності до свого народу, його духовної і матеріальної культури; патріотизм та дружелюбні відносини. Закріплювати вміння складати речення із заданим словом. Учити дітей відповідати на запитання повним реченням, послідовно та зв'язно розповідати про предмети українського національного одягу. Вправляти о добиранні пестливих слів. Розвивати у дітей увагу, творче мислення, інтонаційну виразність, зв'язне мовлення. Закріплювати уміння дітей кількісної лічби. Вправляти в добиранні суміжних чисел. Розвивати логічне мислення.

Матеріали: лист від Оксанки та Тарасика, зображення Оксанки та Тарасика, запис гімну, запис спокійної музики, мікрофон, розрізні картинки, крісло мрійника, квіти та стрічки для гри, віночок, картина про Україну, скринька з варениками.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Вихователь:

Добрий день, малята,
Хлопчики й дівчата.
З давніх пір і понині
Кажуть в нас в Україні
Здоровенькі були.

Вихователь: Діти, подивіться що за лист надійшов до нас. Послухайте його і дізнаєтесь хто нам його написав.

«Любі діти, запрошуємо Вас до нас на гостини поласувати смачними варениками. Ваші друзі Оксанка і Тарасик».

II Основна частина.

Вихователь: То що вирушаємо у подорож .(Звучить спокійна музика).

*Маленькі наші ноги
Та знають свій путь.
На службу Україні,
Як виростуть підуть.
Маленькі наші руки,
Та кріпнуть і ростуть.
На службу Україні*

*Всю працю віддадуть.
Дитячі в нас сердечка
Та щире в них чуття.
Любити Україну
Будуть ціле життя.*

Вихователь: Ось ми і на місці. Добрий день, Тарасик і Оксанка!

Діти: Добрий день.

Вихователь: Діти, Тарасик і Оксанка запросили нас поласувати смачними варениками, але Оксанка дуже полюбляє жартувати і вона сховала скриню і заховала від неї ключі. Що ж нам робити? (Відповіді дітей)

Вихователь: Давайте попросимо Оксанку.

Діти: Оксанко пригости нас будь ласка варениками.

Вихователь: Оксанка дасть підказки які відкриють скриню, коли ми виконаємо її завдання. Згодні виконувати завдання?

Діти: так.

Вихователь: Слухайте уважно за кожне завдання ви отримуватимете ключик з цифрою.

Вправа «Опиши»

Вихователь: Перше завдання Оксана просить вас описати як гарно вони з Тарасом одягнені. Зможете це зробити?

(За допомогою зображення діти описують Оксанку та Тарасика. Описова розповідь дітей)

Вихователь: Ви молодці легко виконали це завдання, і за це Оксанка дає перший ключик з цифрою від замка.

Вправа «Мікрофон»

Вихователь: Приступаємо до другого завдання.

- Подивіться якої країни ця мапа? (Україна)
- А як називають людей які живуть в Україні?(Українці)
- Які країни є сусідами України? (Румунія, Росія,Польша, Словатчина)
- Чим прикрашають голову українських дівчат?(Вінок)
- Куш, оспіваний в українських народних піснях, символ дівочої вроди?(Калина)
- Національний символ України. Матусі дарують його своїм дітям на щастя, на долю, відряджаючи у далеку дорогу. (Рушник)
- Національний символ України. Його дарують, ним обмінюються у Великодне свято?(Писанка)
- Якою мовою спілкуються українці? (Українською)

Діти: Мови нема без народу

Як нема без зірок небозводу,

Як блакиті без сонця нема

Так і мови нема без народу,

І народу без мови нема.

Вихователь : Молодці, діти! Впорались і з цим завданням. Ось нам ще один ключик за виконане завдання.

Вправа «Додай словечко»

Вихователь: Зараз ми з вами згадаємо прислів'я, я почну, а ви продовжите.

- Хліб, сіль їж, а... (правду ріж)
- Слово не горобець... (вилетить не спіймаєш)
- Друга складно знайти, ніж... (зберегти)
- Ранні пташки росу п'ють... (а пізні сльози ллють)
- Заліз кіт на сало і... (кричить «мало!»)
- Праця годує а... (лінь марнує)
- Гостре словечко... (коле сердечко)
- Хочеш їсти калачі... (не сиди на печі)

Вихователь: Ой які гарні прислів'я ви знаєте, Тарасик з Оксанкою залюбки віддали нам ще один ключик з підказкою.

(звучить гімн України.)

Вихователь: діти, що це за музика така урочиста? Хто знає як вона називається?

Вихователь: Вірно це гімн України.

Діти: Слова високі,
Мелодія врочиста,
Державний гімн
Ми знаємо усі.
Для кожного села,
Містечка, міста –
Це клич один
З мільйонів голосів.

Вихователь: А що таке гімн України?

Вихователь: Так це державний символ.

Дидактична гра «клад из частин»

Вихователь: В Україні декілька державних символів давайте згадаємо їх. Підійдіть до столів і складіть картки з частин і тоді ви дізнаєтесь які в Україні є державні символи. Що за символи у вас вийшли?

Вихователь: Правильно, це прапор і герб.

Діти:

Прапор — це державний символ
Він є в кожній державі;
Це для всіх — ознака сили,
Це для всіх — ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє — небо, жовте — жито;
Прапор цей оберігаєм,
Він — святиня, знають діти.

Діти:

Знак країни головний –
Це тризубець золотий.
Він як сонце в небі синім,
В ньому слава, в ньому сила,

В нім священне слово «воля»,
Що рятує від неволі.

Вихователь: молодці і з цим завданням ви легко впорались .Діти, Оксанка та Тарасик втомилися і хочуть відпочити і помріяти.

Метод «Крісло мрійника»

діти по черзі сідають в крісло і мріють
(Коли я виросту, я для України зроблю....)

Вихователь: ось ми з вами помріяли і можемо далі повертатися до виконання Оксанчиних завдань. Це завдання незвичайне, треба передавати віночок по колу і лагідно називати слова які я буду казати.

Дидактична гра «Скажи лагідно»

Сорочка - Сорочечка
Дівчина - дівчинка
Хлопець - хлопчик
Вишиванка - вишиваночка
Спідниця - спідничка
Чоботи - чобітки
Пояс - поясочок
Фартух - фартушок

Вихователь: Із цим завданням впорались. Залишилось зовсім трішки і ми дізнаємось як відкрити скриню.

Нам треба для Оксани та її подруг сплести віночок.

Дидактична гра «Сплетемо віночок»

(На столах є квіти та стрічечки, діти викладають з них вінок).

Вихователь: гарні віночки у вас вийшли. Які квіти ви вплели у віночок?

Давайте згадаємо що символізує кожна квітка.

Діти: Мак – символ печалі і смутку.

Ромашка – символ дівочої чистоти.

Волошка – символ людяності.

Ружа, мальва, півонія – символ віри надії,любові.

Барвінок – життя та безсмертя.

Калина – символ краси та дівочої вроди.

Любисток – вірність.

Хміль – символ розуму.

Вихователь: Якого кольору стрічки ви вплели у віночок? Що означає кожен колір стрічки?

Діти: Червона стрічка – любов.

Жовта – сонце.

Голуба – вода.

Синя – небо.

Зелена – жито.

Поморанчева – хліб.

Коричнева – землю.

Вихователь: Оксана, ось які гарні віночки для тебе і для твоїх подруг сплели діти.

Вправа «Підглядання у шухлядку»

(Картина закрита і тільки невеликі отвори на картині на які діти дивляться і кажуть що побачили)

Вихователь: Діти, Оксанка підготувала для нас якусь загадкову картину, там є невеликі шухлядки в які ми можемо підглянути і щось дізнатися. Давайте з вами по черзі підглянемо у шухлядку. (Діти по черзі підходять до картини і дивляться в отвір).

Вихователь: Що ви побачили? (Кожна дитина розповідає що побачили)

Діти: Я побачив калину.

Я побачив небо і сонечко.

Я побачив українську хатинку.

Я побачив річку.

Я побачив пташку.

Я побачив лелеку.

Я побачив березу.

Вихователь: Як ви гадаєте, що це за картина. Правильно, це красуня Україна.

III. Заключна частина.

Вправа «Числа-сусіди»

Вихователь: Ось ми і збрали всі ключики з цифрами для нашого замка. Але щоб відкрити замок вам треба розмістити вірно цифри, згадати сусідів кожної цифри. (Діти розташовують цифри, відкривають замок)

Підсумок.

Вихователь: Ось ми і відкрили скриню. Подивіться, а в ній і смаченькі вареники, які наготувала Оксанка. Давайте подякуємо Оксанці і Тарасику.

Але нам вже час повертатись у дитячий садочок там ми і поласуємо з друзями цими варениками.

(Звучить спокійна музика, діти разом промовляють слова і повертаються до групи).

Маленькі наші ноги

Та знають свій путь.

На службу Україні,

Як виростуть підуть.

Маленькі наші руки,

Та кріпнуть і ростуть.

На службу Україні

Всю працю віддадуть.

Дитячі в нас сердечка

Та щире в них чуття.

Любити Україну

Будуть ціле життя.

Олькова Ольга Григорівна

Вихователь КДНЗ № 7 «Червона шапочка» м. Рубіжне

Тема: Магазин игрушек (Составление описательных рассказов, средняя группа)

Программное содержание: научить детей составлять описательные рассказы по схеме, учить группировать предметы по 1 признаку, развивать речевое общение, активизировать словарь детей (металлический, пластмассовый, деревянный, резиновый, бумажный), развивать творческое воображение, воспитывать бережное отношение к игрушкам.

Предварительная работа: рассматривание игрушек, заучивание стихотворений об игрушках.

Ход занятия

1. Вступительная часть.

Дети, отгадайте загадку:

Мы пошли купить продукты:

Молоко сметану, фрукты,

На кассу всё несём в корзине

Мы в продуктивном... (магазине)

Правильно, дети, это магазин.

А кто же нам подскажет, что купить,

Сколько нужно заплатить?

Дети: Продавец!

Воспитатель: Молодцы! Вы хотите сейчас пойти в магазин? Но этот магазин необычный! Он игрушечный. В нём можно купить любую игрушку. Только знайте: сначала надо рассказать об игрушке, которую вы хотите купить.

2. Основная часть.

Посмотрите, как много игрушек в нашем магазине. Скажите, они одинаковые или отличаются друг от друга? (Дети отвечают).

Правильно, все игрушки разного цвета. Давайте расставим их по цвету:

красный мяч - красная машина

жёлтый цыплёнок - жёлтый колобок

зелёная лягушка - зелёная пирамидка

синий шарик - синий домик.

Делаем вывод: все игрушки разного цвета и каждая игрушка имеет свой цвет.

А ещё все игрушки можно разделить по форме:

круглые: мячик, колобок, шарик, цыплёнок;

треугольные: пирамидка;

прямоугольные: кубик, машина.

А теперь давайте посмотрим, из какого материала сделаны игрушки.

Игрушки из дерева это ...

Игрушки из материала это ...

Игрушки из резины это ...

Игрушки из пластмассы ...

Воспитатель: Всеми этими игрушками можно по разному играть (дети рассказывают, как можно играть игрушками).

Физкультминутка

Скачет конь наш цок, цок, цок (скачут как лошадки).

Кукла, кукла попляши, своей ручкой помаши (пружинка).

Вот мы и составили схему нашего рассказа .Чтобы описать игрушку, надо рассказать: какого она цвета, какой формы, какого размера, из какого материала сделана, как ею можно играть. Внимательно рассмотрите игрушки в нашем магазине. А теперь догадайтесь, какую игрушку я себе куплю! Он красного цвета, круглый, большой, сделан из резины. Его можно бросать, ловить, отбивать об пол, играть в футбол. Вы догадались?

Дети: Мяч! Теперь вы знаете, как купить игрушку в нашем магазине.

Надо о ней рассказать продавцу! Кто первый пойдёт и купит игрушку? (дети рассказывают об игрушках)

3. Заключительная часть.

Дети, у вас получились замечательные рассказы. А скажите, как нужно играть с игрушками? (дети отвечают) Правильно, нужно бережно играть с игрушками, и тогда они долго будут вас радовать! А сейчас вы можете поиграть с любимившимися вам игрушками!(дети играют с игрушками).

Прокопенко Світлана Володимирівна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта й логопедія»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: «Читання оповідання В. Осєєвої «Чарівне слово» (Заняття з художньої літератури в старшій групі)

Програмовий зміст: продовжувати вчити дітей уважно слухати літературний твір, зокрема на морально-етичну тематику, удосконалювати вміння узагальнювати почуте, висловлювати власну думку, давати оцінку героям. Розширювати уявлення дітей про мовленнєвий етикет та основні його чинники: ввічливість, уважність, чемність співрозмовників. Вправляти у дотриманні правил культури мовленнєвого спілкування: розмовляти спокійним, лагідним тоном, привітно, з усмішкою, дивлячись людині у вічі. Удосконалювати вміння дітей аналізувати і оцінювати свої вчинки та вчинки однолітків. Розвивати пам'ять, мовлення, поповнити словниковий запас дітей словами ввічливості. Виховувати шанобливе ставлення до оточуючих, спонукати дітей на добрі вчинки.

Словник: увічливі мовні звороти (доброго ранку, доброго дня, доброго вечора, здрастуйте, до побачення, будьте здорові, пробачте, дякую, спасибі, будь ласка, дозвольте потурбувати, смачного, на добраніч, радий вас бачити, приємно зустрітися, хай вам щастить, щасливої дороги, мої вам вітання тощо).

Матеріал: портрет В.Осеєвої, збірка її оповідань, аудіозаписи пісень, «чарівна» паличка, вірші, прислів'я, народні звичаї та інше.

Хід заняття

1. Вступна частина.

У супроводі пісні В. Шаїнського «Усмішка» діти заходять до кімнати.

Педагог пропонує сісти на стільчики і поглянути на портрет, запитусь:

- Хто це, діти?

- Які твори В. Осеєвої ви вже знаєте?

2. Основна частина.

- Сьогодні ми послухаємо її оповідання «Чарівне слово». (Читає оповідання).

Запитання до тексту:

- Про кого розповідає автор?

- Як ви гадаєте гарно хлопчик поводить ся чи ні?

- Кого зустрів наш головний герой після сварки з рідними?

- Дідусь насправді був чарівником?

- Яке чарівне слово він сказав хлопцеві?

- Діти, а Ви знаєте чарівні слова?

Вихователь: Діти, а Ви хотіли б бути чарівниками? Ось сьогодні ми з вами спробуємо хоч трішки побути чарівниками! Але для цього треба знати «чарівні слова». А що це за чарівні слова, вам підкажуть вірші. Слухайте уважно.

(Діти читають вірші напам'ять).

Ранок стукає в віконце:

« Час вставати, » - каже сонце

І промінчиком лоскоче,

Привітатись першим хоче!

Як знайомих я зустрину,

Посміхнусь їм неодмінно!

Гарний настрій принесе -

« Добрий день! » і « Здрастуйте! ».

До всіх сердець, як до дверей,

Є ключики малі.

І кожен легко підбере, якщо йому не лінь.

Ти, друже, мусиш знати їх,

Запам'ятати не важко –

Маленькі ключики твої

« Спасибі » і « будь ласка »!

Сію дитині в серденько ласку,

Сійся родися ніжне « будь ласка »,

Вдячне « спасибі », « вибач » тремтливе.

Слово у серці як зернятко в ниві.

- Доброго ранку! - мовлю за звичаєм.
Доброго ранку! - кожному зичу я.
Доброго дня вам! - людям бажаю.
Вечором добрим зустрічних вітаю.
І усміхаються лагідно люди:
Добрі слова ж бо для кожного любі!

Вихователь: Я сподіваюсь, діти, ви здогадались, які саме чарівні слова нам сьогодні потрібні. А перевірити чи знаєте ви ці слова допоможе «чарівна паличка».

Дидактична гра «Чемні діти»

Правила гри: діти стають у коло і під музику передають «чарівну» паличку один одному. Коли музика зупиняється, той, у кого в руках паличка, називає ввічливе слово і гра продовжується далі.

Вихователь: Молодці, діти, всі ви знаєте ці чарівні ввічливі слова. А як їх потрібно вимовляти? (Лагідно, дивлячись у вічі) Скажіть мені, будь ласка, коли з вами розмовляють спокійно, рівним голосом, не штовхають, коли хочуть пройти повз вас, а може просять вас чимось допомогти, як ми назвемо таку дівчинку чи хлопчика?

Діти: Ввічливими, вихованими, чемними, добрими, чуйними....

Вихователь: Правильно, діти. Ввічливими люди не народжуються, а стають.

Ввічливість – шанобливість, прагнення не завдати неприємностей іншим людям, готовність своєчасно прийти на допомогу іншій людині. Ви молодці, знаєте чарівні ввічливі слова, але ще потрібно знати коли, як і де їх говорити, щоб іншому було приємно.

Вихователь: Діти, а давайте перепочинемо трошки.

Діти: Давайте.

Фізкультхвилинка.

Слід виконувати дії тільки тоді, коли вчитель називає слова ввічливості.

- Руки вгору, будь ласка.
- Присісти.
- Руки вперед, будь ласка.
- Пострибайте, будь ласка.

Вихователь: Діти, а як Ви гадаєте наш головний герой знав правила ввічливого вітання?

Діти: Ні, не знав.

Вихователь: Давайте всі разом пригадаємо правила ввічливого вітання.

Ігрова вправа « Умій привітатись»

Як треба чемно вітатись?

Кому при зустрічі можна казати «Привіт»?

Як можна привітатись на відстані?

Хто вітається першим: дорослий чи дитина?

Якщо зустрілись хлопчик і дівчинка, хто вітається першим?

Вихователь: Молодці діти! Привітання бувають різні. Чи уклін, чи слова вітання, чи лагідна усмішка – спільне тут те, що це означає: « Ти для мене приємна людина. Я бажаю тобі добра ». Також з давніх-давен існує поміж людей звичай знімати шапку, увійшовши до приміщення. Як ви думаєте, що він означає?

Діти: Цим люди показують, що прийшли з миром.

Вихователь: А що означає звичай, вітаючись за руку, знімати рукавицю?

Діти: Цим показують, що прийшли з миром, добром, що в руках немає зброї.

Вихователь: Правильно, діти. Ось бачите, що не лише наші слова, вчинки, а навіть рухи, жести говорять за нас, показують які ми – виховані, чемні, ввічливі чи ні. Іноді слова, сказані людиною, можуть означати дуже багато. Недарма про ввічливість, чемність народ склав багато *прислів'їв та приказок*. Давайτε їх пригадаємо:

Слова щирого вітання дорожчі за частування.

Якщо ввічливо попросили – завжди дадуть.

Ввічливих і радісних завжди шанують.

Добре слово і в мороз зігріє.

Хто людям добра бажає, той і собі має.

Добре слово краще за цукор і мед.

Щире слово, добре діло душу і серце обігріло.

Не гріє мене кожух, лише слово гріє і тішить.

Умій сказати, умій промовчати.

Вихователь: Згадали прислів'я. Поясніть їхній зміст.

Вихователь: Молодці, діти дуже повчальні приказки і прислів'я ви пригадали.

Вихователь: А зараз я пропоную пограти в гру.

Гра « Ввічливо чи не ввічливо »

Правила гри: Я читаю вірші. Якщо ввічлива людина повинна робити те, про що говориться в вірші, ви плескаєте, а якщо ні – не плескаєте.

Привітатись до матусі:

- Рідна з добрим ранком!

Потім радісним, привітним

Поспішай до трав, до квітів

А щоб день пройшов не марно –

З усіма поведься гарно!

У дівчаток гарні кіски,

Але надто вже малі.

А щоб більше виростали,

Тягнемо їх до землі!

Без запрошення йди в гості,

Не вітайся там ні з ким.

І нізащо слів « Будь ласка!» і
« Прощайте! » - не кажи.
Не вмивайтеся ніколи
Та не мийте навіть рук
Не потрібне це заняття
І не варте стількох мук.
Друг в біді не лишить
Щирим словом втішить –
Отакий він незрадливий,
Справжній друг!
Галасуй, пиши, гукай,
Коли хтось відпочиває.
Роби комусь зле, якщо цього ніхто не бачить.
Усміхнися сонечку: « Здрастуй, золоте ».
Усміхнися квіточці – хай вона росте.
Усміхнися дощику « Лийся мов з відра ».
Друзям усміхнися – побажай добра.
Вихователь: Діти, втомилися? Давайτε перепочинемо?
Діти: Гаразд!

Фізкультхвилинка

Встало вранці ясне сонце,
Зазирнуло у віконце.
Ми до нього потягнулися,
Будемо дружно присідати,
Сонечко розвеселяти.
Встали — сіли, встали — сіли,
Бачте, як розвеселили.
Стало сонце танцювати,
Нас до танцю припрошати.
Нумо разом, нумо всі Потанцюймо по росі.
Вихователь : Давайτε ще пограємо!

Гра «Словник чемної дитини»

- Назвіть слова вітання (побажання, прощання).
 - Ви прийшли до дитячого садка. Яке перше слово повинні сказати?
 - Ви йшли коридором і випадково когось штовхнули. Що необхідно сказати?
 - Вам потрібна допомога. Яке слово слід пам'ятати, щоб людина, до якої ви звернулися, допомогла вам із задоволенням?
 - Які слова необхідно казати, коли йдете спати?
 - Сім'я сідає до столу обідати. Які слова ви скажете всім?
- Ви були в гостях і вже повертаєтесь додому. Що слід сказати?

Гра «Дружна пара». Складання діалогу (робота в парах)

- Зверніться до свого сусіда з будь-яким проханням у ввічливій формі.
Наприклад:
- Дай мені, будь ласка, синій олівець.

- Ось, тримай.

- Дякую.

Вихователь викликає кілька пар дітей (за бажанням).

Діти слухають діалоги, аналізують їх.

Вихователь: - Діти, а як Ви гадаєте, якщо б наш герой зразу так звернувся до своєї сестри, до бабусі, брата були б в нього такі проблеми які сталися у нього з рідними?

- Діти, а хто насправді допоміг хлопцеві помиритися, налагодити стосунки з рідними чарівник чи він сам?

- Якщо хлопчик знав ввічливі слова він би сварився з рідними, втікав би з дому?

- А як Ви гадаєте змінився наш герой чи залишився таким не вихованим, не ввічливим хлопцем?

Діти: Дають правильні відповіді.

3. Заключна частина.

Вихователь : Мені дуже сподобалося, як ви працювали. Молодці! Скажіть, Вам сподобався наш урок ?

Про що ви дізналися на уроці?

Чи сподобалося Вам нове оповідання?

Висловіть свої побажання головному герою оповідання «Чарівне слово» В.Осеєвої і всім дітям.

Чи потрібні чарівні слова у житті? Для чого?

Сьогодні ми говорили про чарівні ввічливі слова.. Для того, щоб завжди приносити людям радість, не забувайте цих слів, будьте ввічливими, вихованими дітьми, частіше посміхайтесь людям навколо і вони посміхнуться вам.

Ромашенко Олена Миколаївна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

Тема: Переказ оповідання К. Ушинського «Чотири бажання»
(Заняття з розвитку зв'язного мовлення для старшої групи)

Мета: вчити дітей відповідати на запитання розгорнутої фразою з 3-4 слів; вчити переказувати текст з кількох простих речень з наочною опорою на демонстрований матеріал.

Завдання:

Дидактичні: ознайомити дітей з розповіддю К. Д. Ушинського «Чотири бажання». удосконалювати вміння передавати літературний текст послідовно і складно, виразно, без навідних запитань, використовуючи авторські слова і вирази.

Розвивальні: сприяти розвитку зв'язного мовлення, слухової уваги; вчити дітей уважно слухати; навчити зв'язно переказувати розповідь без допомоги вихователя і виразно передавати діалоги.

Виховні: виховувати у дітей інтерес до художнього слова; допомагати дітям пізнавати та сприймати морально-етичні цінності й

застосовувати їх у своїй поведінці; виховувати у дітях моральні риси – любов до людей, до художньої літератури.

Інтеграція освітніх галузей: комунікація, читання художньої літератури, соціалізація.

Форма роботи з дітьми: фронтальна, групова.

Методи і прийоми: бесіда, читання тексту, питання, повторне читання, вказівка.

Обладнання: книга з ілюстраціями і оповіданням К. Ушинського «Чотири бажання».

Хід заняття

І. Вступна частина.

Вихователь: Доброго дня! Діти, сьогодні вранці до нас приходив листоноша і приніс нам лист. А ви хочете подивитися, що ж там усередині?

Вихователь відкриває конверт. А тут ... Загадки!

У садках, гаях блукає,

Жовті шати одягає.

Золотисту стелиць постіль –

Жде сестрицю білу в гості.

(Осінь)

Сніг на полі,

На озері крига,

Завірюха віє,

А мороз щипає,

Коли ж це буває?*(Зима)*

Все у зелені довкола:
Пасовища, ліс і поле.
Мчать струмочки до ріки,
Ліплять гнізда ластівки,
І в сороки новина, -
Облетіла всіх вона,
Сповіщаючи: – ...
(Весна)

В небі ластівка летить,
З вітром листя шелестить,
Воду п'є лелека.
Сонце палить. Спека.
Дозріває жито.
Яка пора?
(Літо)

(Кожна відгадка супроводжується картинкою)

Вихователь: Скажіть, що зображено на картинках? (зима, весна, осінь, літо). А як можна сказати про це одним словом? (пори року). Сьогодні ми з вами познайомимося з розповіддю про хлопчика Митю і дізнаємося, як він поводить в різні пори року. Розповідь називається «Чотири бажання», написав оповідання Костянтин Ушинський. Послухайте будь ласка, я вам прочитаю .

Вихователь читає дітям «Чотири бажання» (діти слухають розповідь).

II. Основна частина.

Робота над текстом.

Вихователь:

- Як звали хлопчика? (Митя) Що робив Митя взимку ? (Катався на санчатах і ковзанах) Яким він був взимку ? (веселим і рум'яним) Яке бажання він висловив батькові? (Щоб завжди була зима) Куди записали його бажання?(в записну книжку) За ким бігав Митя навесні ?(за метеликами) Які були метелики? (строкаті) Як він говорив про весну? (що за втіха ця весна) Куди відправився Митя з батьком влітку?(на сінокіс) Як він веселився весь день ?(ловив рибу, збирав ягоди) Що сказав батькові ввечері ?(я хотів би, щоб літу кінця не було) Яка пору року настало потім? (осінь) Що робили люди в саду? (збирали рум'яні яблука і жовті груші) Що хлопча сказав батькові про осінь? (осінь краще за всіх часів року)

Физкультхвилинка.

Зимонька до нас прийшла,
Сніг пухкий нам принесла.
І летять, летять сніжинки
На дерева, на стежинки.
По сніжку, як по перині,
Покачаємось на спині.
У заметах сніг лежить,
Під ногами він скрипить.
Щоб сніжну гірку збудувати.
Треба спинку прогинати.
А тепер всі на санчатах
В ліс поїдем до зайчаток.
Зайченята дружно грають,
Під ялинкою стрибають.
А лисичка виглядає,
Зараз зайчика впіймає.
Доки звірі наші фали,
Руки в нас позамерзали. —
Погріємо?
А тепер на лижі стали
І додому всі помчали.

Вихователь: Молодці, а зараз уважно послухайте розповідь знову. Ви потім будете її розповідати самостійно. Запам'ятайте, що говорить Митя татові про кожную пору року.

Читання оповідання повторно.

III. Заклучна частина. Підсумок заняття.

Вихователь вибирає для переказу одну дитину, яка може переказати розповідь максимально близько до тексту. Діти слухають розповідь втретє. Потім вихователь вибирає чотирьох дітей, які переказують по ланцюжку один за одним, кожен про свою пору року. Звернути увагу на те, щоб не було пропусків, щоб була послідовність і зв'язність переказу.

Вихователь:

- Вам сподобалося сьогоднішнє заняття?

- Про кого оповідання «Чотири бажання»?
- Хто написав це оповідання?
- Чому всі пори року Миті подобалися?
- Яка улюблена пора року у Миті?
- Діти, всі пори року зустрілися в даному оповіданні?

Діти відповідають на питання вихователя

Вихователь: Дякую вам, ви мене дуже порадували своїми переказами.

Мені було приємно працювати з вами. І, шкода, що заняття так швидко закінчилося.

Руло Еліна Василівна

Вихователь КДНЗ (ясла-садок) № 3 «Барвінок»

Рубіжанської міської ради

Пальчикові ігри для молодших дошкільнят

Пальчикові ігри – один з найбільш популярних і доступних способів розвитку дрібної моторики у дітей. Для занять не потрібно ніякої особливої підготовки (дидактичного матеріалу, умов для гри тощо). Займатися можна де завгодно і коли завгодно: по дорозі в дитячий садок, на прогулянці, в транспорті тощо. Причому будь-які дії пальчиками цікавіше підкріплювати яким-небудь цікавим віршем, піснею чи коротенькій казкою.

Для дітей, які перейшли з ясельної групи дитячого садка, пальчикові ігри рекомендується підкріплювати своєрідним реквізитом: кубиками, пірамідками і іншими дрібними іграшками. Вибираючи пальчикові ігри для дошкільнят, важливо стежити, щоб під час занять пальці встигали розслабитися і відпочивати, тому вправи повинні чергувати в собі елементи напруження та розслаблення. Саме такі рухи будуть сприяти роботі м'язів і давати необхідний результат.

Скільки грати в пальчикові ігри залежить від віку малюка. Різниця у віці всього лише в один рік має велике значення. Якщо 4-х річний малюк може концентрувати увагу на якомусь одному виді діяльності близько 10-15 хвилин, для 5-ти річного цей інтервал збільшується мало не в 2 рази і складає 20-25 хвилин. На тривалість ігрових занять впливає і зацікавленість дітей. Якщо якась гра не подобається дитині, то навряд чи ви зможете утримувати увагу малюка на ній довгий час.

Пропонуємо такі пальчикові ігри для молодших дошкільнят.

1. Покатай між долоньок.

Мета: самомасаж долонь.

Обладнання: волоський горіх або гранчастий олівець.

Опис вправи

Під спокійну музику діти катають між долонями гранчастий олівець (рух долонь вперед-назад) або волоський горіх (рух по колу). Важливо не припиняти рух і не упустити предмет з рук

2. Веселі долоньки.

Мета: розвиток загальної та ручної моторики, самомасаж долонь

Опис вправи

Діти сидять на килимі, широко розставивши ноги. Педагог разом з дітьми співає пісеньку і виконує відповідні рухи руками:

Хлоп! (Плеснути в долоні.)

Раз! (Легко вдарити себе по колінах.)

Ще (Плеснути в долоні.)

раз! (Легко вдарити себе по колінах.)

Ми поплескаємо зараз. (Плескання в долоні.)

А тепер мерщій, мерщій побігли! (Нахилившись вперед, швидко в такт мелодії бити долонями по килиму перед собою.)

3. Збираємо розбираємо.

Мета: розвиток рухливості пальців рук, точності і сили їх рухів; розвиток зорової уваги і окоміру.

Обладнання: пірамідка (матрешки, кубики).

Опис вправи

Дитина спочатку розбирає, а потім збирає по кільцю пірамідку, дотримуючись величину кілець.

У перший раз завдання виконується під сповільнену музику. Потім під музику в нормальному темпі і, нарешті, під музику, що виконується в прискореному темпі.

Аналогічно проводяться ігри з матрешками, іграшками-гніздами, кубиками.

4. Ми художники

Мета: розвиток рухливості пальців рук, точності і сили їх рухів; розвиток художнього смаку.

Обладнання: мозаїка (пластилін, книжка-розмальовка).

Опис вправи

Діти під спокійну музику викладають візерунок мозаїки. Після закінчення роботи діти розповідають, що вони зобразили на своїх музичних картинах, і порівнюють свої роботи.

Аналогічно може проводитися ліплення з пластиліну на вільну або задану тему, а також розфарбування або штрихування картинок-розмальовок (стежте за тим, щоб дитина правильно тримав олівець у руці).

5. Хто швидше.

Мета: розвиток рухливості пальців рук, точності і сили їх рухів; розвиток зорової уваги і окоміру.

Обладнання: склянки або коробочки з дрібними предметами (гудзиками, квасолею або елементами мозаїки), прищіпки.

Опис вправи

Варіант 1

Двоє дітей під енергійну музику перекладають з однієї ємності в іншу дрібні предмети. Перемагає той, хто першим виконає завдання.

Варіант 2

Діти знімають, а потім знову пристібають прищіпки на краю коробочок. Перемагає той, хто першим виконає завдання.

6. Чия машинка буде першою.

Мета: розвиток рухливості пальців рук, швидкості і синхронність їх рухів.

Обладнання: дві іграшкові машинки на мотузочках. Кінці мотузок прив'язані до паличок (по середині). Палички повинні мати довжину 20 см, а в перерізі бути не менше двох див.

Опис вправи

Дві дитини сидять на стільцях, поставлених поруч, і тримають у руках палички. Машинки на мотузочках стоять перед ними на відстані двох метрів. Під запальну музику діти починають намотувати на палиці свої мотузочки - машинки наближаються до тим, хто змагається дітям. Чия машинка приїде першої, той з дітей переможе у змаганні.

Отже, чим краще розвинена дрібна моторика пальців, тим краще буде у малюка пам'ять, логіка, мова і мислення. У корі головного мозку зони, що відповідають за рух пальців рук і розвиток мовленнєвого апарату, розташовані дуже близько. Стимулюючи дрібну моторику, у корі головного мозку активізуються і ті процеси, які пов'язані з розвитком інтелектуальних і мовленнєвих здібностей.

Савощенко Олена Олександрівна

Вихователь ЗДО № 5 «Незабудка» м. Старобільська

Тема: Дружна родина *(Інтегроване заняття з мовленнєвого розвитку, народознавства та образотворчого мистецтва для молодшої групи)*

Програмовий зміст: Закріпити знання дітей про сім'ю та членів сім'ї, про те, що в родині всі люблять, піклуються і допомагають один одному, викликати бажання розповідати про взаємини між дітьми й дорослими в сім'ї. Збагачувати знання дітей про родинні стосунки, стимулювати інтерес до історії свого роду. Формувати вміння дітей складати разом із вихователем невеликі розповіді про своїх рідних. Розвивати зв'язне мовлення, увагу, пам'ять, уміння слухати, активізувати словник (слова: лагідний, добрий, дужий, уважний, справедливий, щирий тощо). Продовжувати вчити дітей утворювати пестливі слова, узгоджувати прикметники з іменниками; активізувати словник дітей за темою, ввести в активний словник назви сім'я, родина. Викликати бажання уважно слухати й відтворювати зразки усної народної творчості. Виховувати доброзичливість, взаємоповагу, почуття любові та поваги до своїх рідних, почуття гордості за свою сім'ю. Вчити викладати готові форми на папері, намащувати заготовки клеєм; вчити дітей орієнтуватися на папері, розпізнавати геометричні фігури, використовувати їх для створення нескладних предметних композицій; формувати уміння користуватися клейстером; розвивати дрібні м'язи рук, виховувати посидючість, старанність

Обладнання: М'яка іграшка півник, фотоальбом «Моя родина», кошик для дидактичної гри «Кошик добрих справ», валіза з губною помадою, краваткою, окулярами, молотком, газетою, туалетною водою, пустушкою, спідницею, сорочкою, капелюхом, м'ячем, в'язальними спицями, клубком

ниток, гребінцем для дидактичної гри «Сімейні речі», аркуші паперу, квадрати-віконця, малюнки членів родини, клей, пензлики.

Тип заняття: інтегроване.

Хід заняття

I. Організаційна частина.

Вихователь: Діти, до нас у садочок сьогодні прийшли гості, давайте посміхнемося до них, і привітаємося з усіма за допомогою віршика.

Доброго ранку, сонце привітне, доброго ранку, небо блакитне!
Доброго ранку, в небі пташки, доброго ранку, маленькі дубки!
Я вас вітаю, я вас люблю, всі ми живемо в ріднім краю.

II. Основна частина.

Зараз я вам загадаю загадку, а ви її відгадайте, будь ласка:

Встає на зорі,
Співає у дворі,
На голові гребінець,
Хто ж це?

Діти: Це –півник-співунець.

Розглядання альбому «Моя родина»

Вихователь: Діти, подивіться, що нам півник-співунець приніс. Це альбом «Моя родина». На цих фотографіях є ви та ваші найрідніші й найближчі люди — мами, татусі, братики, сестрички, а, можливо, у когось тут є і дідусь, і люба бабуся. Давайте їх розглянемо. Ось перша фотографія. Її нам приніс Миколка. Хто на фотографії? Як звати тата? А маму?

Вихователь: На фотографії вся сім'я Миколки: він сам, його мама і тато. Вони посміхаються, тому що їм добре разом, вони люблять один одного. Мама і тато піклуються про свого синочка.

За « круглим столом» діти розглядають свої фотографії, розповідають, хто на них зображений, як звучать членів сім'ї.

Вихованель: Ось бачите, діти, у кожного з вас є своя родина, в якій всі один одного люблять, шанують, дорослі дбають про маленьких. А діти повинні бути слухняними, та повинні радувати маму, тата, дідуся, бабусю.

Вихователь: Сім'я схожа на руку з пальчиками, де кожен пальчик – гарний, вправний і потрібний.

Пальчикова гімнастика « Дружна сім'я»

Давайте уявімо, що кожен пальчик — це хтось із нашої сім'ї.

Перший пальчик — наш дідусь,
Другий пальчик — то бабуся,
Третій пальчик — наш татусь,
А четвертий — то матуся,
А мізинчик — наш малюк.

(діти повторюють за вихователем слова, загинаючи і розгинаючи пальчики, спочатку на лівій руці, а потім на правій)

Вихователь: Разом пальчики можуть виконати будь-яку роботу. Так само і дружній сім'ї будь-які труднощі здолати під силу, бо всі в ній

підключаються одне про одного, допомагають одне одному, а головне – люблять і поважають одне одного.

Вихователь пропонує відгадати загадку :

Хто вас, діти, міцно любить?

Хто вас ніжно так голубить?

Як ви хворі цілі ночі,

Не стуляє свої очі? (Рідная матуся)

Вихователь: Діти, а як ви називаєте своїх мам, якими ласкавими словами?

(Мама, ненька, матуся, матінка).

У нас в Україні звертаються з повагою до матері і називають її – берегинєю.

Мати любить своїх дітей особливою, материнською любов'ю, це ми чуємо у прислів'ях та приказках:

«Любов матері безмежна»; «Дитина плаче, а матері боляче»;

«Без матері і сонце не гріє».

Вихователь: Давайте для наших мам зберемо цілий кошик гарних справ!

Дидактична гра «Кошик добрих справ».

Діти стають у коло навколо кошика. По черзі передають кошик, називають добру справу : я мию посуд, я прибираю іграшки, я поливаю квіти.....(під час гри звучить спокійна музика)

«Дидактична гра «Розкажи про членів родини»

Вихователь: «Я люблю свою родину

І привітну і гостинну.

Ви, малята, не чекайте.

Хто є хто? Відповідайте!»

Хто усіх нас захищає, Матінці допомагає? З ним нічого не боюсь, Здогадались? Це... (татусь)

Що робить тато в вашій сім'ї? (За бажанням діти розповідають про татусів.)

Ще рідня у мене є! Всім питання задає, І вертлява, й невеличка, Моя люба це ... (сестричка) (За бажанням діти розповідають про сестричок)

З ним ніколи не сварюся, Іграшками поділюся. Буду з ним дружити, грати. Познайомтесь, це мій ... (братик) (За бажанням діти розповідають про братиків.)

Ще голубонька рідненька – Добра, мила і старенька. Я ніколи не журюся, Бо у мене є ... (бабуся)

Що робить бабуся в вашій родині? (шиє, в'яже, розповідає казки, пече пироги).

Давайте і ми допоможемо бабусі спекти калачі. Діти співають українську народну пісеньку «Калачі».

Сивий, мудрий і поважний. Заклопотаний, відважний. Всього я в житті навчусь, Бо зі мною мій ... (дідусь)

- Який дідусь? (сивий, мудрий, розумний). Дідусь вміє майструвати. Давайте ми, діти, допоможемо дідусю.

Розповідання дітьми української народної пісеньки «Куй, куй чобіток».

Фізкультхвилинка

Діти ходять по колу і промовляють:

У нас велика сім'я, у ній є не лише я (зупиняються).

Вихователь: Донечки (плескають дівчатка). Синочки (плескають хлопчики).

Дидактична гра «Сімейні речі».

Вихователь: Мої друзі, потрібна ваша допомога. Треба розібрати сімейні речі у валізі. Ви будете підходити до мене по одному і виймати з валізи по черзі речі, і говорити, кому з членів сім'ї вона належить (губна помада, краватка, окуляри, молоток, газета, туалетна вода, пустушка, туфель, спідниця, сорочка, капелюх, м'яч, в'язальні спиці, клубок ниток, гребінець тощо).

Аплікація «Хай живе наш рідний дім»

- Діти, де повинна жити сім'я? (відповіді дітей)

- Давайте побудуємо з вами дім, де буде жити родина.

Діти разом з вихователем викладають аплікацію будинка та розташовують в ньому членів сім'ї.

Вихователь читає вірш В. Железнякова «Рідний дім»

«Хай живе наш рідний дім!

Тепло й затишно у нім.

Тут і тато, тут і ненька,

І бабусенька рідненька,

І веселий наш дідусь

Крутить пишний сивий вус».

III. Заключна частина.

Вихователь: Діти, а тепер підведемо підсумок нашого заняття. Про що ми з Вами сьогодні говорили? А що Вам найбільше сподобалося чи запам'яталося?(Індивідуальні відповіді дітей).

Вихователь: Правильно про сім'ю: про маму, про тата, про бабусю з дідусем, про брата з сестрою. Як добре, що у Вас є сім'я! Ви найщасливіші діти на світі, тому що у ваших сім'ях люблять один одного, весело і дружно живуть усі разом! Головне, щоб в сім'ї завжди був мир, дружба, повага і любов один до одного.

Сидорова Олена Сергіївна

Вихователь КДНЗ (ясла-садок) комбінованого типу № 7 «Червона шапочка» Рубіжанської міської ради

Ігри та вправи на розвиток дрібної моторики пальців рук

Тренування пальців рук дітей покращує не лише рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовленнєвих навичок. У свою чергу, формування рухів руки тісно пов'язане з розвитком рухового аналізатора і

зорового сприймання, різних видів чутливості, просторового орієнтування, координації рухів тощо. Рухи рук тісно пов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування. Рухи пальців стимулюють розвиток центральної нервової системи і прискорюють розвиток мовлення дитини. Тому так важливо, працюючи з дітьми (особливо з тими, у яких є порушення мови), приділяти увагу розвитку функції дрібних м'язів.

Рівень розвитку дрібної моторики – один із показників інтелектуальної готовності до шкільного навчання. Щоб сприяти розвитку пальців рук і тим самим розвивати дитину, можна використати у роботі з дошкільниками таке:

1. Маленьким дітям масажувати пальчики, впливаючи тим самим на активні точки, пов'язані з корою головного мозку. Крім того, такий масаж позитивно впливає на імунітет, на загальний розвиток дитини, поліпшує контакт із нею.

2. Катання долонькою дерев'яних і гумових м'ячків по рівній поверхні. Таке заняття масажує долоні та покращує координацію рухів кисті.

3. Ліплення із різних матеріалів (тісто, пластилін, глина). При цьому дитина розвиває гнучкість і рухливість пальців.

Ліпити з пластиліну можна починати вже у два роки, головне – добирати доступні завдання і не забувати мити руки дитині. Якщо ви боїтеся пластиліну, виготовте для маляти солоне тісто.

4. Ванни з крупами. Нехай дитина занурює руки у крупи, перебирає перемішані горох і квасоллю, а потім і дрібніші крупи, пересипає їх з однієї посудини в іншу, розтирає в руках. Така ванна сприятиме розвитку координації пальчиків.

5. Плескання в долоні тихо і голосно в різному темпі. Можна барабанити, постукувати всіма пальцями обох рук та столу.

6. Мозаїка. При складанні різноманітних ігор – мозаїк покращується дрібна моторика рук малюка, розвивається кмітливість і творчі здібності.

7. Пазли. Яскраві картинки розвивають увагу, кмітливість, зір і дрібну моторику рук.

8. Ігри з гудзиками та намистинками. Нанизування на нитку намистинок, застібання гудзиків, перебирання пальцями намиста – прості й корисні вправи для розвитку дрібної моторики рук.

9. Ігри з прищіпками. Чіпляння прищіпок до картонних кружечків чи інших предметів розвиває дрібну моторику трьох основних пальців руки: великого, вказівного й середнього.

10. Ігри – шнуркування Марії Монтесорі розвивають сенсомоторну координацію, дрібну моторику рук, просторове орієнтування, сприяють розумінню понять «угорі», «внизу», «справа», «зліва», формують навички шнуркування (шнуркування, зав'язування шнурка на бант), сприяють розвитку мови, розвивають творчі здібності.

11. Малювання, розфарбовування, штрихування.

12. Ігри з піском, водою.

13. Вирізання ножицями.

14. «Резиночка». Для цієї вправи можна використовувати резинку для волосся діаметром 4-5 см. Усі пальці вставляються в резинку. Завдання в тому, щоб, рухаючи всіма пальцями пересунути резинку на 360 градусів спочатку в один, потім в інший бік. Виконується однією, потім іншою рукою.

Важливою частиною роботи з розвитку дрібної моторики є пальчикова гімнастика. Ці ігри дуже емоційні, захоплюючі, сприяють розвитку мовлення та творчості. Їх можна проводити як у садочку, так і вдома.

«Пальчикові ігри» - це інсценування римованих розповідей, казок за допомогою пальчиків. У багатьох іграх необхідна участь обох рук, що дає можливість дітям орієнтуватися в поняттях «праворуч», «ліворуч», «вгорі», «внизу» тощо.

Комплекси пальчикової гімнастики та окремі її елементи застосовують в індивідуальній роботі з дітьми або в невеликих підгрупах, уводять до фізкультхвилинок, перед малюванням, ліпленням, аплікацією та конструюванням. Пропонуємо розглянути деякі з них.

Гра – інсценівка «Соління капусти»

(Виконується під музичний супровід)

Ми капусту чистим, чистим (різкі рухи прямими кистями рук, пальці з'єднані, долоні прямі).

Ми капусту ріжем, ріжем (почергові постукування ребром однієї руки по долоні іншої).

Ми капусту давим, давим (інтенсивно стискаємо пальці обох рук у кулаки).

Ми капусту солим, солим (кінчики пальців обох рук зібрані разом, імітуємо посипання сіллю).

Гра – інсценівка «Коза і козенята»

Іде коза рогата,

Коза бородата (вказівний і мізинець правої руки вгору, інші притиснути до долоні).

Козенятко спішить,

Дзвоником дзвенить (указівний і мізинець палець угору. Пальці долоні прямі, з'єднані великим, опущені донизу).

Гра – інсценівка «Замок»

На дверях замок висить (ритмічні швидкі зєднання пальців обох рук у замок).

Ми його відкриєм вмить (пальці з'єднані в замок, руки тягнуться в різні сторони).

Постукали, покрутили (рухи з'єднаними пальцями від себе, до себе. Пальці зімкнені, долоні постукують одна одну).

І легесенько відкрили (пальці розмикаються, долоні в сторони).

Отже, педагоги та батьки, які надають увагу вправам, іграм, різноманітним завданням на розвиток дрібної моторики та координації рухів руки, вирішують одночасно декілька проблем: по-перше, впливають на

загальний інтелектуальний розвиток дитини, по-друге, покращують розвиток мовлення малюка, по-третє, готують до оволодіння навичками письма.

Сокол Артем Олександрович

*Практичний психолог дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) «Зірочка» Глухівської міської ради Сумської області*

Тема: Подолання гіперактивності та агресивної поведінки
(Конспект корекційно-розважального заняття)

Мета: створити в групі атмосферу, яка сприятиме виявленню в дітей почуттів та допомагатиме говорити про них; розвивати у дітей уміння керувати своїм настроєм; розвивати комунікативні навички, почуття взаємодопомоги та взаємоповаги; сприяти зняттю емоційного напруження; виховувати доброзичливе ставлення один до одного.

Матеріали: магнітофон з аудіозаписами, три склянки води, блискітки, шматочок глини, різнокольорові кубики льоду, маленькі люстерця, чорно-білі малюнки агресивних персонажів казок, фломастери, текст оповідання «Хлопчик-забіяка», маленькі подушки.

Хід заняття

1. Гра «Справжній друг»

Мета: створення позитивної атмосфери.

Під мелодію пісні «Если с другом вышел в путь» діти, крокуючи входять до зали і співають пісню:

Пречудово в світі жити,
І по-справжньому дружити,
І в садочок наш ходити,
І любити геть усіх.
Хай лунає пісня й сміх
Звеселить навколо всіх!
Гарно друзів вірних мати,
З ними у танку кружляти
І співати, в ігри грати.
З друзями не розлучатись,
Всім навколо посміхатись,
В дружнім колі всім збиратись.

2. Привітання «Проспівай своє ім'я»

Мета: розвивати в дітей почуття єдності, покращити настрої, налаштуватися на роботу.

– Доброго дня, діти! Я радий вас вітати на нашому занятті. Але перш ніж його розпочати, давайте з вами привітаємось. Кожний з вас, діти, по черзі проспівает своє ім'я (Діти співають імена). А тепер заспіваймо всі разом кожний своє ім'я (Співають).

– Діти, запрошую вас сісти в коло.

3. Гра «Змінюємо обличчя»

Мета: учити дітей розрізняти емоції за виразом обличчя, розвивати невербальну знакову систему.

– Діти, як ви добре привіталися з гостями, які ви сьогодні гарні та веселі! А хочете побачити, які ви красиві? Візьміть, будь ласка, ваші люстерка, подивіться в них і щиро посміхніться. Чи подобається ви собі? А чому ви такі гарні, веселі, усміхнені? (Тому що у нас гарний настрій). Скажіть, а яким ще може бути настрій? (Сумним). Візьміть, будь ласка, ваші люстерка і покажіть на обличчі поганий настрій. Чи подобається ви собі? Чому? Який настрій краще? Дійсно, діти, краще, коли у нас гарний настрій.

• Розповідь психолога

А чи знаєте ви, що наш настрій залежить від наших думок, які бувають різними? Інколи вони схожі на святковий феєрверк – яскраві, швидкі, як вода в цій склянці. Вони блищать, грають, летять. І світ навколо здається таким різнокольоровим! У нас з'являються прекрасні ідеї – і тоді настрій у нас пречудовий (Психолог демонструє склянку з водою і додає блискітки).

Але не завжди наші думки схожі на феєрверк. Інколи вони, як озеро, – спокійні й тихі, світлі-пресвітлі, як віддзеркалення в чистій прозорій воді. Коли в нас такі думки, ми відчуваємо себе впевнено й добре (Психолог демонструє склянку із чистою, прозорою водою).

Та інколи ми відчуваємося дуже погано, навіть бридко. Те, що відбувається з нами, нагадує щось неприємне й понуре, нам сумно і погано. І тоді наші думки схожі на каламутну воду в негоду, як у цій склянці (Психолог демонструє склянку з водою, додає шматочок глини й розмішує воду).

– Дітки, запрошую вас сісти за столи.

4. Гра «Долоньки настрою»

Мета: розвивати вміння дітей асоціювати свій настрій з відповідним кольором.

– Діти, у вас на столах лежать різнокольорові кубики льоду. Давайте разом з вами подумаємо, з яким кольором можна порівняти гарний, веселий, радісний настрій? (Жовтий). А коли ви спокійні, урівноважені, впевнені, то якого тоді кольору буде ваш настрій? (Зелений). А якщо ви похмурі, тривожні, невпевнені? (Синій).

– Зараз кожний візьміть у руки один кубик льоду, колір якого відповідатиме вашому настрою. Що ви відчуваєте? Діти, а тепер разом з вами створімо картину, яка називатиметься «Долоньки настрою». Зараз кожний із вас підійде до дошки та торкнеться долонькою білого аркуша так, щоб на ньому залишився відбиток вашої долоньки. Після того, як картину буде створено, кожний має розповісти, кубик льоду якого кольору він обрав і чому.

5. «Конкурс художників»

Мета: змінити стереотипне сприйняття агресивних персонажів казок та мультфільмів.

– Діти, зараз я пропоную вам узяти участь у конкурсі художників. У кожного з вас на столах лежать чорно-білі малюнки казкових агресивних героїв. Зробімо разом цих героїв добрими. Уявіть себе художниками-чарівниками й домалюйте героям «добрі» деталі: це може бути і пухнастий

хвостик, і яскравий капелюшок, і гарні іграшки. Потім розфарбуйте свої малюнки (Діти малюють під тиху спокійну музику, потім презентують свої роботи).

6. Гра-етюд «Сумне-веселе деревце»

Мета: вправлятися у виразності рухів тіла, жестів, міміки.

– Уже, мабуть, стомилися сидіти? Встаньмо і трішки пограймося (Діти стають у коло). А чи знаєте ви, діти, що веселими і сумними можуть бути не тільки люди, а й дерева. Зараз ми з вами уявимо себе веселими деревцями. Устаньмо й піднімімо ручки ось так. Ми – маленькі деревця, які своїми гілочками тягнуться до сонця, посміхаються йому, набираються сили. Відчуваєте, які ми міцні, які наші ніжки-корінці дужі-предужі, і ми всі набираємося сили. Як приємно тріпочуть листочки від вітру! Ми – дуже радісні деревця.

– Аж ось прилетів різкий вітрисько, ударив мороз, стало дуже холодно. Ноженята-корінці підігнулися, деревця опустили гілочки, листячко скрутилося. Деревця хитаються сумні-пресумні. Холодно їм, незатишно. Ось так.

– Знову виглянуло сонечко. Стало тепло, і деревце повеселішало (Діти виконують рухи під супровід музики).

– Діти, запрошую вас сісти на килимок. Скажіть, будь ласка, яким деревцем вам сподобалось бути? Чому? Який настрій був у вас, коли ви зображували сумне деревце?

7. Етюд «Хлопчик-забіяка»

Мета: формувати позитивні риси характеру, гарні стосунки з однолітками.

Зараз я хочу вам розповісти історію, що трапилася з одним хлопчиком, а ви уважно слухайте.

Жив-був собі хлопчик Петрик. Він був розумний, охайний, гарненький, але ніхто з ним не дружив.

Хлопчик зрозумів, що друзів у нього немає через те, що він завжди злий, з усіма б'ється. Показуючи свою силу, Петрик думав, що всі будуть його поважати, але виходило чомусь інакше.

Петрик самотньо ходив вулицею, у дворі підходив то до однієї групки дітей, то до іншої, але ніхто не приймав його до гри.

– Иди звідси, ти – забіяка, з усіма б'єшся, усе ламаєш. Ти нам не потрібний! Иди звідси! – говорили діти.

Та ось до хлопчика підійшов дідусь. Заглянув у його очі й сказав:

– Я – чарівник і знаю, як тобі допомогти! Хочеш допоможу?

– Хочу! – відповів Петрик.

– Я розповім тобі, що треба зробити, щоб усі діти захотіли з тобою гратися. Якщо ти виконуватимеш чарівні правила, то все буде гаразд.

– Дідусь розповідав, а Петрик слухав і запам'ятовував. Після зустрічі з чарівником у хлопчика все змінилося.

Обговорення:

- Чому діти не приймали Петрика до ігор?

- Хто допоміг хлопчику?
- Як ви думаєте, про які чарівні правила розповів дідусь Петрикові?

(Діти називають правила поведінки)

- У кого з вас був схожий випадок?

8. Вправа «Утікай, злосте, утікай»

Мета: зняти агресію.

– Дітки, а чи буваєте ви злими та розсердженими? Якщо з вами таке трапиться, я навчу вас долати злість.

Діти сидять на килимку, на колінах у них – подушки. Заплющивши очі, вони б'ють руками по подушці й промовляють «Утікай, злосте, утікай!». Так триває 3 хвилини.

– А ще, малята, коли ви починаєте сердитися, можете заспівати веселу пісеньку, погратися з м'ячиком, розказати про свою злість друзям або просто тихенько полежати, слухаючи спокійну музику. А зараз ляжте на килимок, прийміть зручне положення тіла, заплющте оченята, розслабтеся.

9. Релаксація

Мета: навчати прийомів саморозслаблення.

(Діти лягають на килимок, заплющують очі й відпочивають 3 хвилини, слухаючи спокійну музику).

– Ну що, дітки, відпочили? Ось і завершується наше заняття. А тепер разом пригадаймо.

10. Рефлексія

- Що вам найбільше сподобалося на сьогоднішньому занятті?

- Що ви для себе зрозуміли?

- Яка вправа вам найбільше запам'яталася?

11. Гра-прощання «Подаруй усім вогник гарного настрою»

Мета: підтримати в дітей позитивні емоції, формувати доброзичливе ставлення до інших.

Діти, ви були розумниками, гарно впоралися з усіма завданнями, а тепер настав час попрощатися з нашими гостями. Давайте станемо поруч один з одним, долоньки притулімо до грудей і на мить заплющмо очі. Ой, що це? Що це за чарівні промінчики кинули нам у долоньки? Швидко стуляймо долоньки. Обережно погляньмо, що там? А там невидимі вогники гарного настрою. Зігріймо їх своїм подихом. Вони такі крихітні та ніжні! А можуть вирости від наших посмішок. Посміхнімось один одному. Як приємно!

А тепер наш гарний настрій подаруймо один одному, ось так (діти дмухають у розтулені долони), і скажімо «До побачення!».

До побачення! До наступної зустрічі!

Література

1. Алябьева Е. А. Коррекционно-развивающие занятия для детей старшего дошкольного возраста: Метод. пособие в помощь воспитателям и психологам дошкольных учреждений / Е.А.Алябьева. – М. : ТЦ Сфера, 2004. – 96 с. 2. Дмитерко-Карабин Х. М. Психологічна допомога тривожній дитині: теорія, діагностика, корекція. Навчально-методичний посібник / Х.М.Дмитерко-Карабин, Н. В. Королик. – Івано-Франківськ : Гостинець,

2007. – 192 с. 3. Дозорець Л. Корекція агресивності у дошкільників. Програма психокорекційної роботи / Л. Дозорець // Психолог. – № 9. – 2006. – Вкладка.
4. Емоційний розвиток дитини / Упоряд. : С. Максименко, К. Максименко, О. Плавник. – К. : Мікрос – СВС, 2003. – 112 с. 5. Козіна Л. Я вчуся керувати собою / Л. Козіна // Психолог – № 21. – 2006. – С. 3–12.

Холод Марина Анатоліївна

Вихователь КДНЗ №7 «Червона Шапочка» м. Рубіжне

Тема: Урок доброти. Оповідання В. Сухомлинського «Мишків велосипед» (*Заняття з розвитку мовлення для старшої групи.*)

Мета: учити дітей розуміти зміст прозового твору, стежити за розвитком подій; відповідати на запитання вихователя за прослуханням художнім текстом, висловлювати своє ставлення до героїв оповідання; стимулювати відповіді- міркування на поставленні запитання вміння складати речення за схемою; збагачувати та активувати словниковий запас дітей. Розвивати уяву, фантазію мислення. Виховувати почуття доброти, співчуття.

Попередня робота: бесіди на тему доброти, уміння гратися разом, ділитися іграшками. Розглядання сюжетних малюнків, вивчення прислів'я про дружбу.

Матеріал: сюжетні малюнки, іграшка Лисенятко.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

Вихователь пропонує дітям привітати один одного. Діти утворюють коло.

-Доброго ранку, доброго дня!

-Доброго вчора, сьогодні, щодня!

-Хай лише добро буде на світі! Хай будуть завжди усміхнені діти!

II. Основна частина.

1. Сюрпризний момент

Вихователь: Доброго ранку малята! Сьогодні вранці, до мене зателефонувало Лисенятко з казкового лісу. Воно дуже гірко плакало, я нічого не змогла зрозуміти, що воно мені хоче повідомити. І я вирішила запросити його до нас у гості, щоб воно розповіло, що ж у нього трапилось.

Вихователь заносить до групової кімнати іграшку Лисенятко, прикладає до вуха і «уважно слухає» що «говорить» іграшка.

Вихователь: Малята! Лисенятко розповіло мені, що йому дуже сумно, бо його друзі не хочуть з ним гратися. Це сталося через те, що на день народження воно, від матусі отримало подарунок, чудовий конструктор. Лісові друзі зайчик та ведмедик захотіли теж погратися цим конструктором, але наш гість не дозволив їм, бо це ж його подарунок. Після цього друзі перестали звати його разом гуляти, і йому зараз дуже сумно. Лисенятко питає вас, що ж воно такого зробило, що з ним перестали гратися його друзі?

(Відповіді дітей).

Вихователь просить дітей розповісти, як вони поводять себе, якщо хтось просить дозволу погратися їх іграшками.

2. Читання оповідання

Вихователь: Послухайте, яке оповідання про таку ситуацію написав Василь Сухомлинський.

Читання оповідання В. Сухомлинського «Мишко на велосипеді»

3. Бесіда за змістом оповідання

-Де Мишко вирішив кататися на своєму велосипеді?

-Як його друзі відреагували на новий велосипед?

-Кому першому Мишко запропонував покататися?

-Хто ще катався на велосипеді?

-Що сказала мама Мишкови?

-Як ви вважаєте, чому саме так сказала мама?

--Чи хотів Мишко сам покататися на своєму велосипеді?

(Вихователь підводить дітей до висновку, що Мишко це справжній друг).

Вихователь: Давайте згадаємо які прислів'я про дружбу ми з вами знаємо (вихователь починає прислів'я, діти закінчують, та пояснюють, як вони це розуміють)

-Дерево міцне корінням, людина.....(друзями)

-Не варто з другом сваритися,.....(бо доведеться миритися)

-Скарб не друг, а друг.....(скарб)

4. Фізкультхвилинка

Всі до гурту дітвора, в нас нова цікава гра!

Починаємо мерщій хоровод веселий свій.

Ручками плесь-плесь! Ніжками туп-туп!

А тоді ноги – скік, навприсядки діти, і все повторити.

5. Дидактична гра «Придумай речення за схемою»

Вихователь виставляє на фланеліграфі сюжетні малюнки за темою колективної гри дітей, пропонує дітям придумати до кожного сюжетного малюнку речення за схемою.

III. Підсумок.

Вихователь (звертається до Лисенятка): Ну як, друже, ти зрозумів як поводять себе справжні друзі? Допомогли тобі наші діти?

(Лисенятко дякує малятам).

Чумак Людмила Вікторівна

Вихователь комунального дошкільного навчального закладу

(ясла -садок) комбінованого типу №7 «Червона шапочка» м. Рубіжне

Тема: «На гостини до бабусі» (Конспект заняття-розваги для дітей середнього дошкільного віку)

Мета: підвести підсумки святкування народних зимових свят. Збагатити знання дітей про традиційні народні свята, а саме: «Свято Миколая», «Різдво Христове». Закріпити знання про українську оселю, предмети одягу, побуту та їх призначення, гостинність українського народу.

Вправляти дітей у розповіданні віршованих текстів використовуючи мнемосхеми. Розвивати зв'язне мовлення, інтонаційну виразність мови. Викликати цікавість у дітей до пізнання минулого народу України, відтворювати прадавні традиції щодо святкування народних свят. Удосконалювати увагу, пам'ять, наочно-образне мислення. Заохочувати дітей до спілкування рідною мовою у повсякденному житті. Прищеплювати любов до України, рідного краю та мови. Виховувати почуття патріотизму, поважне ставлення до традицій українського народу.

Попередня робота: проведення циклу занять за темами: «До бабусі на гостини», «З бабусиної скрині», «Рушники, ви мої рушники», «Якщо посуд мати – треба про нього дбати», «Сьогодні прийде Миколай», «Де коза рогом – там жито стогом».

Систематичне використання мовленнєвих ігор, як народних так і авторських (скоромовки, приказки, прислів'я, загадки, заклички, коліскові, тощо). Бесіди, читання художніх творів, розглядання фотоальбомів та ілюстрацій, прогулянки рідним містом.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Діти заходять до української світлиці, їх зустрічає заклопотана бабуся.

Бабуся: Ой, та хто ж це до мене, до хати? Так це ж мої онучата.

Хлопчик (онучок): Так, це ж ми зі своїми друзями.

Дівчинка (онучка): Ми гуляли, змерзли. Можна у вас трішки погрітися?

Бабуся: Так, звичайно, можна. Проходьте, а мені треба дещо знайти.

Ведуча: А що ж ви шукаєте, бабусю, може ми вам допоможемо?

Бабуся: Так це ж дуже добре, може швидше знайдемо. А шукаю я календар народних зимових свят, хочу його своїм гостям показати.

Ведуча: Діти, допоможемо бабусі? Тож почнемо оглядати кімнату спочатку.

Бабуся: Ось поличка з посудом. Ви знаєте як вона називається?(Мисник)

На миснику немає календаря. По черзі діти оглядають та називають предмети – піч, прядка, колиска, ліжко та інші. Календаря ніде немає.

Бабуся: Так де ж він може бути цей календар?

Ведуча: Ой, бабусю, а це що стоїть накрите скатертиною? (Піднімає скатертину). – Діти, що це? (Під скатертиною скриня).

II. Основна частина.

Бабуся: Ой, та що ж це зі мною? Я ж згадала. Саме до скрині його й поклала. Я в неї складаю різні цікаві речі. А ось і календар.

Діти просять бабусю показати їм календар.

Бабуся: Так, охоче покажу і вам і гостям. Тож сідайте всі ладком.

Ведуча: Ми з дітьми знаємо, що пора року – зима – багата на народні свята.

Бабуся гортає першу сторінку.

Ведуча: І що ж тут на першій сторінці? (*Святий Миколай*).

Бабуся: А ви, діти, щось знаєте про це свято?

Ведуча: Так, знаємо і зараз розкажемо. Правда, діти?

Розповідь дітей.

Перша дитина: Вісімнадцятого грудня, надвечір – по всій Землі приходять до чемних діток з дарунками Святий Миколай, ці дарунки діти знаходять вранці під подушкою. Він жив дуже-дуже давно, був священиком.

Друга дитина: Колись Микола - чудотворець жив,
Що щиро весь народ, весь люд любив,
Він був заступник наш, такий простий,
Та з серцем добрим - праведник святий.

Третя дитина: Надходить грудень, свято Миколая.
Я подарунків, як завжди, чекаю.
І думаю, що зовсім не даремно –
Адже я цілий рік поводивсь чемно.

Четверта дитина: Молюся я уклінно: Миколай,
Моїй країні рідній долю дай,
Наснаги дай, здоров'я для батьків,
Даруй побільше нам щасливих днів!

П'ята дитина: Цей чоловік багато молився, творив добро, не робив ніколи зла і тому став святим.

Бабуся: Дуже цікава розповідь, а до вас приходив Святий Микола?

Бабуся із скрині дістає різку.

- А із вас комусь різка дісталась?

-То ж ви всі весь рік були чемними та слухняними? Які ви молодці.

Ведуча: Ось ми, начебто, ще раз зустрілися зі Святим Миколаєм.

Бабуся: А яке ж свято на другій сторінці? Чи вам цікаво знати?
(*Різдво*).

Бабуся: Правильно. Це Різдво з Колядою. Ці різдвяні свята тривають цілий тиждень: до Меланки з Василем. А ви святкували? То може розкажете як?

Ведуча: Не тільки розкажемо, а й залюбки покажемо, правда, малята?

Діти починають інсценування щедрування.

Бабуся: А ось в цій скрині є речі які необхідні для щедрування: це і хустки для дівчаток, і маска кози, тож одягайтеся і починайте.

Дорослі допомагають дітям одягнути хустки, шапочки, маску кози.

Дитина: З Новим роком! Мир цій хаті!
Колядники ми не багаті
Ми з далекої дороги
На ваші зайшли роги

Щедрий вечір! Добрий вечір!

Усі разом: Вам господарі на весь вечір!

Бабуся: Щедрий вечір! Добрий вечір! І вам, гості, на весь вечір!

Друга дитина: Благословіть, господарі,
Коляду заспівати,

Сей дім розвеселяти.

ПІСНЯ «Коляда - коляда»

Третя дитина: Колядую, колядую,
Де пісні веселі, чую!
А як їх почую,
Той сам, защедрюю.

ПІСНЯ «Щедрик – щедрик – щедринець»

Четверта дитина: Радійте й веселіться,
Бо Христос народився.

П'ята дитина: Віршую вам нині,
Всі добрії люди.
Нехай поміч Божа
З вами завжди буде.

Шоста дитина: Хай кожної днини, кожної години,
Бог благословляє, біда хай загине.

Сьома дитина: Тож будьте здорові, разом з діточками,
Щоб смутку і горя не було між вами.

Восьма дитина: Новий рік радісно вітає,
Нове щастя обіцяє.

Усі разом: З Новим роком!
З Василем!

Бабуся: Ой, так гарно щедрували. Діти, а навіщо всі щедрувальники водять з собою Козу? Ось і серед вас козичка є. Коза це символ багатства та достатку в народі говорять: - Де коза рогом – там жито стогом; де коза ногою – там жито копною.

Ведуча: А ми знаємо гру з козою. Тож давайте пограємо і ви, бабуся, з нами.

РІЗДВЯНА ГРА «Коза»

Діти йдуть по колу співають *(серед дітей є коза)*.

- Ми не самі прийшли, ми козу привели.

Господиня: Підійди, козуню, ближче, вклонися нижче.

Діти: А ну, козуню, гопки - гопки. Ой, кізенька впала і хвостик задрала.

Господиня: Скрутилася, скрутилася, мабуть захворіла! Що ж мені робити без козички?»

Дитина: Та не тужить бабуся. Давайте її полікуємо.

Діти: Може їй сінця?

А може їй хлібця?

А може їй капустки?

Коза підіймається, - здорова – танцює. Діти плескають у долоні.

Бабуся: Гарної гри ви мене навчили, малята. А в нас з онучатами є улюблена гра «Розумний віник», а в деяких містах цю гру називали «Веселий віник».

Гра проводиться за допомогою мнемотаблиць. Діти стоять у колі і передають віник поки грає музика. У кого залишиться віник після закінчення

музики, тому скоромовку промовляти, використовуючи картки з мнемосхемами, 4-6 скоромовок.

III. Заключна частина.

Бабуся: Ой, малята, які ж ви всі веселі та кмітливі. А чи ви знаєте, що в різдвяні свята була така традиція ворожити та задумувати бажання. Ось і ми разом з онучатами розважалися і вирішили зробити таку картину «Зоряне небо мрій», розпочали, але не закінчили. То ж давайте разом це зробимо. Ось наша картина. А в моїй скрині є чарівні зірочки, кожна зіронька – наше бажання, наша мрія – і ці мрії обов'язково здійсняться. І зараз цими зірками ми прикрасимо нашу картину. (*Бере зірку і говорить*). «Я на зірку споглядаю і бажання загадаю: Я хочу, щоб моя зіронька подарувала вам усім здоров'я. (*чіпляє зірку до «неба»*). А твоя Даринко? (дівчинка бере зірку, говорить бажання, мрію – кріпить її, запитує. «А твоя Іванко?» і т.д). Залишається остання найбільша зірка. Діти, а давайте помріємо про те, щоб і в нашій країні і на всій планеті завжди панував мир.

Підсумок заняття.

Бабуся: Тож зараз усі разом скажемо: «Хай завжди буде мир!». Ось і прикрасили ми чарівне небо – зорями мрій. Гарно ми з вами розважились, а чи ви знаєте, що український народ дуже гостинний. Ось і я така господиня, дуже люблю частувати гостей. Особливо дітлахів. Хвилинку зачекайте, зараз вас буду пригощати. Ану, мої онучата допомагайте на стіл готувати.

Бабуся пригощає дітей.

Шереметьєва Ельвіра Миколаївна

Вихователь КЗ «Дошкільний навчальний заклад освіти ясла-садок «Ромашка» загального типу» Нижньотеплівської сільської ради

Ігри та вправи на постановку звуків [ж], [ч], [ш]

Правильна вимова звуків залежить від діяльності мовленнєвого апарату вцілому і від діяльності органів артикуляції (язика, губ, м'якого піднебіння, зубів тощо), від їхньої рухливості й гнучкості, від координації артикуляційних рухів, їхньої сили й точності. Так, важкі для вимови звуки [ж], [ч], [ш] вимагають гнучкості язика. Тому необхідно систематично вправляти органи артикуляції, проводити вправи, спрямовані на тренування м'язів язика з метою надання йому потрібного положення; на рухливість губ, щелеп, щік, на вироблення повітряного струменя, правильного дихання.

З метою підготовки мовленнєвого апарату використовуються різноманітні вправи, які проводять в основному в ігровій формі, що створює умови для багаторазового їхнього повторення.

Для вправ необхідно давати дітям новий мовний матеріал, тому що добре знайомі дитині вірші, картинки викликають у неї стару, звичну вимову звуку.

Покажемо на прикладах, які вправи можна застосовувати при постановці звуків [ж], [ч], [ш].

Гра «Впізнай звук». Підібрати слова з близькими за звучанням звуками (ш, с, з, ц, ж) і запропонувати дитині: «Я буду називати слова, а коли почувеш в слові звук «ш», плеснеш в долоні».

Впіймай звук [ш]:

Мишеня мале для мами
Хустку вишило квітками.
Мама - мишка у хустині,
Наче квітка у долині. Г. Чубач

Впіймай звук [ч]:

Біла чапля
Біла чапля всіх дурила:
«Я собі кожух купила!
Ще куплю собі хустину —
Буду з вами цілу зиму!»
Вірив чаплі чорний жук,
І метелик, і павук.
Навіть равлик, що не вірив,
Але й він у те повірив.
Тільки жаба-крекотуха
Не хотіла чаплю слухать:
«Не хвалися, чапудрило,
Ти кожуха не купила!
Ти не купиш і хустину!
Подасишся на чужину!»
Ще земля не стала біла —
Чапля в ірій полетіла. Г. Чубач

Впіймай звук [ж]:

Сніжинки
Ці сніжинки — як пір'їнки:
Стеляться легенько,
Щоб собою не злякати
Річечку маленьку.
Ці сніжинки — холодинки:
Помежи собою
Ніби слухають, як хвильки
Хлюпотять водою.
Ну, а річечка маленька
Теж себе шанує:
Щось шепоче там, під льодом,
Бо снігів не чує.
Ці сніжинки — молодчинки:
Дружать між собою.
Коли сонечко пригріє,
То стануть водою.

Будуть вкупі гомоніти
І пісень співати.
Буде річечка маленька
Більшою ставати. Г. Чубач

Гра «телефон». В умовах сім'ї в цій грі повинні взяти участь, всі члени сім'ї: дорослі і діти. Для гри підбираються слова з шиплячими (ж, ш, ч, щ) та сонорними звуками (р, л, м, н). Ведучий (може бути і дитина) говорить пошепки слово на вухо, яке передається далі, останній вголос називає почуте слово. Якщо слово спотворене, з'ясовується, хто неправильно почув слово.

«Доручення». На віддалі 5-6 метрів дитині дається пошепки доручення принести потрібну річ. Наприклад: «Принеси мені миску», «Принеси Мишку», або «Покажи зуби..., губи...».

Аналогічно проводиться ігрова вправа *«Впізнай, яке я слово сказала»*. Дорослий на певній віддалі (6-7 м) вимовляє впівголоса слово, дитина його повторює.

З окремими дітьми слід проводити індивідуальні заняття. Індивідуальні заняття слід проводити з дітьми, які мають значні порушення у звуковимові чи в інших чинників звукової культури мовлення і відстають від передбачених показників становлення та розвитку звукової сторони мовлення. Такі заняття плануються двічі-тричі на тиждень поки діти не оволодіють правильною вимовою звуків. Тривалість індивідуального заняття 5~10 хв.

Отже, у період становлення звука треба бути уважними до його появи. Варто постійно підтримувати новий звук, створювати необхідні умови щодо його вживання. Вихователю потрібно прислухатися до вимови дітей. При порушеннях вимови звука педагог нагадує його артикуляцію, надає зразок правильної вимови.

Шлапак Олена Володимирівна

Студентка 3 курсу спеціальності «Дошкільна освіта. Логопедія»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: До ведмедика у гості (Інтегроване заняття з розвитку мовлення)

Програмовий зміст:

- зв'язне мовлення: навчати дітей складати описові розповіді, використовуючи елементи порівняння, називати певні ознаки тварин і птахів;
- граматики: формувати навички утворювати від звуконаслідувань дієслова, утворювати нові дієслівні форми за допомогою префіксів;
- звукова культура: правильно вимовляти звук [р]; закріпити вміння працювати в групах; виховувати допитливість, розвивати вміння доводити свою думку, незалежність у висловлюваннях; відчувати задоволення від результатів праці.

Словник: активізувати словник дітей назвами лісів, що утворилися від назв дерев, які там ростуть; тварин і назвами дій на позначення руху й мовлення.

Матеріал: Конверт, предметні картинки із зображенням тварин та їх малят, елементи гри «Папа мама я» (пазли), маски диких тварин, кошик із іграшками, іграшка Ведмедик.

Хід заняття

Лунає стукіт у двері, входить «листоноша» і приносить листа.

Вихователь: Малята, подивіться, нам прислали листа... Від кого ж він? від ведмедика. (вих. Відкриває листа)

Ой, це ж запрошення! Медведик запрошує нас у гості до «Чарівного лісу». Швиденько збираймося і вирушаємо у дорогу.

Йдуть мої любі, під ніжки дивіться,
Гостям нашим любим щиро всміхніться.

Хай усмішка буде в кожній долоньці,

Мов проміння весняного сонця.

А наша гра хай цікавою стане,

Про неї розкажете татові й мамі.

(Діти звертають увагу на маленького їжачка. Вітаються з ним. Просять показати їм дорогу до Ведмедика . Їжачок пропонує дітям відповісти на декілька запитань.)

Їжачок: Куди ви потрапили?

Діти: ...

Їжачок: Що таке ліс? (Відповіді дітей.)

Які дерева ростуть у лісі?

Хто живе в лісі?

Вихователь: Як називається ліс, у якому ростуть тільки берези? (Березняк.)

— Ліс, у якому ростуть лише ялини? (Ялиник) А якщо у лісі самі дуби? (Діброва) А як називається ліс, у якому ростуть самі сосни? (Сосновий.)

Їжачок: Молодці! Та мені дуже сумно адже я колючий і зі мною ніхто не дружить.

Та якщо ви зі мною зіграєте в гру я вас відведу.

Дидактична гра «Утвори нове слово».

Я пропоную вам пограти зі словами. Ми повинні змінити слово так, щоб воно починалося з помічника - приставки з - зі -.

Ось послухайте, як я почну, а потім ви будете продовжувати: брати; гріти; гнути; рвати.

А тепер будемо міняти слово з допомогою слова-помічника – роз-, с-

Малювати - розмалювати; бити, говорити, мити, питати, шукати, давати, дивитися, вантажити.

Вихователь: Білочка не може визначитися, хто вона - тварина чи пташка.

(Діти складають описову розповідь про білочку і називають ті ознаки, які відрізняють тварину від птаха. Діти доводять, що білочка - тварина.)

(Білочка пропонує дітям пограти з її друзями у гру.)

Дидактична гра «Тато, мама, я».

Грає дві команди. Діти отримують картки-пазли із зображенням тварин та їхніх малят. За сигналом потрібно правильно покласти картинку тварин навпроти їхнього «маляти».

Фізкультхвилинка.

Гра «Совушка-сова».

Діти ходять по колу, промовляючи:

Совушка-сова,
Велика голова,
Сиділа, сиділа
Та й полетіла.

Після цього діти розводять руками, починають ходити по групі і вимовляти: ф-р-р-р.

Індивідуальна робота щодо звуковимови.

Вихователь плескає — діти сідають на місця.

З'являється Ведмедик(іграшка), вітається з дітьми.

Ведмедик: Давайте з вами пограємо у гру «Перетворення».

Я махну чарівною паличкою, і ви зможете перетворитися на будь-яких тварин, які живуть у лісі, і розкажете нам, хто як подає голос.

Змія — с-с-с — сичить. Ворона... Зозуля...

Вовк... Лисиця... Жаба... Їжак... Комар... Жук...

Ведмедик: А тепер ви спробуйте сказати і показати, хто як пересувається.

(Відповідь: птах літає.)

(Діти імітують політ, помах крил птаха.)

Заєць... Змія... Вовк... Коник... Равлик.

Ведмедик: Дякую вам за те що прийняли моє запрошення і на згадку про нашу зустріч я подарую вам кошик з іграшками.

Підсумок.

Вихователь. Чи сподобалося вам у гостях у Ведмедика? Що саме вам сподобалося? Про кого ви розкажете своїм друзям? Хто вам зустрічався по дорозі?

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Бабенко Марина Олександрівна

Магістрантка спеціальності «Початкова освіта»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Коліскові пісні (Конспект уроку читання для 2 класу)

Мета: Ознайомити учнів із колісковими піснями, охарактеризувати ці пісні, вчити аналізувати прочитані твори. Виховати у другокласників любов і повагу до народної творчості й художнього слова.

Обладнання: Мультимедійна презентація, проектор, ноутбук, індивідуальні картки.

Тип уроку: Засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організація класу до роботи.

1. Створення емоційного настрою.

- Всі почули ви дзвінок –

Він покликав на урок.

Кожен з вас вже постарався,

До уроку готувався.

Тож девіз тепер згадаймо

І урок вже починаймо.

Учні (хором): Красиво читаємо,

Чітко відповідаємо,

Мову свою розвиваємо!

2. Розчитування. Вправа для розвитку мовної інтуїції.

Прочитати слова, подумки вставляючи пропущені букви. (Діти працюють з індивідуальними картками).

Зразок картки:

МА...А СОС...А РІ...НА

ТА...О ТОПО...Я СОЛ...ДКА

БАБ...СЯ Д...Б МАТ...РИНСЬКА

ДІД...СЬ ВЕ...БА КОЛИ...КОВА

II. Перевірка домашнього завдання.

Учні згадують прислів'я про мову.

III. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми.

- Любов до рідного слова починається з дитинства. Коли мама вкладає дитинку спати, вона тихенько наспівує. Що це за пісні, які вони, ми дізнаємося сьогодні на уроці.

IV. Актуалізація опорних знань.

1. Виконання коліскової.

Послухайте пісню і скажіть, коли її виконують і для кого.

Сонько-Дрімко

(Музика Алли Мігай, вірші Наталі Кулик)

Пізня вже годинка,

Чом не спиш, дитинко,

Он твоя матуся

Кличе Сонько-Дрімка.

На котячих лапках

Сонько-Дрімко ходить,

Каже він малютам –

Пустувати годі!

Приспів.

Гра закінчилась,

Матінка втомилась,

В ліжку лягай,

Швидше засинай!

2. Бесіда за змістом прослуханого.

- Коли виконують цю пісню? (Коли дитина засинає.)
- Для кого її виконують? (Для дитини.)
- А чи знаєте ви, як називаються такі пісні? (Колискові.)

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь вчителя.

Колискові пісні – цей своєрідний фольклорний жанр позначений високим поетичним світосприйнянням, глибиною мелодійного звучання, багатством образів. Усю ніжність, любов, бажання бачити свою дитину щасливою, розумною, здоровою і гарною мати вкладає у невибагливі слова і просту мелодію, організовану ритмом гойдання колиски. Монотонний тихесенький наспів і пестливі лагідні слова мають заспокоїти, приспати дитину.

2 Опрацювання колискової пісні «Ой люлі, ой люлі».

1) Читання колискової учнем.

- Чому саме гулі-голуби згадуються в колискових?

2) Повторне читання колискової. Добирання слів-рим.

- Знайдіть опис голубів у колисковій.

- Які пестливі слова вживаються у колисковій?

Фізкультхвилинка

3 Опрацювання колискової «Тиха нічка теплесенька...».

Мовчазне читання колискової учнями

- Хто, крім мами, колише дитину?

- Які слова — назви ознак уживаються в колисковій?

- Доберіть пестливі слова до слів: дитина, тихо, спати, бабуся.

4. Робота над віршем М. Сингаївського «Колискова для матері».

Читання колискової учнями самостійно, напівголосно.

5. Виконання учнями колискових.

- Чи пам'ятаєте ви колискові, які співали вам мами? Заспівайте нам.

(Діти, за бажанням, виконують колискові біля дошки.)

VI. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання

- Вивчити одну колискову напам'ять.

2. Підведення підсумків уроку.

Білевщук Наталія Миколаївна

Учитель вищої категорії Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3

Свиридок Тетяна Миколаївна

Учитель вищої категорії Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3

Сокол Альона Михайлівна

Учитель початкових класів Глухівської ЗОШ І-ІІІ ст. № 3

Тема: Для чого потрібен скелет і м'язи? (Конспекти уроків з природознавства для 3 класу)

Мета: дати загальні уявлення про скелет людини як опору організму, про правильну поставу і вміння зберігати її в спокої і русі; профілактика порушень постави, формування у дітей почуття відповідальності за

збереження і зміцнення свого здоров'я; виховувати активний спосіб життя, уміння володіти своїм тілом у спокої і русі.

Обладнання: скелет людини (макет), таблиці «Опорно-рухова система» та «Формування постави», робочий зошит «Зошит друга природи», підручник «Природознавство» (Грущинська І.), роздатковий матеріал.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

– Доброго дня, діти! Встаньте прямо. Почнемо урок з самокорекції. Дивимося прямо, дихаємо рівно, глибоко. Дивимося вліво, дивимося вправо і знову прямо. Сідайте!

2. Актуалізація опорних знань.

• Ігрова ситуація «Консиліум лікарів»

– До нас швидко допомога привезла хворого. Ви – лікарі першої медичної допомоги (Надягають шапочки). Сьогодні перед вами таке завдання: вилікувати хворого із забиттям правого коліна і невеликою ранкою на руці. Порадьтеся і надайте першу допомогу хворому.

а) Рану промити чистою водою, шкіру навколо ранки обробити йодом або зеленкою. Потім потрібно перев'язати чистим бинтом або заклеїти бактерицидним пластиром.

– Чому потрібно обробити шкіру йодом або зеленкою? (Убивають мікробів, які можуть проникнути в організм).

– А можна обробити рану йодом або зеленкою? (Ні, може статися опік.)

б) До забитого місця потрібно прикласти холод (лід, грілку з холодною водою, ганчірку, змочену холодною водою).

• Робота з індивідуальними картками

1. Організм людини складається із частин – _____

2. Скільки органів чуттів ти знаєш? _____

3. З'єднай стрілками.

очі орган дотику

вуха орган смаку

ніс орган зору

шкіра орган нюху

мова орган слуху

3. Повідомлення теми і мети уроку.

– Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся про опорно-рухову систему, познайомитеся з будовою скелета людини, з роботою м'язів. Будемо розвивати інтерес до вивчення свого організму, виховувати в собі культурне ставлення до здорового способу життя, розробимо правила правильної постави, щоб не було викривлення хребта.

4. Вивчення нового матеріалу.

• Розповідь учителя

– Готуючись до сьогоднішнього уроку, я спробувала зіпнути з пластиліну чоловічка, але він у мене весь час падав і врешті-решт просто

сплющився. Запевняю вас, якщо і ви будете ліпити людину з глини або пластиліну, отримаєте такий самий результат. Щоб наш чоловічок не падав, нам потрібна якась опора. Якщо ми вставимо дротик всередину тіла, тоді пластиліновий чоловічок уже не буде валитися на бік і не буде сплющуватися.

Ось таким дротиком у нашому організмі є скелет.

- Робота за підручником (С. 147-148)

– Пригадайте! Чим відрізняється будова тіла людини від будови тіл інших істот у світі живої природи?

- Робота в парах

– Роздивіться малюнки на с. 147 і розкажіть, чи в усіх тварин є скелет?

Як пересуваються різні тварини?

– Запам'ятайте! Скелет визначає форму тіла і разом із мускулатурою захищає внутрішні органи від можливих ушкоджень. Кістки скелета рухають м'язи.

– Роздивіться малюнки на с. 147 унизу. Порівняйте будову скелета й м'язової системи людини із конструкцією робота.

– Знайдіть частини скелета у своєму тілі.

– Кістки черепа міцні й нерухомі. Вони захищають головний мозок від ушкоджень.

Скелет тулуба утворюють хребет, ребра і грудна кістка.

– Від скелета і м'язів залежить постава людини (Учитель запрошує до дошки двох учнів).

Одному учневі вчитель допомагає надіти ранець, іншому дає в руку портфель і просить пройти перед усім класом, а потім повернутися спиною до учнів. Дитина, яка тримає в руці важкий портфель, нахиляється в сторону, в іншого учня спина не викривлена.

Учні роблять висновки про те, з чим краще ходити в школу: з портфелем чи з ранцем.

– Як краще носити, наприклад, сумки, допомагаючи мамі (Краще розкласти всі покупки в дві сумочки і нести в двох руках).

– Чому? (Щоб не було викривлення хребта, сколіозу).

– Від чого залежить постава? (Від скелета і м'язів).

Постава має найважливіше значення для краси тіла і здоров'я. Вона формується з дитинства.

–Згадаймо правила, які необхідно виконувати для того, щоб мати гарну поставу (Сидіти рівно, під час письма низько не нахилятися, під час ходьби вагу розподіляти рівномірно, більше рухатися, займатися спортом.)

– Ходіть по кімнаті, поклавши на голову зошит або невелику книгу. У той момент, коли ваша постава буде неправильною, зошит впаде.

- Фізкультхвилинка

Раз-два!

Потягнутись,

І прогнутись,

Розігнутись.

Ваші м'язи всі проснуться,
Ваші губи посміхнуться.

5. Узагальнення й систематизація знань.

- Це цікаво знати

Учені провели спостереження. Виявилось, що якщо людина низького зросту, але тримається прямо, вона здається вищою. А ось високий, але сутулий – нижчим.

- Робота в групах

– Дайте відповіді на запитання:

1 група: Що таке гарна постава? Які фізичні вправи потрібно виконувати, щоб зберегти правильну поставу або виправити викривлення хребта?

2 група: Що таке сколіоз? Які ще хвороби хребта ви знаєте?

3 група: Що б ви порадили, щоб хребет залишався здоровим?

6. Домашнє завдання.

Підручник: С. 147–148, читати і відповідати на питання.

Робочий зошит: С 47.

Тема: З чого складається травна система?

Мета: ознайомити учнів з травною системою та необхідними організму поживними речовинами; розвивати мислення, пам'ять, уміння слухати; виховувати відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Обладнання: таблиця «Травна система», робочий зошит «Зошит друга природи», підручник «Природознавство» (Грущинська І.), роздатковий матеріал.

Хід уроку

1. Організаційний момент.

Нумо, діти, підведіться!

Всі приємно посміхніться.

Продзвенів уже дзвінок,

Починаємо урок!

(Учитель прикріплює на дошці смайл «Радість» і бажає учням гарного настрою, легкого засвоєння теми.)

– А зараз усміхніться один одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб впоратися на уроці із завданнями, будьте старанними і слухняними.

2. Актуалізація опорних знань.

- Усне опитування

– Що слугує внутрішньою опорою тіла людини і захищає внутрішні органи від пошкоджень? (Скелет.)

– Яке значення для людини має скелет? (Скелет забезпечує певне положення тіла людини в просторі - поставу і його рухливість).

– Якою має бути правильна постава і від чого вона псується? (Правильна постава – це пряма спина, піднята голова та опущені плечі. Вона може порушитися, якщо сидіти за партою, сильно нагинаючись вперед, якщо

спиратися на край парти грудьми, скривившись у яку-небудь сторону, якщо постійно носити важке в одній руці...).

– Що допомагає рухатися кісткам скелета, адже самі кістки рухатися не можуть? (М'язи)

– Чим прикріплюються м'язи до кісток? (Сухожиллями).

– Що потрібно робити для того, щоб м'язи були добре розвинені і менше втомлювалися? (Потрібно зміцнювати м'язи з допомогою фізичних вправ.)

3. Повідомлення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці ми продовжимо пізнавати таємниці головного дива на світі – людину. Адже людина – це найцікавіше явище. Її організм – цілісна і дуже складна система. Це водночас і храм, і склад, і аптека, і електрична кампанія, і бібліотека, і установка для очищення стічних вод. І чим більше ми будемо отримувати знань про людський організм, тим частіше будемо згадувати про це. У цьому нам доведеться переконатися сьогодні на уроці і на наступних уроках з природознавства.

4. Вивчення нового матеріалу.

• Розповідь учителя

– Діти, щоб наш організм нормально функціонував, його потрібно годувати. Ось як машина без бензину не буде їздити, так і людина, щоб жити і працювати, повинна їсти. З їжею людина отримує всі необхідні поживні речовини. А їжу людині дає матінка-природа, адже вона її частинка. Ми всі з нетерпінням чекаємо приходу весни, тому що з її настанням пробуджуються рослини, а значить, всі живі істоти отримують нову порцію вітамінів і поживних речовин.

– А зараз ми проникнемо в таємниці процесу, який називається ТРАВЛЕННЯМ. Завдяки йому всі клітини нашого організму живляться. Це дуже складний процес. І для того, щоб весь організм був нагодований, природа створила в ньому фабрику-кухню, яка являє собою дуже довгий конвеєр. Його довжина дорівнює 10 м.

Давайте з допомогою мотузки продемонструємо і назвемо органи травної системи (До дошки виходять 6 учнів і розтягують мотузку в 10 метрів. Під час пояснення на кожного з учнів одягається шапочка з назвою органу системи травлення: ротова порожнина, стравохід, шлунок, дванадцятипала кишка, тонкий кишківник, товста кишка).

– Діти, ви повинні запам'ятати, яку функцію виконує кожен орган.

Отже, помилуємося з боку на довжину кухонного конвеєра у його натуральній величині. А тепер приступімо до прийому їжі. Візьміть шматочок хліба і з'їжте його. Що відбулося в першому відсіку нашого конвеєра?

(Розжували, змочили слиною і проковтнули)

Порожнину рота від порожнини носа відокремлює тверде піднебіння. У своїй задній частині ротова порожнина переходить у дві трубочки, одна з них називається стравохід, призначений для проведення їжі в шлунок, друга

трубочка називається трахея, яка проводить повітря до бронхів і легень. Вхід у трахею може закривати і відкривати спеціальний клапан.

Отже, їжа потрапила до нас в рот, де вона механічно подрібнюється зубами, переміщується, рясно змочується слиною. Дуже важливу роль у цей момент виконує гортань. Вона, як начальник залізничної станції, стежить, щоб продуктові та кисневі поїзди потрапляли тільки в свої тунелі: їжа – у стравохід, а повітря – у трахею. Давайте проковтнемо слину. Ви помітили, дихаємо ми в цей час чи ні? (Ні.)

Під час проковтування їжі або слини ми не дихаємо, тому, що м'яке піднебіння у роті піднімається і закриває шлях кисню, що йде від носа. У цей момент спеціальний клапан закриває вхід у трахею і виходить, що їжа може в'їхати тільки у свій тунель, названий стравоходом. Якщо під час їжі ви будете розмовляти чи сміятися, то ваш «начальник станції» подумає, що ви вже закінчили їсти, і відкриє кисневий шлях. Тоді станеться катастрофа. Продуктовий поїзд зійде зі шляху і потрапить в дихальну трубку – трахею, і перекусить її. Людина в такому випадку може померти від задухи.

Їжа потрапила в стравохід – другий відсік нашого конвеєра. З допомогою спеціальних м'язів, розташованих у стінках стравоходу, їжа проходить униз. Через 5 секунд вона виявляється у тісній маленькій печерці – шлунку.

Без їжі наш шлунок схожий на здуту повітряну кульку, а коли ми заповнимо його їжею, то він розтягнеться і перетвориться в цілу печеру. Стінки шлунка, як у справжній печері, не гладкі, а шорсткі, і з них сочиться шлунковий сік. Він поступово просочує всю їжу і розчиняє навіть тверді льодяники до рідкої каші. Вся ця складна робота називається травленням їжі. Поки їжа не перетравиться, шлунок закритий.

А потім вихід відкривається і їжа потрапляє в довгий коридор довжиною в 13 пальців (12 пальців). Із стінок цього коридору випливає гірка жовч. Вона розчиняє жирні харчові частини, з якими не впорався шлунок. І називається цей коридор – дванадцятипала кишка.

З неї повільно, як на ліфті, рідка кашка в'їжджає в тонку кишку, яка має всередині бархатисту поверхню, покриту дрібними ворсинками. Ці ворсинки слугують насосом для всмоктування поживних речовин у кров. А кров донесе ці поживні речовини до всіх клітинок нашого організму. Наша розумниця тонка кишка всю їжу до кінця переварила, а непотрібні шкірки та кісточки разом з водою вирушають далі, в товсту кишку.

У цьому відділі відбувається подальше всмоктування води, а непотрібні відходи викидаються назовні.

Висновок. Діти, тепер ви уявили собі весь складний шлях, який належить пройти шматочку хліба, який ви з'їли на початку уроку.

• Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти.

Треба трохи відпочити.

Руки вгору, руки вниз.

На сусіда подивись.

Руки вгору, руки в боки.
Вище руки підніміть.
А тепер їх опустіть.
Стрибніть, діти, кілька раз.
За роботу, все гаразд.

5. Закріплення вивченого матеріалу.

• Гра «Знайди своє місце»

Учні, які виконували роль органів травлення, шикуються у правильному порядку і повторюють свої функції:

Ротова порожнина – їжа подрібнюється зубами, перемішується, змочується слиною.

Стравохід – по ньому їжа потрапляє в шлунок.

Шлунок – з допомогою шлункового соку їжа перетравлюється, розчиняється.

Дванадцятипала кишка – розчиняє жирні харчові частини з допомогою гіркої жовчі.

Тонкий кишківник – через тонкі ворсинки на її стінках поживні речовини всмоктуються в кров, а непотрібні відправляються в товсту кишку.

Товста кишка – всмоктуються вода, а непотрібні речовини викидаються.

6. Узагальнення й систематизація знань.

– З якою важливою системою організму ми сьогодні познайомилися?

– Чи може людина обійтися без їжі?

– Назвіть органи травлення (Учитель показує малюнки, діти їх називають)

7. Домашнє завдання

Підручник: С. 149–151, читати і відповідати на питання.

Робочий зошит: С 48.

Література

1. Грущинська І. В. Природознавство / І. В. Грущинська. – Київ : Освіта, 2013. – 176 с.
2. Лотоцька А. В. Навчальні програми. 3 клас : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2017/2018 навчальному році / А. В. Лотоцька. – Харків : Ранок, 2017. – 256 с.
3. Нетужилова І. В. Природознавство. 3-й клас. II семестр / І. В. Нетужилова, Н. В. Строганова. – Київ : Харків. – 216 с. (Серія «Початкова школа. Мій конспект»)
4. Поліняка К. С. Необов'язкові додатки до уроків у початковій школі на тему: «Людина – живий організм» / К. С. Поліняка // Розкажіть онуку. – 2013. – № 23. – С. 75–86.

Косолап Інна Віталіївна

Магістрантка спеціальності «Початкова освіта» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Звуки [дж], [дз], [дз'], позначення їх буквсполученнями дж, дз (2 клас)

Мета: повторити та закріпити навички правильної вимови звуків [дз], [дз'], [дж] та позначення їх на письмі відповідними буквами; збагачувати словниковий запас учнів, розвивати орфографічну пильність; виховувати тягу до знань, працьовитість.

Обладнання: таблиці, картки, схеми, сигнальні картки, малюнки.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Дзвоник всім нам дав наказ –

До роботи швидше клас.

Попрацюєм всі старанно,

Щоб пройшов урок не марно.

II. Повторення вивченого матеріалу.

1. Каліграфічне письмо (зразки в зошитах)

2. Робота з картками індивідуально (3 учні).

3. Фронтальне опитування (вправа «мікрофон»)

– Як поділяються всі звуки української мови? Скільки голосних звуків є в українській мові? Скількома буквами вони позначаються на письмі? Скільки звуків можуть позначати букви я, ю, є? Скільки звуків завжди позначає буква ї? Чим відрізняються приголосні звуки від голосних? Які ви знаєте приголосні звуки? Яка буква не позначає звука?

4. Списати речення з дошки:

В небі світить осіннє сонечко.

5. Звуко-буквений аналіз слова:

Ходить птиця наче пан,

То не півень, а ... (фазан).

Фазан □ ф а з а н □, 5б., 5 зв., 2 гол., 3 пригол., 2 скл.

6. Вправа – конкурс (робота в групах)

Записати слова з буквою «єф» (за 2 хвилини)

Фізкультхвилинка

III. Актуалізація опорних знань.

1. Робота над віршем

Як дзвіночок задзвенить,

Дзвінко джмелик задзичить:

- Бджоли, бджоли, бджоленята,

Вилітайте погуляти.

Прочитайте вірш.

– Який звук чуємо найчастіше? Зверніть увагу на правильну вимову звуків □дж], [дз]. Зачитайте спочатку слова зі звуком [дз], а потім □дж]. Як на письмі позначаються ці звуки? Чи можна розривати ці буквосполучення при переносі?

IV. Повідомлення теми та мети уроку.

Сьогодні ми будемо працювати над звуками [дж], [дз], [дз'], позначенням їх буквосполученнями дж, дз. Ознайомимося з їхнім правописом та переносом слів з ними.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Пояснення вчителя за таблицею.
2. Спостереження за артикуляцією звуків [дж], [дз], [дз'].
Виконання вправи 95, с. 35.
3. Робота над правилом на сторінці 35.
4. Коментоване письмо
Виконання вправи 96, с. 35.

Фізкультхвилинка.

VI. Закріплення вивченого.

1. Робота над загадками (записати відгадки, поділяючи їх на склади для переносу, усно визначити кількість букв і звуків у кожному слові).

Білі зуби маю, та усі ховаю,
Довгі коси маю, та не заплітаю. (Кукурудза).
Я кругленький, невеличкий.
Не один у мене цвіт.

Мене в кожного побачиш,
Знає мене увесь світ. (Гудзик).

Є чарівник у школі в нас.
Ану впізнайте, хто він?
Озветься – тиша йде у клас,
Озветься ще раз – гомін.

Щоб не спізнитись на урок,
Нам голос подає ... (дзвінок).

2. Робота з картками. Скласти звукові моделі слів (робота в парах).

Джміль, дзьоб, гудзик.

3. Робота з сигнальними картками.

– Чи можна переносити ці слова?

Джем, дзвін, дзвоник, джунглі, дзеленчати, саджанець, джаз, дзеркало,

бджола.

VII. Підсумок уроку.

1. Відповіді на запитання:

– Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Скільки ж звуків позначають буквосполучення дж, дз? Чи можна їх розривати при переносі?

2. Аналіз роботи класу

VIII. Домашнє завдання.

Виконати вправу 99, с. 36 (з інструктажем), вивчити правило с. 35

Косолап Тетяна Олександрівна

Учитель початкових класів Бутівської загальноосвітньої школи I- III ступенів Старобільського району Луганської області

Тема: Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот та неістот (Урок української мови в 3 класі)

Мета: Розширити знання учнів про іменник як частину мови, удосконалювати вміння виділяти його серед інших частин мови через поставлене запитання, ознайомити з термінами «назви істот» і «назви

неістот»; розвивати словниковий запас учнів і навички грамотного письма; виховувати любов і дбайливе ставлення до птахів та природи.

Обладнання: Таблиці, картки, сигнальні картки, ілюстрації птахів, смайлики.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

1. Привітання:

Доброго дня вам, люди добрі,

Хай вам щастя буде!

Не на день і не на рік,

А на довгий-довгий вік.

2. Перевірка готовності класу до уроку

II. Повторення вивченого.

1. Повторення правил (вправа «Питання – відповідь»):

• Які ви знаєте самостійні частини мови?

• Які ви знаєте службові частини мови?

• Що таке іменник?

• Наведіть приклади іменників.

• Що таке прикметник?

• Наведіть приклади прикметників.

• Що таке дієслово?

• Наведіть приклади дієслів.

2. Відгадування загадок:

Першим я приніс весну,

Пробудив усе від сну.

Заспіваю під вікном,

Звуть усі мене ... (шпаком).

За вікном летить сніжок,

Піднялася віхола

Але бачу я пташок

Що сидять під стріхою

Чив-чив-чив! Чив-чив-чив

Хто співати їх навчив

Сірі пташенята

Звуться, діти, ... (горобці).

Всі в блакитнім піджаку

В рожевій сорочці.

В нас зимою по саду

Гуляють, як гості. (Снігурі)

Невеличка, сніжно-біла,

Що її в небесну

Люди радісно

Сповістити всім про мир

Кожний з нас цю пташку знає

Її назву відгадає. (Голуб)

Назвіть слова-відгадки. Дайте їм загальну назву. Доведіть, що це іменники. Який іменник тут «зайвий»? Чому? Яких ще зимуючих птахів ви знаєте? Як допомогти птахам взимку?

3. Вправа «Сенкан»:

Діти, давайте зі словом птахи проведемо вправу «Сенкан».

4. Списати речення з дошки, розібрати за частинами мови (робота з сигнальними картками) та членами речення:

Дбайливі школярі підготовують птахів.

(Дбайливі – прикметник, школярі – іменник, підготовують – дієслово, птахів – іменник).

III. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми та мети уроку.

1. Розгадування кросворду (робота в парах):

Перед тим, як оголосити тему сьогоднішнього уроку, давайте розгадаємо кросворд. Робота буде проходити в парах. Яка пара швидше справиться із завданням.

1.	Б	І	Л	К	А			
2.	Т	У	М	А	Н			
3.	В	І	Т	Е	Р			
4.	С	Н	І	Ж	И	Н	К	А
5.	О	С	І	Н	Б			
6.	З	И	М	А				
7.	Б	У	Р	У	Л	Б	К	А

1. Ой, яка ж вона гарненька,

Пишнохвоста і раденька,

Не звірятко – просто диво,

Невгамонне, пустотливе.

Вгору-вниз, на гілку, з гілки.

Хто це буде, діти? (Білка)

2. Сиві воли усе поле зтягли. (Туман)

3. Крил не має, скрізь літає

Та ще й куряву здіймає. (Вітер)

4. Ніжна зірка сніжно-біла

На рукав мені злетіла.

Поки ніс її сюди

Стала краплею води. (Сніжинка)

5.Невидимка ходить в гаї,

Всі дерева роздягає. (Осінь)

6.Хто наткав полотна

Аж до лісу від вікна?

Сміється, задається:

«От така ширина!» (Зима)

7. Що росте догори коренем? (Бурулька)

Яке слово ми можемо прочитати у виділених клітинках?

2. Відповіді на запитання:

Яка ж тема нашого сьогоднішнього уроку? Яким би ви хотіли бачити наш урок? (Цікавим, продуктивним, творчим і т. д.)

Щоб наш урок таким був, я сподіваюсь, що вибудете мені допомагати і на уроці будете уважними, дисциплінованими, активними.

IV. Актуалізація опорних знань.

1. Казка про іменник (продовження)

Діти, пригадуйте казку про Царицю Граматику, яка поділила всі слова на 10 частин мови? Цікаво, що іменники шикувалися найдовше. Як ви гадаєте, чому?

Розкрию вам секрет: тому, що іменник – це найчисленніша частина мови, що складається з 11 томів, налічує 135 тисяч слів, і половина цих слів – іменники. Ось яка величезна, могутня, незрівнянна за численністю частина мови – іменник.

2. Каліграфічна хвилинка:

Вимовте слово «іменник». Назвіть послідовно всі звуки в цьому слові. Скільки складів у цьому слові? Чому? Згадаємо з'єднання букв у цьому слові та запишемо їх. Запишемо все слово, не відриваючи руки під час написання.

Фізкультхвилинка

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Пояснення вчителя

Іменник взяв собі на плечі
Велике діло – називати речі.
ХТО? і ЩО? Як дві руки
У матусі-мови.

З ними воду п'ють пташки,
Сіно їсть корова.
ХТО? і ЩО? – це два брати,
І нема секретів
В тім, що вказують вони
На слова-предмети.

Отже, назви людей і тварин відповідають на питання хто?. Назви всіх інших слів на питання що? А я розкажу вам ще нове про іменник. Іменники поділяються на істоти та неістоти. Іменники, що є назвами людей і тварин і відповідають на питання хто? — є істотами. Іменники, що відповідають на питання що? — є неістотами.

2. Робота з таблицею «Хто? Що?»

3. Вірші про запитання «хто?» і «що?» (розповідають раніше підготовлені учні):

«Що?» живе в траві зеленій.
«Що?» в тополі і у клені,
В річці, морі і машині,
В стиглих ягодах малини.
«Що?» – це пензлик, сир, олія

Тільки жити «що?» не вміє.

«Хто?» багато справи має:

Разом з пташкою літає

М пішоходами ходити.

Поруч з нами «хто?» повсюди.

«ХТО?» - це звірі, риби, люди.

4. Вивчення правила на с. 117

5. Первинне закріплення (виконання вправи 276, с. 117)

Фізкультхвилинка

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Вибірковий диктант (записати по рядах іменники: 1 ряд – іменники назви людей, 2 ряд – іменники назви тварин, 3 ряд – іменники назви рослин).

Агроном, снігур, фіалка, бджола, айстра, фермер, кукурудза, дятел, банкір, черешня, учениця, метелик, тракторист, береза, верблюд.

(1 ряд – Агроном, фермер, банкір, учениця, тракторист. 2 ряд – Снігур, бджола, дятел, метелик, верблюд. 3 ряд – Фіалка, айстра, кукурудза, черешня, береза.)

2. Словникова робота. Пояснення значення слова банкір, фермер, агроном. Правопис цих слів. Робота з тематичним словником.

Банкір — власник банку, приватного чи державного, установа якого отримує, зберігає і видає гроші та інші цінні папери.

Фермер — людина, яка займається сільським господарством і має від цього доходи.

Агроном — це людина, яка дає поради, як сіяти, орати, доглядати за рослинами. Як лани оберігати від шкідників та бур'янів.

3. Самостійна робота за вправою 278 (по варіантах виписати по 5 слів).

1 варіант виписує назви істот, а 2 варіант – назви неістот.

4. Робота на дошці (позначити будову слів)

Хатину, садок, грушки, горбочки.

5. Гра «Оживи іменник» (усно)

Що? Хто?

Сніг сніговик

Трактор тракторист

Суд суддя

Кухня кухар

Футбол футбольст

VII. Підсумок уроку.

1. Відповіді на запитання:

Чи виконали ми завдання уроку? Що вам сподобалося на сьогоднішньому уроці? Що б ви змінили в нашому уроці? Чого ви навчилися на уроці? На які запитання відповідають назви істот? На які запитання відповідають назви неістот?

Аналіз роботи класу: а) оцінювання роботи самими учнями, вибір карток-оцінок (відмінно, добре, середньо); б) оцінювання вчителем; в) замалювати в смайлику свій настрій в кінці уроку.

VIII. Домашнє завдання.

Виконати вправу 279, вивчити правило на с 117.

Куліш Наталія Валентинівна

*Учитель початкових класів Бутівської загальноосвітньої школи
I – III ступенів Старобільського району Луганської області*

Тема: Корінь слова. Спільнокореневі слова (Урок української мови в 3 класі)

Мета: Формувати уявлення учнів про спільнокореневі слова, про корінь – спільну частину споріднених слів; вчити визначати корінь слова у ряді спільнокореневих слів, розвивати мовне чуття, виховувати патріотичні почуття, любов до української мови.

Обладнання: ноутбук, мультимедійний проектор, макет дерева, кленові листочки зі словами, виставка дитячих малюнків «Моя Батьківщина», «родовідні дерева», картки з завданнями, презентація до уроку, мікрофон.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організація класу до уроку

Слайд 1 (урок української мови в 3 класі)

Дзвоник вже сигнал нам дав.

Працювати час настав.

Тож і ти часу не гай,

Працювати починай.

II. Повторення вивченого матеріалу

- Над яким розділом ми почали працювати?

- З яких частин складається слово?

1. Відгадування загадок

Слайд 2 (загадки)

• Нас слова міняють часто,

І, звичайно, це – на щастя,

Бо якби ми не мінялись,

То слова б не поєднались (Закінчення)

• Якщо в слові неодмінно

Є частина змінна,

То є та, що не зникає.

Як ми її називаєм? (основа слова)

2. Повторення вивченого про будову слова. Вправа «Мікрофон»

-Що називається закінченням?

-Для чого служить закінчення?

-Що називається основою слова?

- З яких частин складається основа?

-Без якої частини основи не буває слова?

3. Творча вправа (робота в групах) на картках

Утворити слова із запропонованих основ і закінчень.

Основи: біл-, слив-, вікн-, гра-, пиш-.

Закінчення: -о, -ий, -а, -є, еш.

Записати складені слова на картці, визначити закінчення та основу

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми та мети уроку

На цьому уроці ми продовжимо подорож по країні - Морфології. Слова в цій країні живуть на листочках дерев. Кожного дня з'являються нові слова. Тому дерева тут завжди бувають зеленню.

Слайд 3 (засохлі дерева без листя)

Але сталося лихо. Зла чарівниця Помилка зачаклувала дерева, листочки зів'яли і опали. Для того, щоб повернути кожне слово на своє дерево, треба повернути спочатку листочки на саме головне дерево з коренем – мов. Допоможемо дереву повернути свої листочки на місце?

(на дошці зображення дерева без листочків, на стовбурі записаний корінь – мов)

- А знаєте, чому це дерево найголовніше? Послухайте групу дітей «Поети», які готували до уроку вірші.

Слайд 4 (зображення фотографії села, дітей в українських костюмах)

Українець я маленький.

Українці батько й ненька.

І сестричка, братик милий

На Україні народились.

Я - Українка! Горжусь і радію,

Що рідною мовою я володію.

В душі моїй солодко грає сопілка.

Бо я з України! Бо я – українка.

Вивчайте мову українську –

Дзвінкоголосу, ніжну, чарівну,

Прекрасну, милу і чудову,

Як материнську пісню колискову.

- До чого спонукають рядки цього вірша?

- А без української мови не виникло б і інших українських слів. Ось перше слово нашого дерева – це слово «мова».

Чим більше ми виконаємо завдань, тим більше спільнокореневих слів до слова «мова» знайдемо.

IV. Повідомлення теми та мети уроку

Сьогодні на уроці ми будемо добирати споріднені слова, визначати корінь.

V. Актуалізація опорних знань

Але спочатку проведемо хвилинку каліграфії.

Слайд 5 (Її Ук кр аї їн)

1.Хвилинка каліграфії

Її Ук кр аї їн

(вчитель записує на дошці, коментує поєднання букв, а діти записують в зошитах)

-Які слова з цими буквами можна скласти?

Україна, українка,українець,український.

Діти по черзі біля дошки записують слова,пояснюють значення,правопис слова (написання великої чи малої букви на початку слова). Вчитель звертає увагу на каліграфічний запис слів

2. Визначення в словах закінчення та основи (самостійно), спільної частини – кореня (колективно)

3. Словникова робота

Слайд 6 (Україна, Батьківщина, Вітчизна, держава, країна)

- Підберіть синоніми до слова «Україна» (Батьківщина, Вітчизна, держава, країна.)

-Назвіть звуки і букви в словах.

- А що для вас означає Батьківщина?

4. Група дітей «Художники» презентують свої роботи

- Для мене це край, де я народився і живу, де народилися і живуть мої батьки.

- Це школа.

- Вулиця,на якій я живу.

-Це моя родина: мама, тато, сестричка, бабуся, дідусь.

- Це рідна домівка

Ми розчаклювали слово «Мовлення»

5. Робота над реченням (слуховий диктант)

• Запис речення

З рідної хати починається для мене Батьківщина.

Слайд 7 (З рідної хати починається для мене Батьківщина.

• Самоперевірка написаного речення

• Опрацювання речення

-Визначити головні та другорядні члени речення.

-Скласти схему речення.

-Встановити взаємозв'язок слів у реченні (на картках) – робота в парах

Батьківщина () починається.

Починається () Батьківщина.

Починається () для мене.

Починається () з хати.

З хати () рідної.

Ми розчаклювали слово «Мовити»

Музична фізкультхвилинка «Україно, ми твоя надія»

VI. Сприймання і усвідомлення нового матеріалу

1.Фронтальна бесіда

- Доберіть спільнокореневе слово до слова Батьківщина – батьки.

- А чому ці слова спільнокореневі? (Ці слова мають спільне значення і спільний корінь)

- Отже, які слова називаються спільнокореневими?
- Запишіть ці слова, позначте корінь.
- Запам'ятайте! Слова, у яких спільний корінь, є спільнокореневими (спорідненими) словами. У них корінь має спільне для всіх слів значення.

- А в чому ще є корінь?

Слайд 8 (загадка)

Я у кожній деревинці,
Квітці, кущику, травинці.

В класі на уроці мови

Ти побачиш мене в слові? (Корінь слова)

Слайд 9 (родовідне дерево)

2. Презентація родовідного дерева

- На уроці «Я у світі» ми зображували родовідні дерева. Хто в них є коренем? (наші предки)

З давніх – давен всю рідню порівнювали з високим і розлогим деревом, яке міцно тримається за землю своїм корінням, а гілками тягнеться до неба, до сонця. Коріння – це наші предки, тому що з них починається рід. Бабусі і дідуся – це стовбур, який підтримує гілки – наших батьків та їхніх сестер і братів, тобто сім'ї наших тіток та дядьків. А діти – це молоденькі листячка.

Група «Історики» підготувала зображення своїх родовідних дерев. Своє родовідне дерево нам представить - ... (дерево зображене в презентації)

3. Ознайомлення з алгоритмом визначення кореня

Отже, корінь є у рослин, у людей – це їхні предки, корінь є і у слів. Щоб його визначити треба:

Слайд 10. (алгоритм визначення кореня)

Алгоритм визначення кореня

1. Прочитай слово.

2. Добери спільнокореневі слова.

3. Порівняй їх. Визнач спільну частину. Це – корінь.

4. Виділи корінь умовним позначенням.

Добавимо до нашого дерева слово «Розмова»

4. Робота за підручником. (Вправа 152, с. 70)

- Розгляньте малюнки і прочитайте підписи до них.

- Що означає кожне зі слів? Складіть речення з кожним словом (усно).

- Доведіть, що вони споріднені.

- Назвіть спільну частину. Як вона називається?

- Запишіть слова, позначте у них корінь.

5. Гра «Відгадай» (диктант)

Запишіть відгадані слова

«Білі мухи налетіли...» що це? (Сніг)

Сильний сніг... (Сніговій)

День, коли йде сніг... (Сніговий)

Як назвати сніг пестливо?... (Сніжок)

Як назвати снігову зірочку? ... (Сніжинка)

Доведіть, що вони споріднені. Визначте спільну частину – корінь.

6. Вибіркове списування (вправа 154, с. 71)

- Прочитайте вірш.

- Які слова – символи України згадуються в ньому? (калина, соловей)

- Випишіть групами спільнокореневі слова. Визначте корінь.

I-й варіант – до слова «Соловей» (Соловей, солов'їні, солов'ятко.)

II – й варіант – до слова «Калина» (Калина, калинонькою)

-Які ще українські символи ви знаєте?

Слайди 11, 12. Державні та народні символи України

Символіка - своєрідна візитна картка країни. До Державних символів країни належать Державний Прапор, Державний Герб та Державний Гімн, які є розпізнавальними знаками країни.

Народні символи - це те, що найбільше любить і шанує даний народ. Українці мають свої традиції, які споконвіку шанують і бережуть - це батьківська хата, материнська пісня, святий хліб, вишитий рушник, червона калина, зажурена верба, хрещатий барвінок, дивовижна писанка, вірний своєму краю лелека. Можливо, маючи такі прекрасні символи, український народ зумів уберегти від забуття нашу пісню і думу, нашу історію і родову пам'ять, волелюбність. Про народні символи складено багато пісень і легенд, вони використовуються в обрядах, звичаях. Їх вишивають на сорочках, рушниках. Народні символи - це наші святині.

Ми розчаклували слово «Розмовляти»

VII. Узагальнення і систематизація отриманих знань

Слайд 13. Завдання до вправи «Навчання у русі»

1. Вправа «Навчання у русі»

Якщо названі мною слова спільнокореневі – плескайте в долоні, а якщо ні – тупотіть ногами

Мак, маківка. (так)

Мак, макарони. (ні)

Малюнок , мальований. (так)

Малюнок, малювати (так)

Малюнок, малятко. (ні)

Висновок: Якщо слова не є спорідненими, то і спільна частина не буде означати, що вони спільнокореневі.

2. Робота в парах «Знайди зайве слово» (робота на картках)

Зайве слово на картці треба підкреслити.

Малюк, маленький, малий, маляр.

Вода, водити, водичка, водяний.

Літо, літак, приліт, перелітні.

Берег, бережок, на березі, берізка.

- Доведіть свою думку. Назвіть спільну частину – корінь.

Ми розчаклували слово «Вимовляти»

3. Робота в групах. Гра Хто більше?

Слайд 14.

Дібрати спільнокореневі слова, визначити корінь.

I група Хата

II група Риба

III група Писати

IV група Липа

V група Ліки

4. Перевірка самостійної роботи.

VIII. Підсумок уроку

1. Бесіда

Слайд 15

- Що нового дізнались на уроці? -Які цінні думки запам'ятали? (Корінь – це спільна частина споріднених слів. У корені закладене основне значення слова. Корінь може звучати однаково, та в словах набирати різних значень). Як визначити корінь? Які слова називаються спільнокореновими? Наведіть приклади.

2. Оцінювання роботи дітей

Наш урок закінчується. Сьогодні в країні Морфології всі дерева з листочками – словами знову забувають зеленню.

Давайте прочитаємо розчакловані слова з коренем – мов, (Мова мовлення, розмова, розмовляти, мовити, вимовляти). На ваших партах теж лежать листочки з написаними словами. Прочитайте їх. (Мовний, мовник, мовленнєвий, , розмовник, промова, промовець, промовка, промовчати, обмовитися, змовлятися, підмовляти, замовлення, перемова, недомовність, мовчання, безмовний).

Сьогодні за роботу на уроці ви отримуєте такі оцінки...

Ви, напевно, помітили, що на ваших партах лежать ще листочки без слів. Як ви вважаєте, що це означає?

(Українська мова постійно розвивається і на них будуть записані інші слова).

Яка ж чудова, мелодійна, багата українська мова! Скільки гарних слів вона має! Я хочу, щоб ви берегли рідну мову, розвивали, збагачували новими словами.. Як немає України без калини, верби, так не може бути й України без нашої рідної мови.

А зараз я пропоную кожному з вас підійти до розчаклованого дерева і прикріпити до нього листочки зі словами. А внизу під корінь нашого незвичайного дерева посиплемо всі ті листочки, які лежать на ваших партах, але слів на них немає. Он їх скільки! Хай росте деревце. Хай розвивається наша рідна неповторна українська мова

Слайд16 Оксана Білова «Чарівний ліс» (відео)

Діти під пісню Оксани Білової «Чарівний ліс» (відео) прикріплюють листочки до дерев.

IX. Домашнє завдання

Слайд 17

Вправа 155, с.71

Маркотенко Тамара Савеліївна

*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

Тема: Норми української літературної вимови (4 кл. з українською мовою як державною)

Мета: повторити і закріпити навички правильної вимови звуків [ц], [ц'] [дж], [дз], [дз'], [ц': а] та позначення їх на письмі відповідними буквами, правило переносу їх з рядка в рядок; розвивати логічне мислення та пізнавальний інтерес до життя комах.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Нумо, діти, підведіться!

Всі приємно посміхніться.

Продзвенів уже дзвінок,

Починаємо урок!

II. Актуалізація опорних знань учнів (повторення раніше вивченого матеріалу, який органічно пов'язується з новим).

1) Перевірка домашнього завдання:

Вправа 6. - У яких словах є буква, що позначає два звуки? (єнот, дощ, їжак).

Вправа 7. – Які звуки позначає буква є на письмі в слова єнот, є, полює, єгер, пильнує, єнотики?([йє])

– Яке слово буде в скоромовці звертанням? (єнотики)

2) орфоепічна хвилинка:

- Запишіть слова й поставте наголос.

Дóшка, новій, ознáка, пріяте́ль, се́редина, везті́, верба́.

3) каліграфічна хвилинка зі словниковими словами:Цц ці вранці ножиці ци цибуля ця вулиця криниця пшениця цю танцювати ць заєць

4) усні вправи на переклад:

верный друг вірний, незрадливий друг

верная помощница вірна помічниця

абсолютный покой повний спокій

абсолютная тишина цілковита тиша

домашний адрес домашня адреса

домработница хатня робітниця

домашние животные свійські тварини

Вчитель звертає увагу дітей на вимову звуків [ц] та [ц'] та відмінності у перекладі однакових слів в залежності від контексту.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення теми та мети уроку.

Слово вчителя:

Для того, щоб говорити та писати правильно, потрібно добре знати норми української літературної вимови.

Ось декілька з них:

1. Глухі приголосні перед дзвінками вимовляй дзвінко: боро[дь]ба, про[зь]ба.

2. У кінці слова дзвінкі приголосні на відміну від російської мови не оглушуються: хліб, обід, ніж, скрізь, любов, друг.

3. У кінці складу перед глухим дзвінкі приголосні на відміну від російської мови не оглушуються: скибка, солодкий, низький, ліжко, бігти.

4. Вимовляємо [x] у таких словах: кі[x]ті, ні[x]ті, ле[x]ко, во[x]кий.

В українській і російській мовах багато слів, які звучать схоже. Тому часто при їх вимові допускають помилки.

Наприклад:

1) Вимова звука [a] замість [o] (карова, директор, малако тощо). Акання загалом властиве російській літературній вимові, в українській – це відхилення від норми.

2) Вимова [ч'] замість [ч] ([ч']асто, [ч']итаєш, [ч']ому замість [ч]асто, [ч]итаєш, [ч]ому). Шиплячі приголосні в українській літературній мові загалом тверді (вони набагато твердіші, ніж у російській). Дещо пом'якшуються шиплячі в позиції перед і, ю, я: читачі, ніччю, збіжжя, Запоріжжя. Норма української орфоєпії вимагає протиставляти позиції шиплячих: жити – жінка, шити – шість, читачі, джигіт – бджілка, хочу – ніччю.

3) Літерою щ в українській абетці позначаються звукосполучення твердих [шч]. При написанні Полтавщина, щирий, ще, щастя слід вимовляти Полтавшчина, шчирий, шче, шщастя .

4) В українській мові є звуки, що позначаються не однією, а двома літерами: дж, дз. Вимовляти їх необхідно як один злитий звук: заходжу, гудзик, пі-джак, джаз, кукурудза. У багатьох мовців замість одного звука чуємо два: заход-жу, дослід-ження, кукурудз-за, гуд-зик.

5) За законами української фонетики губні б, п, в, м, ф та фонему р у кінці слова і складу слід вимовляти твердо: знов, сім, гірко, Харків, Григор'єв, кров'ю, любов'ю. Більшість мовців під впливом російської мови надають цим звукам непотрібного пом'якшення: Харьків, Григорьев, любовью, кровью.

6) Звук [г] вимовляємо у словах агрус, гава, ганок, гатунок, гніт, ґрунт, гудзик тощо, але здебільшого на місці потрібного [г] звучить [ґ]. Проте інколи спостерігаємо й інше порушення, коли на місці нормативного [г] звучить [ґ] у словах гімназія, гімн, організм, біографія, орган, голова, гарбуз тощо.

7) Однією з умов створення милозвучності української мови є така фонетична особливість, як чергування голосних та приголосних у-в, і-й.

Коли слово існує в двох варіантах, то на початку і в середині речення після приголосного вживаємо форму з у, і: Уже настала осінь. Ідуть дощі.

IV. Сприймання та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу:

1) спостереження й аналіз мовних явищ під керівництвом учителя:

читання слів та порівняння вимови звуків [ц] та [ц'] в українській та російській (ч. I, впр. 8, ст. 7)

2) формулювання правил вимови звуків [ц] та [ц'] учнями (ч. II, впр. 8, ст. 7)

У спільних для обох мов словах українському м'якому звуку [ц'] відповідає російський твердий звук [ц].

3) перевірка розуміння правил вимови звуків [ц] та [ц'] учнями (впр. 9, ст. 7-8 у підручнику)

Коштовні – недешеві, дорогоцінні.

- Змініть слова «у шкороночці-хатинці», «в купочці», «на грядці» так, щоб вони відповідали на питання «що?». Запишіть їх парами.

- Назвіть звуки, що чергуються. Підкресліть літери, що їх позначають.

4) робота з підручником - формулювання правил вимови звуків [дж] та [дз] (впр. 10, ст. 8 в підручнику)

Джемпер - вовняна або шовкова плетена кофта без застібок, яку вдягають через голову.

Підживлення рослин – це внесення добрив до ґрунту, в якому їх вирощують.

Надзвичайний - непередбачений, викликаний певною необхідністю, спеціально призначений для чогось

Методичний коментар. Буквосполучення дж і дз мають двоєке значення:

1) на межі префікса і кореня вони позначають відповідно два звуки [д] +[ж] і [д] +[з]: підживлення, надзвичайний;

2) в інших позиціях вони позначають відповідно один звук — [дж] і [дз]: джерело, дзеркальце.

5) вдосконалення навичок звуко-буквеного аналізу:

Вчитель пропонує учням знайти та прочитати вголос тільки слова із вправи 10, у яких звуків менше, ніж букв.

- У яких словах букви д, ж позначають один звук [дж], а букви д, з позначають один звук [дз]? (Джемпер, дзига, джем, дзеркальце, джерело, дзвіночки, ходжу)

V. Осмислення нових знань у процесі практичної діяльності:

1) виконання вправи 11 (ст. 8 в підручнику) під керівництвом учителя:

– У якому слові дві букви позначають один звук? (бджілка)

– Змініть або доберіть спільнокореневі слова, щоб приголосні звуки чергувались.

Лужок – луг, на лузі;

Кожушок – кожух, у кожусі;

Бджілка – бджілці.

2) робота зі словниковим словом «бджола»:

- Відгадайте загадку:

Ця маленька трудівниця

Мед збирає як годиться:

Все у вулик, все у соти,

Не цурається роботи! (Бджола)

Вчитель звертає увагу дітей на те, що -ться вимовляється як [ц': а].

- Задумайтеся, чому бджолу так назвали? (Перші 3 звуки цього слова нагадують дзижчання бджоли під час польоту.)

Чи знаєте ви, що під час польоту бджола щосекунди робить 200 змахів крилами. За день опилює 7 тисяч квіток, а для того щоб виробити 1 кг меду, їй потрібно облетіти 10 мільйонів квіток. Бджола в змозі переносити вантаж в 130 разів важчий за неї.

- Послухайте скоромовку, назвіть спільнокореневі слова, запишіть їх.

Бджілка з джмеликом дзижчать,
дитинчат дзижчати вчать.

Дзи-дзи-дзи та джи-джи-джи
як бджола, — і ти скажи.

- Доберіть та запишіть ще декілька споріднених слів до слова «бджола», підкресліть в них букви, що чергуються (бджоляр, бджолиний, бджілонька, бджілочка, бджільництво, бджолярство, бджолоїдка)

3) самостійне виконання вправи 12 (ст.8 в підручнику)

Вчитель звертає увагу дітей на правопис словникових слів «восени» та «жовтень».

VI. Творчі вправи:

1) Поставте рядочки так, щоб вийшов вірш. Виразно прочитайте вірш.

- У якому слові дві букви позначають один звук, а в якому одна буква позначає два звуки? (проводжає, пригощає)

1. Ось і літо пролетіло,
2. Тихо літо проводжає.
3. Обдаровує врожаєм,
4. Різні барви підбирає,
5. Пригощає короваєм,
6. Осінь узялась за діло:

(Ось і літо пролетіло,
Осінь узялась за діло:

Обдаровує врожаєм,

Пригощає короваєм,

Різні барви підбирає,

Тихо літо проводжає. (Марія Курінна.)

2) Вчитель пропонує учням скласти речення жартівливого змісту, яке можна буде використовувати як скоромовку. У кожному слові цього речення крім прийменників та сполучників повинен міститися звук [дж].

Наприклад: Бджола і джміль під'їжджають на джипі.

VII. Підсумок уроку.

- Якими буквосполученнями позначаються на письмі звуки [дз], [дз']? Наведіть приклади. Як треба переносити слова з такими буквосполученнями? Наведіть приклади. На правопис яких словникових слів

ми звертали увагу? Чи дізналися ви на уроці якусь інформацію, яка вас вразила? Чим саме?

VIII. Завдання додому: виконати вправу 13 (ст. 8 в підручнику).

Підручник: Гавриш Н. В. Українська мова для загальноосвіт. навч. закл. з навч. рос. мовою: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. В. Гавриш, Т.С. Маркотенко. – К. : Генеза, 2015. – 144 с.

Полянська Лариса Миколаївна

*Учитель початкових класів вищої категорії, старший учитель
Глухівської ЗОШ І–ІІІ ст. № 3*

Тема: Мужай, прекрасна наша мова (Сценарій родинного свята)

Мета: Збагатити знання учнів про традиції, культуру і побут українського народу. Допомогти усвідомити, яке багатство містить рідна українська мова. Сприяти розвитку творчих здібностей дітей, зв'язного мовлення, навичок виразного читання. Збагачувати словниковий запас. Виховувати почуття любові до батьківщини.

Обладнання: Святково прибраний зал. На стінах вишивані рушники. В куточку оформлена виставка: зразки українського національного одягу, старовинні ужиткові речі, вишивки, кераміка, різьба та ін. На столах у вазах та на тарілках – букети квітів, цукерки, яблука, українські страви: вареники, гречаники, галушки.

Діти в українському національному одязі.

Мужай, прекрасна наша мова, Серед прекрасних братніх мов!
М. Рильський.

Перебіг свята

(Господар і Господиня (батько й мати), а попереду них - з короваєм на вишитому рушнику -учениця. Вони вклоняються).

Господиня. Добрий вечір, шановна родино!

Господар. Щасливі ми, що народилися і живемо на такій чудовій, багатій, мальовничій землі – на нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки – тут корінь роду українського, що сягає сивої давнини. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємося аж до сліз, зачувши рідне слово.

Господиня. Шановні батьки, діти, гості, запрошуємо Вас до нашої господи на хліб та сіль, на слово шире, на бесіду мудру, на свято наше родинне – урочистість рідної мови.

(Господар, Господиня та дівчинка знову кланяються. Звучить пісня «Ласкаво просимо». Усі заходять до класу, сідають за столи: учні поряд зі своїми батьками. Господар і Господиня запишаються біля центрального столу).

Господар. Шановна родино, сьогодні ми зібралися для того, щоб провести велике родинне свято, приурочене рідній мові. У вас, діти, протягом тижня відбувалися конкурси віршів, народних пісень, танців, ігор, день казок. А сьогодні – наше родинне свято «Мужай, прекрасна наша мова».

Господиня.

Любїть Україну у снї й наяву
Вишневу свою Україну,
Красу її вїчно живу і нову,
І мову її солов'їну. (В.Сосюра)

(Звучить запис пісні «Чом, чом, земле моя?»)

Господар. Для кожного народу дорога його мова, а нам, українцям, найближча до серця – українська. Вона нічим не гірша італійської – така ж співуча, від російської – така ж багата.

Учень.

Ой яка чудова українська мова!
Де береться все це, звідкіля і як!
Є в нїй ліс-лісочок, кущ, гай, діброва, бір,
Перелісок. Є ще й байрак! І така ж розкішна
І гнучка, як мрія...

Учениця.

Є в нїй хурделиця, віхола, завія,
Завірюха, хуртовина, хуга, заметіль.
Та не в тому справа, що така багата.
Помагало слово нам у боротьбі,
Кликало на битву проти супостата,
То звучало сміхом на полях плаката.
І за все це, мово, дякуєм тобі.

(О. Підсуха)

Господиня. Мова! А що таке мова?

Народ говорить, що «слово до слова – зложиться мова», а Тарас Григорович Шевченко ось як про неї скаже:

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!

Учень. «Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування» (Панас Мирний).

Господар.

Як гул столїть, як шум віків,
Як бурі подих, – рідна мова.
Вишневих ніжність пелюстків.
Сурма походу світанкова, Неволї стогін, волї спів,
Життя духовного основа.

(М.Рильський).

Учениця. Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе. Любов до рідної мови починається ще з колиски, з маминої пісні. Народні колискові пісні зачаровують усіх, хто їх

чує, надзвичайною ніжністю і простотою. У них – материнська ласка і любов, світ добра, краси і справедливості, щира віра в магічну силу слова.

Щоб вирости, не змарніло,
Щоб тяженько не хворіло,
Сили й розуму набралось,
Своїх батьків не цуралось.

Господар. Від материнської колискової, від щедрівочки, від рушникової веселки, від таїнства традицій та звичаїв бере свій витік любов до рідної мови. Сім'я – саме тут плескаються перші паростки любові і поваги до рідного слова.

Мова рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько.
Тільки камінь має:
Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас усіх ненька говорити,
Ненька наша мила?
С.Воробкевич

Господиня. «І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь», – закликає нас великий Кобзар.

(Батьки, діти виконують «Пісню про рушник» П. Майбороди).

Господар. Немає у світі людини, яка б не любила казок або не чула їх. Особливо діти. Всі ми із задоволенням дивимось телепередачу «В гостях у казки». А сьогодні я вас усіх – і дорослих, і малих – запрошую в гості до казки.

Господиня. Ви знаєте багато казок різних народів. А чи зможете відгадати назви тих, які склав український народ? Отже, починаємо вікторину «З якої це казки?».

1. Я коза- дереза, за три копи куплена,
Півбока луплена.
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,
Тут тобі й смерть.
(«Коза-дереза»)
2. Я по засіку метений,
Я на яйцях спечений,
Я від бабки втік, я від діда втік,
Та й від тебе, зайчику, утечу! («Колобок»)
3. Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка.
Та й загубив дід...
Що він, дітки, загубив? («Рукавичка»)

Господар. Багатий український народ і на ігри зі співанками. Ось одна з них – «Подоляночка». Ви, діти, розучували її, тож давайте всі пограємось. Запрошуйте батьків і ставаймо в коло (*Школярі запрошують дорослих*). А тепер давайте оберемо Подоляночку лічилкою:

Котилася торба
З високого горба,
А в тій торбі хліб-паляниця,
З ким хочеш,
З тим поділися.

Господиня. Ось так, обрали ми Подоляночку. Вона стає в коло, а ми усі беремось за руки.

(Батьки і діти беруться за руки і співають, ходячи по колу).

Десь тут була Подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона стояла,
До землі припала,
Личка не вмивала,
Бо води не мала.
Ой, встань, устань, Подоляночко,
Умий личко, як ту скляночку,
Візьмися у боки,
Покажи нам скоки,
Біжи до Дунаю,
Бери ту, що скраю.

(Подоляночка вибирає іншу дівчинку, яка стає на її місце, і гра продовжується.)

Господиня. Діти, а тепер я прочитаю кілька уривків із віршів, а ви відгадаєте, хто їх написав:

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть...
(«Садок вишневий коло хати»)
Тече вода з-під явора,
Яром на долину, Пишається над водою
Червона калина.
(«Тече вода з-під явора»)
Там батько, плачучи з дітьми, (А ми малі були і голі)
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині.
(«Якби ви знали, паничі...»)

• Хто написав ці проникливі, хвилюючі рядки? Так, їх написав український поет – Тарас Григорович Шевченко. А хто з вас знає вірш Т. Г. Шевченка напам'ять?

(Діти і дорослі читають напам'ять вірші Кобзаря: уривок із поеми «Сон» («Дивлюся, аж світає», «Сонце заходить, гори чорніють» та інші).

Господар. Друзі, давайте пригадаємо та й заспіваємо пісні на слова Тараса Григоровича.

(Усі присутні співають «Рече та стогне Дніпр широкий», «По діброві вітер віє»).

Господиня. А тепер настав час для загадок. Знаю, що ви їх любите. Це один із найдавніших і найбільш поширених видів усної народної творчості.

Господар. З давніх-давен через них передавався життєвий досвід народу, знання. Отож, я загадую:

Біле поле, чорне насіння, хто не вміє, той не посіє.

(Письмо)

Всяк школяр його шанує, бо він пише і малює

Хто ж цей славний молодець? Це, звичайно, ... (Олівець)

Мовчить, а багато людей навчить (Книга).

Господиня. А я хочу нагадати про інші найдавніші перлини народної творчості – прислів'я та приказки.

Гостре словечко коле сердечко.

Коня керують уздами, а чоловіка - словами.

Не кидай слова на вітер.

Як овечка: не мовить ні словечка.

Один скаже, другий прикаже.

Краще чесно вмерти, як нечесно жити.

Господар. Наш народ дуже любить жарти. Тож давайте і ми пожартуємо. Я почну перший – слухайте!

Упіймав дядько на яблуні хлопчика. – «Ти там, шибенику, що робиш?» – запитує сердито. – «Та упало ваше яблуко, то я його вішав», – не розгубився хлопчик.

Учитель питає учня: «Васю, слово «мати» якого роду? Вася подумав і відповідає: «Як у платті – то жіночого, як у джинсах – чоловічого».

Господиня. Розвеселили нас гуморески, байки, анекдоти, а під гарний настрій завжди хочеться співати.

(Пісні «Перелаз», «Їхав-їхав козак містом»).

Господар.

Вивчайте, любіть свою мову,

Як світлу Вітчизну любіть.

Земле Шевченкова,

Земле Франкова,

Ниво, засіяна щастям-добром,

Вічна твоя соловейкова мова.

Вічна розмова

Дністра із Дніпром.

Ти постаєш в ясній обнові,

Як пісня, линеш, рідне слово,

Ти наше диво калинове,

Кохана материнська мова!

Ми з нею відомі усюди,

Усе, що треба, в ній є,
А хто свою мову забуде,
Той серце забуде своє.
Як паросьть виноградної лози,
Плекайте мову.
Пильно й ненастанно
Політь бур'ян.
Чистіша від сльози
Вона хай буде.
Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам...
Рідна мово материнська.
Ти – душа мого народу,
Будь від роду і до роду,
Гідна мово материнська.
(Усі виконують пісню «Чом, чом, земле моя?»)
Господиня. До побачення, дорогі батьки, наші діти, гості.
Господар. До нових зустрічей на родинних святах.

Рудь Светлана Михайловна

*Магистр російського мови та літератури, асистент кафедри
філологічних дисциплін ГУ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»*

Тема: «**Читаєм произведения К. Г. Паустовского**» *(Урок
внеклассного чтения в 3 классе)*

Цель: расширить представление о произведениях К. Паустовского.

Задачи:

Образовательные: ознакомить знакомить детей с биографией и творчеством К.Г. Паустовского; формировать умение работать с информацией, подтверждать свое мнение цитатами из текста; совершенствовать умение обращаться к перечитыванию текста; формировать умение анализировать прочитанные рассказы, сказки; формировать умение делать выводы.

Развивающие: развивать коммуникативные умения через работы в группах; развивать образное мышление, память, воображение, внимание; тренировать навык осмысленного и выразительного чтения, чтения по ролям.

Воспитательные: воспитывать любовь к чтению, нравственные качества личности: вежливость, внимательность к другим людям, дружелюбие, креативность.

Тип урока: урок-отчет, обобщение и закрепление знаний.

Оборудование: выставка книг; портрет писателя; иллюстрации, жетоны, записи на доске.

Предварительная подготовка: класс делится на 5 групп; каждая группа получает задания (помощь в их подготовке оказывает учитель): 1 группа подбирает произведения К.Паустовского для детей, оформляет плакат

с названиями выбранных книг, чтобы все дети смогли их прочитать, составляет выставку книг писателя; 2 группа готовит рассказ о жизни и творчестве писателя; 3 группа составляет вопросы- задания к произведениям, прочитанным всеми детьми; 4 группа готовит литературную викторину «Родная природа», вопросы которой связаны с рекомендованными произведениями К.Паустовского; 5 группа готовит и проводит конкурс.

Ход урока

I. Организационный момент.

1 группа представляет итог своей работы.

На доске плакат

Читайте рассказы и сказки К. Паустовского

К.Паустовский. Барсучий нос.

К. Паустовский. Заячьи лапы.

К. Паустовский. Подарок.

К.Паустовский. Стальное колечко.

К. Паустовский. Прощание с летом.

Выбирая книгу, указанную в списке, не забудьте рассмотреть титульный лист, иллюстрации. Запомните фамилию художника-иллюстратора.

На специальной подставке – выставка книг для детей К.Г. Паустовского (желательно, взять книги, которые есть в школьной библиотеке.)

II. Вступительное слово учителя.

Книги ... Наши добрые и верные друзья, мудрые советчики. Живут они рядом с нами, в шкафах, и на полках. Стоит только протянуть руку, и поведут они нас по лесам, полям, морям, дальним странам, познакомят с удивительными людьми, расскажут необычные истории, откроют чудесные тайны.

На доске записаны слова, прочитайте их. Вспомните писателя, которому они принадлежат.

Человек, любящий и умеющий читать, – счастливый человек. Он окружен добрыми, умными и верными друзьями. Друзья – это книги.

Огромный мир врывается к нам в комнату со страниц любимых книг.

Читайте! Пусть не будет ни одного дня, когда бы вы не прочли хотя бы одной страницы из новой книги.

Какой отрывок, принадлежащий этому автору, мы недавно читали?

А сегодня продолжим знакомство с творчеством К.Паустовского. Вы готовились к этому уроку, получили задания, посмотрим, как вы их выполнили.

Соберитесь с мыслями, настройтесь на хороший и плодотворный урок.

III. Отчеты групп.

2 группа представляет материал, который подготовила.

– Посмотрите на портрет К. Паустовского (слайд)

— Какие ассоциации возникают, глядя на портрет этого человека?
А теперь мы расскажем об этом писателе.

Константин Георгиевич Паустовский родился 31 мая 1892 года в Москве, но детство и юность его прошли в Украине, куда переехала его семья. Жили они в Киеве, а на лето часто выезжали в Черкассы, к родителям матери Костика, или в Белую Церковь, на родину отца. В усадьбе Городище под Белой Церковью жил дед Михаил Григорьевич. Родом он был из запорожских казаков, в молодости служил солдатом, ходил с чумаками на волах в Перекоп за солью и сушеной рыбой. Дед знал много чумацких и казачьих песен и пел их своим внукам.

Часто приезжал Паустовский и к бабушке, Викентии Ивановне, которая любила читать книги, а ещё любила цветы, которые росли у нее в саду и в доме. Бабушкин сад и цветы сильно действовали на его воображение. Позже Паустовский писал: «Должно быть, в этом саду родилось мое пристрастие к путешествиям. В детстве я представлял себе далекую страну, куда непременно поеду».

В Киеве будущий писатель окончил гимназию. И свой первый рассказ напечатал, когда был гимназистом последнего класса, во взрослом литературном журнале «Огни». Рассказ был посвящен поездке по Днепру. Паустовский любил Днепр, Киев, описанию которого в его произведениях отведено немало страниц.

По окончании гимназии Константин Георгиевич поступил в Киевский университет, но проработал там всего два года. Потом он переехал в Москву и перевелся в Московский университет.

Работал будущий писатель не только в редакциях газет, но и на заводах Украины, в рыбацкой артели, кондуктором трамвая, санитаром, учителем.

Много ездил по стране, выезжал за границу. Побывал Паустовский в Польше, Чехословакии, Болгарии, Турции, Италии, Франции, Англии, Бельгии, Голландии, Швеции и др. Но дорожке всего на свете ему были Москва, Таруса (небольшой городок на крутом берегу Оки) и Мещера, куда он неоднократно возвращался.

Константин Георгиевич Паустовский написал большое количество книг, в которых описал свои путешествия, множество рассказов о природе и быте людей и очень необычные сказки. Многие его произведения переведены на немецкий, французский и английский языки.

1 группа проводит работу с выставкой книг.

– Рассмотрите выставку книг. Что вы об этих книгах можете сказать?

– О чем больше всего пишет автор? (О природе.)

– Кто чаще всего становится героями его произведений о природе?

(Животные)

– Какие качества в людях ценит автор и воспекает в своих произведениях?

– Иллюстрации к каким произведениям вам больше всего понравились? Запомнили ли вы фамилии этих художников-иллюстраторов?

Учитель. 3 группа подготовила вопросы и задания к рассказам К. Паустовского, рекомендованным для чтения. Они предлагают всем поработать над рассказами «Заячьи лапы», «Подарок».

Вопросы и задания, подготовленные детьми при помощи учителя:

1. Что объединяет эти рассказы? (Автор описывает природу, животных. Главные герои в них – Ваня Малявин, Рувим, дед Митрий.)

2. Почему рассказ называется «Заячьи лапы»? Какое грозное явление природы послужило началом истории? (Лесной пожар.)

– Что случилось с дедом во время охоты? Почему дед обрадовался встрече с зайцем? Оправдались ли надежды деда, что заяц спасёт его жизнь?

– Прочитайте, как к зайчику отнесся ветеринар. Почему ветеринар отказался лечить зайца?

– Прочитайте и кратко расскажите о разговоре деда с аптекарем

– Кто и как помогал в спасении больного зайца? Зачитайте отрывок

– Как автор относится к людям, о которых он рассказывает? (Автор безразличен к участникам истории, о которой он повествует: осуждает поведение ветеринара, разделяет жалость бабки Анисьи к Ване и зайчонку.)

– Зачем же Паустовский рассказывает нам эту историю о зайце? (Чтобы вызвать желание бережно и заботливо относиться к животным.)

– Каковы его главные мысли? (Необходимо бережно и аккуратно обращаться с природой. Люди должны помогать друг другу и животным. Животные тоже иногда приходят на помощь человеку.)

3. Прочитайте начало рассказа «Подарок» до слов «*Ваня Малявин, Рувим и все мы были огорчены...*» и ответьте на вопросы: какой подарок приготовил Ваня своим друзьям? Что случилось с подарком мальчика поздней осенью?

– Расскажите, как чувствовала себя маленькая березка первые недели в деревенском доме. Что случилось с ней в ночь первого заморозка?

– Прочитайте по ролям часть рассказа, начиная от слов «*А дед Митрий...*».

Учитель. Ученики 4 –ой группы подготовили литературную викторину «Родная природа» и предлагают ответить на вопросы (за каждый правильный ответ участник получит жетон):

1. Один из рассказов К. Паустовского начинается словами «*Однажды ночью я проснулся от странного ощущения*». Что разбудило автора рассказа?

2. Прочитайте отрывок из рассказа «*Барсучий нос*»: «*Все, что окружало нас, казалось необыкновенным: и поздняя луна, блиставшая над черными озерами, и высокие облака, похожие на горы розового снега, и даже привычный морской шум высоких сосен*». Ответьте на три «Почему?»: Почему озера кажутся черными? Почему облака сравниваются с горами розового снега? Почему шум сосен назван морским?

3. Почему К. Паустовский сравнивает осень «с промелькнувшей за окном золотой птицей»? (Рассказ «Подарок»).

4. По описанию предметов назовите произведение:

Костер, гнилой сосновый пенёк, жареная картошка. («Барсучий нос»)

Ветеринар, пожар, аптекарь, пенсне. («Заячьи лапы»)

Воробей, колечко, девочка, дед. («Стальное колечко»)

Деревенская изба, маленькая берёза, кадка, первые заморозки, пожелтевшая листва («Подарок»)

5. По описанию узнай героя произведения и назови произведение.

Он был маленький, с опаленными задними ногами и животом. Левое ухо у него было рваное. (Заяц. «Заячьи лапы»)

Он был старый, спал на шестке, раздувшись как шарик. Всю зиму он жил в избе Кузьмы самостоятельно, как хозяин. С характером своим он заставлял считаться не только Варюшу, но и самого деда. Кашу он склевывал прямо из мисок, а хлеб старался вырвать прямо из рук... (Воробей Сидор. «Стальное колечко»)

Мы уверены были, что огонь пугает зверей, но однажды вечером в траве у костра начал сердито сопеть какой-то зверь. Его не было видно. Он озабоченно бегал вокруг нас, шумел высокой травой, фыркал и сердился, но не высовывал из травы даже ушей. Картошка жарилась на сковороде, от неё шёл острый вкусный запах, и зверь, очевидно, прибежал на этот запах. (Барсук. «Барсучий нос»)

Учитель. Участники 5-ой группы подготовили конкурс «Самый внимательный читатель» и хотят проверить, как внимательно вы читали сказку «Стальное колечко». За правильный ответ каждый участник получит жетон.

Вопросы:

1. Название деревни, в которой жил дед Кузьма с Варюшей?

а) **Моховое** б) Лесное в) Простоквашино

2. Как звали внучку деда Кузьмы?

а) Ксения б) Аленка в) **Варюша**

3. Чем дед собирался вылечить свой кашель?

а) Лесными травами б) **Махоркой** в) Березовым грибом

4. Кого Варюша встретила на станции?

а) Двух стариков б) Деревенского врача в) **Двоих бойцов**

5. Что один из бойцов подарил Варюше за то, что она поделилась с ними махоркой?

а) Серебряную ложку б) Трубку в) **Стальное колечко**

6. На какой палец нужно было надеть стальное колечко, чтобы дед выздорovel?

а) На указательный б) **На средний** в) На безымянный

7. Что случилось после того, как Варюша надела колечко на мизинец?

а) Наступила весна б) **Колечко соскользнуло в снег** в) Она оказалась дома

8. Кого Варюша просила отыскать колечко?

а) Воробья Сидора б) Деда в) Собаку

9. Когда Варюша нашла колечко?

а) Когда растаял снег; б) После того, как сделала доброе дело в) После того, как попросила колечко найтись.

Учитель. Подведем итоги литературной викторины и конкурса «Самый внимательный». Победителем считается тот, у кого больше всего жетонов. И он получает в подарок книгу К. Паустовского.

IV. Итог урока.

Учитель. Вот и подошел к концу наш урок. Мы выяснили, что К.Паустовский много писал о природе, о людях, братьях наших меньших. Он умел вслушиваться, всматриваться в окружающее и стремился научить этому читателей. Я думаю, что сегодня вы открыли для себя писателя, с произведениями которого будет знакомиться и дальше.

А как вы оцениваете нашу работу на уроке? Справились ли с заданиями участники всех групп? (Дети высказывают свое мнение.)

Все молодцы! Активно работали в группах, на уроке. Внимательно слушали друг друга, искали ответы на вопросы, выразительно читали.

V. Домашнее задание.

Прочитать рассказы В.Драгунского из рекомендательного списка.

ОСНОВНА Й СТАРША ШКОЛА

Заболотна Марина Олександрівна

Магістрант 40-61-У групи факультету філології та історії

*Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка*

Тема: **Ліна Костенко. «Кольорові миші».** *Ідея зіткнення неповторності й буденності, стандарту в «Кольорових мишах». Умовна, вигадана ситуація. Образ дівчинки Анни. Клас: 7*

Мета: допомогти учням зрозуміти суть поезії «Кольорові миші» – зіткнення неповторності та стандарту; розвивати уяву, образне мислення, вміння висловлювати власні думки й почуття з приводу прочитаного, аналізувати поетичні твори; виховувати прагнення до розвитку власної особистості, толерантність, естетичний смак.

Обладнання: портрет Ліни Костенко, ілюстрації кольорових мишей, значення словникових слів, таблиці для аналізу і зіставлення образів твору, асоціативний куш.

Тип уроку: комбінований.

План

I. Перевірка домашнього завдання.

- 1) Рубрика «Пригадай»
- 2) Конкурс декламаторів поезії Л.Костенко «Дощ полив»
- 3) Робота над підібраними приказками, загадками та прислів'ями про дощ

II. Актуалізація опорних знань.

Гра «Незавершене речення»

III. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

- 1) Слово вчителя
- 2) Робота в зошитах
- 3) Повідомлення завдань уроку

IV. Сприймання та засвоєння учнями нової навчальної інформації.

- 1) Проблемне питання
- 2) Створення асоціативного куща.
- 3) Бесіда «Кольорові миші в моїй уяві»
- 4) Виразне читання вчителем поезії Л.Костенко «Кольорові миші»
- 5) Навчальна пауза
- 6) Обмін враженнями щодо прочитаного
- 7) Словникова робота
- 8) Повторне читання вірша учнями
- 9) Бесіда « Сіра миша»
- 10) Бесіда - аналіз вірша за схемою
- 11) Складання таблиці «Добро-зло»
- 12) Складання асоціативного куща «Анна»
- 13) Хвилинка творчості
- 14) Інтерактивна гра «Міні - диспут»

V. Підсумок уроку.

- 1) Бесіда
- 2) Гра «Мікрофон»

VI. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Перевірка домашнього завдання.

- 1) Рубрика «Пригадай »
- На минулому уроці ми вивчали творчість української поетеси Ліни Костенко. А давайте пригадаємо, що ви знаєте про цю поетесу?
(розповідь учнів про життєвий і творчий шлях поетеси)
- 2) Конкурс декламаторів поезії Л.Костенко «Дощ полив»
- Яку поезію ми вивчали на минулому уроці?
- Яка тема поезії? (зміни природи внаслідок дощу)
- Які художні засоби використав автор?
- Хто бажає продемонструвати свої ораторські здібності і прочитати її напам'ять?
(проводими конкурс на найкраще декламування вірша)
- 3) Робота над підібраними приказками,загадками та прислів'ями про дощ
- Хто підготував цікаві прислів'я,приказки, загадки про дощ?
(слухаємо бажуючих, доповнюємо,аналізуємо)

II. Актуалізація опорних знань.

Гра «Незавершене речення»

- Реальне у поезії...
- Фантастичне у поезії....
- Уявне у поезії...

III. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

1) Слово вчителя

- Світ такий, яким його хочуть бачити. Для одних він сірий, нудний, нецікавий, для інших – різнобарвний, сповнений таємниць і несподіванок. Дівчинка Анна вмiла перетворювати купу сухого листя на кольорових мишок і показувати те диво iншим. За це її судив середньовiчний суд. Цiкаво, а за наших часiв такi суди вiдбуваються? Ми з вами дiзнаємось про все це, опрацювавши поезiю Л.Костенко «Кольоровi мишi». Чи не видалася вам дивною назва поезiї?

- Доберiть iменники до слова *кольоровий* i означення до слова *мишi*.
Кольоровий оливець, телевизор...
Мишi сiрi, волохатi, верескливi...

- Познайомившись iз вiршем Л.Костенко, ми переконаємось, що оцi зазвичай сiрi, волохатi, верескливi мишi стануть такими привабливими, добрими, цiкавими.

2) Робота в зошитах (записують тему в зошити)

3) Повiдомлення завдань уроку

- Сьогодні на уроці ми продовжимо знайомитися з родзинками творчості Ліни Костенко, проаналізуємо вірш «Кольорові миші», будемо боротися за добро, щирість і класу оточуючого світу.

IV. Сприймання та засвоєння учнями нової навчальної інформації.

1) Проблемне питання

Чи потрібна людині фантазія?

– Як вона виявляється?

2) Створення асоціативного куща.

Які асоціації викликають слова: листя, сонце, миші, сірий, кольоровий?

3) Бесіда «Кольорові миші в моїй уяві»

- Якими ви уявляєте кольорових мишей?

- Якими вони наділені рисами?

- Що їх відрізняє від інших?

- Які асоціації у вас викликають такі миші?

- Чи хотіли б ви зустріти таких тваринок в своєму житті?

4) Виразне читання вчителем поезії Л.Костенко «Кольорові миші»

- Послухайте вірш із заплещеними очима і уявіть картинку.

5) Навчальна пауза

6) Обмін враженнями щодо прочитаного

- Що ви уявляли?

- Коли відбувається дія і у якому місті?

- Що саме трапилось у Вишгороді?
- Скільки їй було років?
- Що трапилось з дівчинкою?
- Що ж робила Анна?
- Чому, на вашу думку, сусід так розсердився на дівчинку? (Анна забавляла його дітей, а куплені ним іграшки лежали забуті.)
- Чому син і дочки гралися з дівчинкою? (Бо вона була уважною до них, віддавала тепло душі.)
- Що сказав суддя у чорній мантиї? Як ви думаєте, що це означає?
- Як карає суд чаклунок? Що він порадив позивачеві?
- Які запитання поставив суддя? Яку ж шкоду робили миші?(моральну)
- Що найбільше дратувало сусіда?(Що миші були яскраві, тобто відрізнялися, були не такі, як все навколо.)
- Що означає повтор слова «сірий» в останній строфі,яке смислове та емоційне навантаження воно несе? Доберіть синоніми до слова «сірий» (звичайний,буденний, стандартний, однаковий.)

С т а н д а р т – щось позбавлене індивідуальних особливостей, оригінальності.

І н д и в і д у а л ь н і с т ь – здатність вирізнитися з-поміж інших чимось особливим, оригінальним.

7) Словникова робота

- Які слова вам незрозумілі?

Цебто – тобто.

Ладом – так, як треба.

Недоквас – недоквашене.

Жужмом – купую.

Збити з пугтя – збити з правильного шляху.

Мантия – судейська широка накидка чорного кольору.

Гарантія – зобов'язання щодо виконання угоди; забезпечення, порука.

Стандарт – зразок, модель, еталон, який стає мірилом для інших подібних об'єктів

8) Повторне читання вірша учнями

(читаємо ланцюжком)

9) Бесіда « Сіра миша»

- Діти, про кого кажуть «сіра миша»? (невиразна, непримітна людина)

- Що означає вираз «біла ворона»? (не така, як всі)

- **У природі зрідка трапляються так звані «альбіноси» - білі ворони. У сучасній мові вираз «біла ворона» означає не тільки незвичайну людину, але й рідкісне явище.**

- Хто у вірші є сірим, а хто «білою вороною»?

- А хто в кінці переміг сірість?

- Що він зробив?

- Символом чого можна вважати кольорового kota? (нового, яскравого, повнокровного життя.)

10) Бесіда - аналіз вірша за схемою

- Яка тема твору? Знайдіть і прочитайте.

(Зіткнення неповторності та стандарту. Зображення дівчинки, яку несправедливо засудили.)

- А як ми визначимо ідею?

(Бажання автора, щоб Анну виправдали. Віра в перемогу над сірістю та приземленістю).

- Де в творі правда та художній вимисел.

- Для чого автор створив художній вимисел?

- Які художні образи зустрічаються в тексті?

- Сіре та яскраве. Зіткнулися неповторність і буденність, оригінальність і стандарт, індивідуальність і сірість. Запишіть у зошити і з'єднайте стрілочками ознаки, притаманні сусідові і притаманні Анні.

Неповторність	Анна
Буденність	
Стандарт	
Оригінальність	Сусід
Індивідуальність	
Сірість	

11) Складання таблиці «Добро-зло»

- Давайте порівняємо добро і зло, зображене у вірші. Заповнимо таблицю.

Добро	Зло

12) Складання асоціативного куща «Анна»

- Якою ви уявляєте Анну?

- Запишіть свої думки в асоціативний куш.

13) Хвилинка творчості

- У поетичних рядках замість вжитих автором слів у дужках подано кілька синонімів. Спробуйте швидко і правильно відновити вжите автором слово.

Мережитьься між травами (ручай, джерело, **струмок**),

Рясна калина (кетягами, китицями, **гнонами**) (червоніс, **багриться**, багровіс).

(Лине, **пливе**, тягнеться) туман, білявий, як димок.

Долина (самоцвітами, **діамантами**, коштовностями) іскриться.

14) Інтерактивна гра «Міні-диспут»

- Як ви гадаєте, погано чи добре бути «білою вороною»? Свої твердження доведіть.

V. Підсумок уроку.

1) Бесіда.

- Чи багато уявного в поезії Ліни Костенко? Що саме? Чому Анна особлива дівчинка? Які дві сили ведуть боротьбу у вірші «Кольорові миші»? Яка перемагає? Чому? (Людина сама створює собі проблеми, а тоді від них і страждає.) Чи маємо ми право бути сірими (байдужими)? Чому? (Бо це дуже шкодить нам самим і оточенню.)

2) Гра Мікрофон».

Я дізнався про...

Змінити хочу...

Створити бажаю....

Згодний із автором у...

Не згодний із автором...

- Отже, давайте проаналізуємо нашу роботу на уроці...

- Оцінки за урок...

VI. Домашнє завдання.

1. Повторити біографію Ліни Костенко.

2. Написати лист-побажання Анні.

Матосова Алла Миколаївна

*Учитель української мови і літератури
вищої кваліфікаційної категорії*

*Глухівської ЗОШ I-III ступенів № 2 Глухівської міської ради
(м. Глухів, Сумська область)*

Усний твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень у художньому стилі (Урок розвитку зв'язного мовлення. 8 клас)

Мета: учити учнів будувати власні висловлювання шляхом образного мислення, удосконалювати навички комунікативного спілкування наживо; виховувати повагу, любов до рідного міста, його культурних надбань.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: телевізор, ноутбук, (Googl Earth Pro), роздруковані тексти, аудіозапис пісні «Глухівський вальс» (слова й музика М. Євтушенка).

Хід уроку

I. Перевірка домашнього завдання.

II. Ознайомлення восьмикласників з темою, завданнями уроку.

III. Актуалізація опорних знань.

1. Слово вчителя.

Де б ми не були, завжди повертаємося з радістю додому. З роками всі ми відчуваємо по-особливому тяжіння до родинного вогнища, до міста, де вперш наші ноги відчули ґрунт. Саме такі неповторні для кожної людини відчуття, на мою думку, вдало передала поетеса М. Радченко.

Вулиця мого дитинства...
Я для неї вже чужа –
Тут немає мені місця ,
Аж болить-щемить душа!
У хатах мені знайомих
Незнайомий люд живе,
Декілька садиб бездомних...
Біль торкає за живе.
А колись, ще мама з татом
Сильні й молоді були,
Будували нову хату –
Їм ділянку тут дали.
Нова вулиця , Крилова,
Молоді шумлять садки,
Недалеко наша школа ,
Чути потягів гудки.
Дітвора у кожній хаті,
Зараз це , як дивина.
А роки легкі, крилаті –
На порозі вже зима.
Йду по вулиці... Чужа я...
Слова нікому сказати.
Пам'ять знов мене питає:
«Що ти хочеш ще згадати?»

2. Колективна робота з текстом.

Прослухати висловлювання. З'ясуйте, чи є воно текстом. Свою думку обгрунтуйте. Визначте стиль, дайте заголовок.

Ужгород! Федір любив це місто над Ужем з його вузькими вуличками, крамницями, готелями, ресторанами.

Він зайшов до модної майстерні, де шили жоржетову сукню, у крамниці зробив різні дрібні покупки... Але йому конче треба було відвідати єпископську резиденцію.

Резиденція височіла на одній з трьох гір, на якій стоїть Ужгород. Праворуч, на ще вищій горі, видно було древній замок, ліворуч, за базаром, випиналися дахи жупанату. Річку, що перетинала, місто, вулиці й сади над нею вже оповивали сині присмерки, але на горах ще було видно.

Федір сковзався на згористій вулиці, бо недавно випав дощ, каміння було мокре. Вулиця підіймалася вгору дуже круто, і він кілька разів зупинявся і стояв, віддихуючись.

Зовсім близько був Ужгородський замок, відгороджений від міста високим муром з глибоким муром перед ним. Колись над ним був підйомний міст, про що свідчили гнізда для цепів у мурах. За муром височіли будівлі замку з гострими дахами.

«Отак само, – думав, віддихуючись, Федір, – підіймався колись цією вулицею й прадід мій Роман»

Єпископська резиденція займала чималу садибу на шпилі гори. Ця держава єпископа також відгороджена була від міста муром. Просто на вулицю виходив собор, що починався порталом з чотирма сірими колонами і двома височеними дзвіницями. Далі за дзвіницями тягнувся, як величезний корабель, сам собор. (С. Складенко)

- Визначте мікротеми тексту, складіть план.
- Назвіть об'єкти, що входять до опису місцевості. Які художні засоби використав письменник.

IV. Формування практичних умінь і навичок.

- Прочитайте зразок тексту-опису місцевості. Проаналізуйте структуру твору (з яких частин він складається, чи наявні зачин, кінцівка?) Дослідити, які типи мовлення поєднано у висловленні.

Старий Чернігів

Відвідавши три десятки країн, я зовсім мало знав про Україну, тож почав більше досліджувати рідні терени. Чому б не почати з Чернігова? Сів на поїзд до Києва, звідти маршруткою доїхав до давнього, увінчаного золотими й зеленими банями міста.

Про те, що Чернігів – північноукраїнське місто, свідчать віконниці – своєрідні дверцята, якими прикривають вікна. У нас, на Львівщині, навряд чи знайдеш на вікнах такі стулки. Віконниці ви можете побачити на будинках багатьох маленьких вуличок міста в межах старих районів. Хіба це не чудово?

Мені як любителю архітектури запав в душу комплекс дитинця – найдавнішої частини міста. Поряд – вал, який слугує основним місцем для прогулянок городян. Уздовж бульвару стоять старовинні гармати, котрі обороняли тутешню фортецю, але жодного разу так і не вистрелили. Звичайно ж, не можна пропустити візитівку міста – Свято-Троїцький собор, заради якого багато людей приїжджають сюди з усіх усюд. Ця визначна архітектурна пам'ятка доби Гетьманщини, увінчана сімома бароковими банями, уржає своєю величністю і урочистістю.

Знаю, що до цього міста я ще повернуся, але далі моя подорож пролягатиме містами й селами Чернігівщини, де всім заправляє річка Десна. (За О. Зубом)

- Що виражає заголовок?
- Які мовні засоби тексту передають особливі враження автора?
- Які почуття автор відчуває до міста? Підтвердіть текстом.

V. Робота над складанням усного твору-опису.

• Уявіть себе екскурсоводом, який проводить туристів цікавим маршрутом по нашому місту (селу). Користуючись програмою давайте прогуляємося вулицями міста і знайдемо цікаві місця для екскурсії.

- Підготуйте розповідь, увівши в неї опис місцевості
- Увиразнюючи опис місцевості й передаючи особливі враження , використовуйте художні засоби: а) епітети, б) метафори, в) порівняння.

Словникова робота

Учні називають вулиці, які становлять складність у написанні, архітектурні пам'ятки,

- Підібрати епітети до слів: місто, вулиця, фонтан, сакури, каштани, площа, будинки, альтанка...

- Підібрати синоніми до слів: магазин, красивий, старовинний, сучасний

- Скласти власні формули зачину й кінцівки твору

Музична пауза. (звучить пісня на слова М. Євтушенка «Глухівський вальс»).

VI. Перевірка творчих робіт

VII. Підведення підсумків уроку.

VIII. Домашнє завдання.

На основі власних спостережень скласти усний твір-опис місцевості на тему «Історичний центр мого міста (селища), висловивши своє ставлення до описуваної місцевості.

Матосова Алла Миколаївна

*Учитель української мови і літератури
вищої кваліфікаційної категорії*

*Глухівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2 Глухівської міської ради
(м. Глухів, Сумська область)*

Тема: 1. Твір-опис процесу праці за власним спостереженням в художньому стилі.

2. День народження зі смаком України.

Мета: познайомити учнів з вимогами до складання твору-опису процесу праці в художньому стилі, запам'ятати особливості побудови висловлювань, що містять опис трудового процесу, звернути увагу на слова, що вказують на послідовність дій; збагачувати словниковий запас;

розвивати в учнів вміння писати твори-описи процесу праці за власним спостереженням в художньому стилі, викладати матеріал послідовно, логічно, дотримуючись стильових ознак;

виховувати любов до українських традицій, естетичні смаки, культуру спілкування та святкування

Обладнання: відеоролики, презентації, підручники, зошити

Міжпредметні зв'язки: українська література, обслуговуюча праця

Ніщо так не зближує людей, як спільна справа

Хід уроку

1. Актуалізація опорних знань

Робота з текстом

- Прослухайте текст, визначте стиль і тип мовлення. Доберіть заголовки.

Напередодні Різдва мама готувала кутю. Ми сідали на припічок і як заворожені спостерігали за її вправними рухами. Спочатку матуся ретельно промивала пшеницю й відварювала до м'якості разом із родзинками. Потім відкидала на сито, промивала холодною водою і ставила, доки вода стече.

Далі висипала пшеницю на велику таріль, обливала медом, узваром, притрушувала товченими волоськими горіхами, які ми збирали на узліссі восени, та товченим маком.

Ми сиділи притихлі, мов гороб'ята, і чекали чуда. Адже завтра Різдво.

-Перекажіть ту частину тексту, у якій йдеться про трудовий процес.

Отже, процес праці – система послідовно виконуваних трудових операцій, яка обов'язково має певний результат- вихідний продукт. Найдоцільнішою формою інформування про процес праці є розповідь.

- Назвіть свята, на які ви збираєтесь усією родиною, які є вашими улюбленими.

2. Повідомлення теми, мети уроку. (1 слайд)

-Отже, одне з найулюбленіших родинних свят – день народження. До нього готується вся родина. Рідні купують вам подарунки, бажають усяких гараздів, здоров'я. Ви, напевно, теж допомагаєте, включаєтесь у процес: дівчатка - мамі на кухні, а хлопці- по господарству. Як же зробити так, щоб ваш день народження став незабутнім для друзів?

3. Засвоєння нового матеріалу.

Сучасна молодь полюбає стиль у всьому: стильна зачіска, стильний одяг, а я пропоную вам стильний день народження.

Довідка. (2 слайд)

Стиль – 1. Стиль [1][2], також стилос[2], стилус[2] (лат. stylus, дав.-гр. στῦλος – «стовпчик») – старовинний прилад для писання у вигляді загостреної на кінці металевої, дерев'яної або кістяної палички.

Надалі слово «стиль» стало вживатися у переносному сенсі — для позначення манери висловлення думок, особливості побудови твору. Відомо, що Цицерон вживав його в цьому сенсі вже у I ст. до н. е., а поет Гораций радив «частіше перевертати стиль» (stylum vertere), тобто стирати написане, переписувати наново. Згодом термін перейшов з літератури й поезії на інші види мистецтва. Тож і ми, як радив Гораций, будемо шукати власний стиль у святкуванні дня народження.

(слайд 4 Листівка-запрошення)

Спочатку надішлемо запрошення на нашу стильну вечірку. Його можна зробити власноруч. Саме тут і маєте зазначити стиль свого свята і доречно буде попросити друзів, щоб вони вас у цьому підтримали (слайд 5).

Українська кухня дуже смачна, поживна і колоритна. Про неї нам розкаже Д. Мягких (учень читає вірш «Українська кухня»).

(Слайди 6-7 Живопис, прислів'я про хліб).

Більш осучаснити меню нам допоможе Інтернет (ролик «Пиріг із гарбуза»). Вправа «переклад наживо».

- Робота в зошиті

Запишіть, які інгредієнти нам будуть потрібні.

Наші господині теж не залишилися осторонь такої благородної справи і хочуть поділитися з вами своїми рецептами (презентації учнів, слайди 8-9)/

- Лексична хвилинка (слайд 10)/

Таріль, тарілка, тарелі

Підставка для торта
Філіжанка, чашка
Сковорідка, пательня, чара-
Склянка
Окріп-кріп
Дрібка солі
По вкусу- за смаком

Збиваємо (вінчиком, міксером) у густу піну
Дрібномо, подрібнюємо, змішуємо (блендером)

- У процесі такої клопіткої підготовки, звичайно, можуть виникнути якісь кумедні ситуації, які вас потішать і надовго залишаться в пам'яті.

(вірш А. Громака «У бабусі Наді руки в шоколаді») Презентація.

- Коли страви готові, ви можете сервірувати святковий стіл. Але для цього дійства потрібні знання. Пропоную познайомитися з правилами сервірування (слайди 11-12)

Серветка – тонка деталь вашого святкового столу, вони можуть суттєво його прикрасити і задати настрої застілля, і підкреслити особливість вашого свята.

(Майстер-клас зі згортання серветок) (слайд13)

- Щоб гостям було весело, знайдіть цікаві конкурси

(учні можуть запропонувати конкурси, пояснюють процес їх проведення)

• Робота з пам'яткою

Опрацюйте пам'ятку « Як працювати над твором про виконання роботи в художньому стилі. (с. 227) за підручником.

- Назвіть типи мовлення.

- Який твір називається описом? (Твір-опис – це текст, який дає словесне зображення основних ознак предмета, явища, особи, процесу праці в усній чи писемній формі)

- Яку особливість має розвиток дії у творах-описах процесу праці? (Розвиток дії відбувається за рахунок того, що кожна наступна думка додає до сказаного щось нове).

- З яких частин складається опис процесу праці? (Підготовчий етап для виконання якоїсь роботи, опис послідовності дій, опис результатів роботи).

- Назвіть найхарактерніші ознаки художнього стилю . Скористайтеся таблицею «Особливості художнього стилю».

4. Тренувальні вправи (слайд 14-15)

1. Від слів буряк, картопля, квасоля, морква, сметана, торт утворіть слова зі зменшено-пестливими суфіксами, дібрати до них епітети, метафори, порівняння.

Буряк – невеличкий, червоний, цукровий, столовий, смажений;

Картопелька – сира, варена, печена, смажена;

Квасолька – рябенька, біленька, золотиста;

Морквинка- невелика, соковита;

Помідорчик- червоні, стиглі, соковиті, перетерті;

Огірочки -гостренькі, малосольні, свіжі;

Сметана- свіженька, густенька, домашня, магазинна;

2. Метафори: підморгує сметанка дерунам; п'янить ароматом пиріжок, пахне ваніллю добре впрілий налисник, поважно пишаються троянди на торті.

3. Порівняння: готує мати, немов ворожить,

5. Виконання письмової роботи

6. Рефлексія (Слайд18)

Що нового дізналися на уроці?

Що вас здивувало?

Я обов'язково спробую!

7. Домашнє завдання. Дописати твір- опис процесу праці (гумористичного змісту)*

Особливості художнього стилю

Основні ознаки:

• образність (образ-персонаж, образ-колектив, образ-символ, словесний образ, зоровий образ).

• поетичний опис слівом подій у прозових і драматичних творах,

• естетика мовлення, призначення якої — розбудити в читача почуття прекрасного,

• експресія та інтенсивність вираження (урочисте, піднесене, увічливе, пестливе, лагідне, схвальне, фамільярне, жартівливе, іронічне, зневажливе, грубе тощо),

• зображувальність (тропи: епітети, порівняння, метафори,

• алегорії, гіперболи, перифрази тощо; віршована форма, поетичні фігури), конкретно-чуттєве живописання дійсності,

• відсутнє певне регламентування вживання засобів, про які йтиметься далі, і способів їх поєднання, відсутність будь-якого нормування,

• визначальним є суб'єктивізм розуміння й відображення (світогляд, світовідчуття і, відповідно, світовідтворення автора, спрямоване на світосприйняття й інтелект читача).

Основні мовні засоби:

• наявність багатства найрізноманітнішої лексики, переважно конкретно-чуттєвої (назви осіб, речей, дій, явищ, ознак),

• уживання емоційно-експресивної лексики (синонімів, антонімів, омонімів, фразеологізмів),

• запровадження авторських новотворів (слів, значень, висловів), формування індивідуального стилю митця,

• уведення до творів зі стилістичною метою історизмів, архаїзмів, діалектизмів, просторічних складників та жаргонізмів,

• поширене застосування дієслівних форм: родових (у минулому часі й умовному способі); особових (у теперішньому й майбутньому часі дійсного способу); у наказовому способі,

• широке вживання речень різноманітних типів, синтаксичних зв'язків, особливості інтонування та ритмомелодики,

• представлено абсолютно всі стилістичні фігури (еліпсис, періоди, риторичні питання, звертання, багатосполучниковість, безсполучниковість тощо).

Момот Ольга Костянтинівна

Викладач української мови та літератури

Оптико-механічного коледжу КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

Тема: Л. В. Костенко. Життя письменника – в його поезії

Мета: Ознайомити студентів з життєвим і творчим шляхом письменниці, показати значення творчості поетеси у розвитку української літератури; розвивати вміння аналізувати; на прикладі життя Ліни Костенко виховувати в студентів національну гідність і свідомість.

Обладнання: портрет, відеопрезентації.

Хід заняття

I. Актуалізація опорних знань.

1.1 Повторення матеріалу про шістдесятництво.

- 1) Який період літератури ми почали вивчати?
- 2) Хто такі шістдесятники?
- 3) Назвіть представників шістдесятництва.

II. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

2.1 Вступне слово

Почати заняття з вивчення життєвого і творчого шляху Ліни Васиївни Костенко хочу процитувавши слова Юрія Андруховича з книги «Поезія Ліни Костенко в часах перехідних і вічних: матеріали круглого столу».

«Історія української літератури всіх минулих століть, але передусім двадцятого – це історія несвободи і цензурних утисків. У зв'язку з цим це ще й значною (і надто значною) мірою історія пристосуванства, боягузтва, зрадництва та колаборації. А також не надто героїчна історія побутових доносів, анонімних сигналів, стукацтва. Ліна Костенко не належить цій історії. Саме вона – і ніхто інший – прищепила сотням тисяч українців непохитну впевненість у тому, що цензура – це зло і злочин, самоцензура дорівнює самогубству. Саме вона привчала цих духовно вайлуватих і від природи не надто схильних до максималізму та різкості, а по-іншому кажучи, не надто сміливих людей до того, що слова «незалежність», «гідність» і «свобода» в українській мові існують не просто так. Про неї циркулювали десятки історій – про її зухвали репліки, бездоганні афоризми, ризиковану жестикуляцію, про всі ці плащі, шпаги, мантиї і з викликом пронесені на політичні судилища квіти для засуджених. Тому вона, хоч і вся з історій, узагалі не належить історії, а швидше навпаки – майбутньому. Вона його абсолютний слух. Тому її оцінки настільки точні, а висновки завжди безпомилкові: «Ми є тому, що нас не може бути». Вивчення нового матеріалу

III. Опрацювання нового початкового матеріалу.

3.1 Муза Української літератури

Щастя треба – на всякий випадок. Сили треба – на цілий вік.

На початку творчого шляху, власне життєве призначення ще тільки передбачалося. Але доля швидко наголосила: так, Ліні Костенко судилося стати в історії української літератури 1960–1980-х рр. тією силою, що змусить українське слово існувати далі і розвиватися. Ліна Василівна стане «Цитаделлю духу». Тією людиною, що нічого не боїтиметься і завжди відстоюватиме свою думку.

Недарма вона в одну зі своїх творів розповіла про художника Верне, який мав пережити події грози самостійно. Йому необхідно було зустрітися з стихією віч-на-віч. Для того, щоб зрозуміти, як найкраще передати фарби того страшного природного явища на своєму полотні.

Час, який дістався Ліні Костенко для життя, потребував від неї стійкості і відваги. Своєю творчістю вона рятувала українську літературу від повного знищення. Біографія поета – в його поезії. Так і в Ліні Костенко: життєвий шлях поетеси можна побачити в кількох рядках стислої довідки, а все пережите відчутти в її Поезії.

3.2 Опрацювання біографічного матеріалу.

Народилася 19 березня 1930 р. на березі Дніпра – в містечку Ржищів, що на Київщині . Про свою Батьківщину писала:

Я виросла у Київській Венеції.

Цвіли у нас під вікнами акації.

*А повінь прибувала по інерції
і заливала всі комунікації.*

Гойдалися причали і привози.

Світилися кіоски, мов кіютики.

*А повінь заливала верболози
по саме небо і по самі котики.*

О, як було нам весело, як весело!

Жили ми на горищах і терасах.

*Усе махало крилами і веслами,
і кози скубли сіно на баркасах.*

*І на човнах, залитими кварталами,
коли ми поверталися зі школи,*

*дзвеніли сміхом, сонцем і гітарами
балкончиків причалені гондоли.*

*І слухав місяць золотистим вухом
страшні легенди про князів і ханів.*

І пропливав старий рибалка Трухан.

Труханів острів... острів Тугорханів...

А потім бомби влучили у спокій.

Чорніли крокв обвуглені трапечії.

*А потім повінь позмивала попіл
моєї дерев'яної Венеції*

Своє дитинство, перші поетичні спроби та їх трагічну долю показала у наступних рядках:

Мій перший вірш написаний в окопі,
на тій сипкій од вибухів стіні,
коли згубило зорі в гороскопі
моє дитинство, вбите на війні.

Характер майбутньої поетеси почав формуватися під вибухи, постріли, смерті. Але це все тільки загартувало її душу до випробувань, котрі підготувала доля на її життєвому шляху.

Духовна біографія Ліни Костенко тісно переплелася з долею українського «шістдесятництва».

Три її перші збірки з'явилися одна за одною: «Проміння землі» – 1957, «Вітрила» – 1958, «Мандрівки серця» – 1961 р. Наступна ж побачить світ аж... 1977 р.

Пояснює Ліна Василівна своє мовчання знову ж таки своїм поетичним словом. Найбільш проникливо це звучить у рядках поезії «Гранітні риби»:

3.3 Перегляд відеопрезентації

Панує тиша над морським простором -
вітри тамують подих...

Великі риби,
виплеснуті морем,
закам'яніли на гранітних сходах.
Знесилені подачками прибою,
закам'яніли у страшній судомі.
Луска зробилась тьмяною, твердою.
Плавці лежать важкі і нерухомі.
Біліє сіль на зябрах вуглуватих,
в гарячих шпарах сірого граніту...
Горілий дух асфальтів перем'ятих,
Духмяний сон магнолій перегрітих.
Зміїний шурхіт на вологих схилах.
Малої хвилі відчайдушний схлип...
Отут колись громадилися брили,
їх обриси нагадували риб.
Було у цьому
щось таке тривожне!
Було у цьому стільки гіркоти!..
Проходив мимо велетень-художник.
Проходив мимо, і не зміг пройти.
Узяв різень - і лінії поглибив.
Тесав граніт розпечений, твердий,
щоб знали люди,
як нестерпно риbam
над морем залишатись без води.

«Гранітні риби» – найбільш переконлива відповідь на питання про вимушене мовчання Ліни Василівни. Всьому надавалось значення. І громадянській позиції поетеси з її небажанням підкорятися, і недотримання

заборон. І її яскравому таланту, який ненавиділи так звані «люди у футлярах». Вона відважно відстоювала своє право на існування. Не дозволяла втручатися в рукописи збірок з боку влади й критики.

Хай ліпше не виходять зовсім, аніж мають з'являтися читачеві покаліченими!

Але мовчання іноді буває гучнішим та важливішим за слова. Перебування письменниці проявлялося в українському суспільстві попри заборони. Рано чи пізно її творчість мала проламати всю стіну критики та цькування.

Вже значно пізніше Ліна Костенко зізналася, що її збірка «Над берегами вічної ріки» змогла побачити світ лише після того, як сама вона оголосила голодування.

Нагороди

У 1987 р. за роман у віршах «Маруся Чурай» та збірку «Неповторність» Ліна Костенко була пошанована Державною премією України імені Тараса Шевченка. А 1994 р. за книжку «Інкрустації», видану італійською мовою, їй присуджено премію Франческо Петрарки, якою Консорціум венеціанських видавців відзначає твори видатних письменників сучасності.

Письменниця відмовляється від політичних нагород, називає їх біжутерією, яку носити не хоче!

3.4 Прослуховування романсу О. Богомолець на слова Л. Костенко.

«Я, що прийшла у світ не для корид»

Боротися, писати, кричати, бунтувати, мовчати...

Жінка з чоловічим характером. Поетеса з неймовірною вірою в майбутнє, з непохитними поглядами, посмішкою повною сліз, з мовчанням сповненим криком і болем!!! Отака от вона – справжня жінка-воїн української літератури.

Прослухавши романс на слова Ліни Василівни ми розуміємо, що письменниця не планує здаватися. Навіть попри те, що вона жінка !

3.5 Робота з цитатами

Галина Гордасевич говорила: Ліна Костенко – жінка (іноді аж нещадна в своїй іронії, вона й про себе скаже: «Сказано – жінчина»), і саме це надає особливої сили її поезії. Бо коли над цими вічними питаннями про всевіт, про вічність, про смисл життя міркують чоловіки, то в них все виходить дуже мудро, дуже логічно і дуже нудно для невтаємничених у глибини філософії, космогонії та інших премудрих наук. Але коли про всі ці речі починає міркувати людина, якій дано чоловічий розум, жіноче серце, а до того ще нестримний темперамент, тоді виходить поезія Ліни Костенко. Поезія Ліни Костенко – це сплав інтелекту і темпераменту.

Можливість сьогодні вивчати творчість поетеси, популярність її в Україні та і в усьому світі нам доводить те, що вона перемогла війну над заборонами та утисками. Перемогла те, що не кожній жінці під силу!!!!

В нинішньому світі соціальних мереж ми щодня зустрічаємося з її творчістю. Її Слово розібрали на цитати. Цитати, що спонукають задуматись, осмислити, зрозуміти, підштовхнути, щось змінити.

3.6 Перегляд презентації «Ліна Василівна Костенко – сьогодення».

До вашої уваги презентація відібраних матеріалів з соціальних мереж. Групи, спільноти, користувачі на своїх сторінках щодня публікують її творчість.

3.7 Робота з портретом.

Погляньте в її очі. В них і розум, і сила, і мужність, і непокорність, і віра. Шкода, що зараз ми сповнили їх жахом неймовірно страшного сьогодення. Невже люди, які виборювали незалежність, зберігали і проносили українське в майбутнє й справді заслуговують бачити це?

Чому зараз, у 21 столітті, ми знову маємо доводити важливість української мови, важливість нації. Знову боротись, знову протистояти.

3.8. Перегляд відеоролику з виразним читанням поезії «Болить мені»

Болить мені... Ти знаєш як болить?

Болить біда, що зараз в Україні.

Ця рана душу втомлену ятрить,

І сліз не можу втримати я нині...

Війна... Неоголошена ніким,

Вбиває і калічить українців.

І це наш брат? Та і чи був він ним?

Щоб убивати нас прислав чужинців.

Цей маразматик воювати звик.

Бо ж не своїх дітей кидає в пекло.

За хворий мозок, за імперський бздик,

Життя вже не одне навіки смеркло.

Болить мені... Ти знаєш як болить.

Ця рана не дає мені спокою.

І ця неоголошена війна,

Розв'язана «братерською» рукою...

IV. Підсумок і узагальнення вивченого.

3.1 Підсумкове слово

Незважаючи на всі проблеми, заборони, критику вона ні на хвилину не пошкодувала про свою долю, Долю- поетеси:

Я вибрала Долю собі сама,

І що зі мною не станеться, –

у мене жодних претенсій нема

до Долі – моєї обраниці.

Сучасний український письменник Юрій Андрухович якнайкраще охарактеризував той внесок, який зробила Л.Костенко у побудову незалежної України: «Саме вона прищепила сотням тисяч українців непохитну впевненість у тому, що цензура — це зло і злочин, а самоцензура дорівнює самогубству. Саме вона привчила не дуже сміливих людей до того, що слова “незалежність”, “гідність” і “свобода” існують в мові не просто так».

Надточій Світлана Миколаївна

*Учитель української мови та літератури першої кваліфікаційної категорії, Глухівська загальноосвітня школа І– III ступенів № 6
Глухівської міської ради Сумської області*

Тема: Чернечі джерела. Використання прислівників як засобу підсилення виразності мовлення (Урок української мови в 7 класі)

Мета дидактична: узагальнити та систематизувати знання учнів про прислівник як частину мови; формувати вміння розрізняти прислівник від інших частин мови; домогтися засвоєння учнями правил написання прислівників; учити розгортати, конкретизувати думку, добирати за змістом синоніми;

Мета розвивальна: сприяти розвиткові мислення; удосконалювати навички роботи в групі; формувати культуру мовлення та спілкування;

Мета виховна: виховувати почуття любові до свого рідного краю.

Тип уроку: урок систематизації та узагальнення вивченого.

Обладнання: дидактичний матеріал на картках, ілюстрації, комп'ютер, мультимедійний проектор.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

II. Повідомлення теми та мети уроку.

(Слайди 1,2)

Епіграф:

Джерельце під вербою

Виблискує водою.

Прийду до нього й до ладу

Порозчищаю, обкладу.

І задзвенить, і заспіва

Вода джерельна, мов жива. Т.Коломієць

1. Слайди про Глухів. (Слайди 3-7)

Вірш про Глухів В. Висоцького.

Ліси, лани, привільні луки, -

Поліська праведна земля.

І серед них мій древній Глухів

Біліє церквами здаля.

Тут все священне:

Дім, могили,

Шляхи зійшлись з усіх земель.

Віки над ними гомоніли,

А місто, наче корабель,

Пливе в розбурханім просторі,

Легенди сиві береже -

В них грім уславлених вікторій

Над прикордонним рубежем.

2. Учитель. Чи не кожне поселення в давнину мало своє висвячене джерело. Наш Глухів тут не виняток. З незапам'ятних часів його мешканці шанували так звану «святую криницю» під крутосхилом понад правою притокою Есмані – Берізкою, за Усівкою. Знали прашури, де шукати священні джерела.

III. Повторення знань про прислівник.

1. Слайди 7-14 (прислівник як частина мови).
2. Робота з дидактичним матеріалом.

Розповідь про прислівник як частину мови за поданим планом. (Робота в парах).

- I. Прислівник як частина мови.
 1. Визначення прислівника
 2. Прислівник як член речення: швидко йти, корисно, по-моєму, дорога ліворуч.
 3. Походження прислівників: тут, зранку, спокійно, вчотирьох, по-твоєму.
 4. Написання прислівників: надворі, по-заячи, кінець кінцем.
- II. Розряди прислівників за значенням.
 1. Прислівники способу дії...
 2. Прислівники міри і ступеня...
 3. Прислівники місця...
 4. Прислівники часу...
 5. Прислівники причини...
 6. Прислівники мети...
- III. Творення і правопис прислівників.
 1. Правопис -н- та -нн- у прислівниках: старанний – старанно, шалений – шалено.
 2. Творення ступенів порівняння прислівників: стрункіше, ближче, краще...
 3. Вживання не і ні з прислівниками: неважко, не важко, ніде...
 4. Правопис и та і в кінці прислівників: навкруги, по-вовчи, тричі, насторожі...
 5. Розрізнення прислівників від однозвучних поєднань прикметників, іменників, числівників з прийменниками: по-новому і по новому мосту, вдень і в день такий, вдруге і в друге вікно...

IV. Вправа на закріплення з ключем.

1. а) Випишіть прислівники у дві колонки залежно від того, як пишуться:
 - 1) разом; 2) через дефіс.
- 3 діда/ прадіда, їжакувато/ гостро, оче/ видно, ледве/ ледве, не/ само/хіть, в/різно/ біч, з/на/двору, вряди/ годи, не/в/тямки, геть/ чисто, пліч/о/ пліч, в/чотирьох, ліво/руч, часто/ густо.
- б) У кожному прислівнику підкресліть другу від початку букву. З цих букв прочитайте назву...(Чернечі джерела)

2. Словникова робота.

а) Що таке джерело? (Потік підземної води або іншої рідини, що витікає із землі).

б) Доберіть синоніми до слова джерело. (Криниця, ключ, колодязь, джерелиця).

V. Презентація домашнього завдання. (Робота в групах).

Перша група «Дослідники». (Слайд 15)

Друга група «Біологи». (Слайд 16 - 20)

Третя група «Журналісти».

Четверта група «Літературознавці».

Між виступами груп виконання тренувальних вправ.

1. Повідомлення групи «Дослідники».

а) Пояснення назви «Чернече озеро».

б) Про хресний хід. Слайд (картина І. Рєпіна «Хресний хід у Курській губернії»).

3. Робота з текстом:

а) прочитати текст;

б) визначити стиль і тип мовлення;

в) визначити тему та ідею тексту;

г) зробити повний синтаксичний розбір першого речення;

д) знайти прислівники у тексті, визначити розряд, пояснити правопис;

е) чи сприяють прислівники увиразненню тексту?

Чернечі джерела

Неподалік від Глухова серед розкішної природи розташовані Чернечі джерела. Місцевість тут одна з наймальовничіших, тому не випадково, що ще з давніх-давен вона приваблює до себе мандрівників та полонників.

За переказами старожилів, раніше джерело було забрано в Зруб. Поруч стояв високий хрест. Біля нього завжди можна було знайти чистий рушник, який міняли щодня, і кухоль. У спекотні літа глухівчани йшли сюди громадою, прохали Господа про наслання дощу з відслужінням молебню.

За словами отця Олексія, у минулому біля джерела стояла часовня, до якої ходили ченці з Успенського монастиря молитися.

Зрозуміло, за радянських часів усе змінилося. Люди не ходили до криниці. Доріжка, яка вела до джерела, була зруйнована. Святу криницю, як і її «менших сестер», використовували для замочування конопель. До речі, одне з найпотужніших джерел нині заховане в тростинних хащах заплави Чернечого озера.

У наш час Чернечі джерела переживають своє відродження. Завдяки зусиллям глухівчан було встановлено хрест, побудована каплиця. Місцевість навкруги приведена до належного святому місцю вигляду. Стають традицією хресні ходи до джерел. Вода освячується і набуває ще більшої цілющої сили.

Нині багато людей відвідують джерела, милуючись красою місцевості навкруги: широка заплава, ліси на видноколі. Знали пращури, де шукати священні джерела.

2. Повідомлення другої групи «Біологи».

Учитель. Говорячи на сьогоднішньому уроці про джерело, не можна обминути екологічне питання, яке турбує весь світ. Це повинно хвилювати всіх і кожного, бо стоїмо на грані жахливої катастрофи.

а) Гідробіологічна памятка.

б) Екологічні дані.

4. Вправа.

До поданих прислівників доберіть синоніми. Зверніть увагу на правопис -н- та

-нн- у прислівниках.

Безмежно - ...

Дбайливо - ...

Безперервно - ...

Утворити степені порівняння прислівників.

3. Повідомлення третьої групи «Журналісти».

Интер'ю з мешканцями Глухова.

5. Диктант – переклад.

Газетна стаття (повідомлення про знаходження пляшки у джерелі).

ІСТОРІЯ ШЕСТО КРАД

Неожиданная находка

В последнее время немало говорится и пишется о возрождении святынь, в частности, о Чернечих источниках, что на окраине Глухова.

По инициативе и при непосредственном участии организации "Покровская община", которую возглавляет Н. К. Касимов близ источников начались работы по сооружению храма-часовни в честь Пустынно-Глинской иконы

Рождества Пресвятой Богородицы. Многие небезразличные к этому важному делу глуховчане принимают посильное участие в работах по благоустройству прилегающей к источникам территории и по приведению в надлежащий вид самих источников. 15 июля при очистке дна водоёма, откуда бьют ключи и где когда-то находилась установленная на сваях часовня, один из участников работ - Владимир Колтаков - обнаружил небольшую бутылку, на которой имеется рельефная надпись следующего содержания: ЗАВЕД ИСКУСТВ. МИН. ВОДЪ АЛЕКС. АНД. ТЫЧИНЫ ВЪ ГЛУХОВЪ.

Первыми, кто прочёл эту надпись вместе с обнаружившим находку В. Колтаковым и оценили её значимость, были Николай Касимов и Николай Поцелуев. Возможно, эта находка свидетельствует о том, что рядом с Чернечими источниками находилось заведение по разливу целебной воды, а небольшой объём бутылки говорит о ценности воды и, возможно, цене за воду, которую люди могли приобрести лишь в небольшом количестве. Слово за историками.

Ирина Колтакова

Фото Ирины КОЛТАКОВОЙ

Историческая находка

4. Повідомлення четвертої групи «Літературознавці».

Завдання:

- а) підібрати твори про джерело місцевих письменників;
- б) підібрати прислів'я про джерело. Одне з них пояснити.

Учитель. Найціннішим же є духовне значення криниці, бо це чисте джерело наших душ. Цей домашній оберіг об'єднує покоління, пульсуючи і невмирущі джерела наших животоків.

У наш час при підтримці місцевих органів влади вирішено побудувати храм – каплицю на честь Пустинно – Глинської ікони Різдва Пресвятої Богородиці. Ініціатором цього заходу виступила громадська організація «Колокол».

Зараз ви проглянете як відроджувалися православні святині Глухівщини.

Слайди будови каплиці.

«Мінливі перспективи». (Проглянувши матеріал, розглянути з різних боків).

VI. Домашнє завдання.

Повторити прислівник. Вправа 252

*Написати твір на тему: «Відродження святинь Глухівщини» (Використати прислівники).

VII. Робота з епіграфом.

Ми на уроці говорили про відродження Чернечих джерел. (Читання епіграфа)

І я сподіваюся, що в майбутньому хтось із вас скаже: «Прийду до нього й до ладу, порозчищаю, обкладу...».

VIII. Підсумок уроку.

Оцінювання учнів.

- Отже, сьогодні на уроці ми використовували прислівник для засобу підсилення виразності мовлення. А разом з тим порушили духовну і екологічну проблеми.

- Запам'ятайте, скільки криниць на землі, стільки й зірок на небозводі. І якщо вам доводилося бачити, як падає долі небесниця, знайте то десь замулилося джерело. Отже, юні мої друзі, щоб не згасали зірки, оберігайте живі криниці! Нехай кожному з вас на складних дорогах життя яскраво світить своя іменна зірниця...

А ще заповідаю вам берегти народні традиції, бо саме на цих засадах формується культура нашого народу, його предковична неперервність. І чим більше пульсуватиме незамулених джерел народної пам'яті, тим повноводніше буде річище духовності.

Привалова Світлана Павлівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

СИСТЕМА УРОКІВ ЗА ТВОРЧІСТЮ І. ФРАНКА

Тема уроку 1: І. Франко. «Перехресні стежки» – повість про боротьбу справедливості з жорстокістю і насильством (10 клас)

Мета: розкрити ідейно-художній зміст повісті «Перехресні стежки» І.Франка; розвивати навички аналізу художнього твору; виховувати почуття справедливості, власної гідності, громадського обов'язку.

Тип уроку: урок-дослідження.

Обладнання: портрет письменника, таблиця «Ознаки реалізму та натуралізму», тести.

План уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Інсценізація уривку з повісті «Перехресні стежки» І. Франка.
2. Коментар учителя.

II. Повідомлення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів.

1. Оголошення теми уроку.
2. Робота в зошитах.
3. Повідомлення мети уроку.
4. Постановка проблемного запитання.

III. Проведення дослідження.

1. Розповідь учителя.
2. Довідка учня-літератора.
3. Бліц-опитування.
4. Складання опорної таблиці «Ознаки реалізму та натуралізму».

IV. Підсумок уроку.

1. Розв'язання проблемного запитання.
2. Тестування
3. Оцінювання з мотивацією.

V. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Інсценізація уривку з повісті «Перехресні стежки» І. Франка».

Стальський. Се моя жінка. Пан доктор Євгеній Рафалович... Прошу, пане меценат, розгостіться! (до Регіни). Не дурій, ти, комедіантко! Не вдавай ідіотку! Иди до кухні! А не роби мені комедій, розумієш? Не доводи мене до того, щоб я при чужім чоловіці наробив тобі скандалу.

Рафалович. Пане, мені здається, що ви замість дійсного празника наробите собі і своїй пані сьогодні більше гризоти і клопоту.

Стальський. Не бійтись! Ой випиймо лише! Зараз воно інакше буде!

Рафалович. Але без пані.... Без властивої соленізанти.

Стальський. Властивої солінізантка! Га, га! Як вона вам подобається? Дуже жадібна до бідної жертви домашньої тиранії? (До Регіни). Бійся Бога, Регінко! Що ти з себе зробила?

Регіна. Сьогодні мій ювілей. Десятилітній ювілей мого замужнього життя. Отся сукня була символом мого найбільшого нещастя. Її перед десятьма роками вдягала на мене цюця, що була від малку моїм злим демоном. В отсю сукню вона закляла всіх злих демонів, що мали мучити мене. Вони зробили своє. Пан Євгеній не чужий чоловік для мене.

Стальський. Ах, браво! Пане меценат! Позвольте повітати вас як ідеала моєї жінки! А я, ідіот, і не знав, що я розлучив колись два закохані серця! Ну, привітайтеся хоч тепер як слід! Прошу не женуватись! Я чоловік ліберальний! Борони мене Господи, щоб я хотів стати на заваді!

Рафалович. Пане, не маєте права брати мене на глум! Випрашаю дуже собі таке поведження! Добраніч!

2. Коментар учителя.

Вашій увазі була презентована інсценізація уривку з повісті «Перехресні стежки» І. Франка. Ця сцена символізує протидію справедливості жорстокості і насильству. Кожен з героїв повісті «Перехресні стежки» І. Франка намагається бути щасливою людиною, але чи завжди щасливою може бути людина? Іноді, щоб стати по-справжньому щасливою людиною, доводиться стати на тернистий шлях боротьби з жорстокістю і насильством.

II. Повідомлення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

1. Слово вчителя.

Над змістом одного із таких творів, у якому І. Франко порушує проблему жорстокості і насильства, ми працюватимемо протягом уроку. Тема нашого уроку: І. Франко. «Перехресні стежки» – повість про боротьбу справедливості з жорстокістю і насильством.

2. Робота в зошитах.

3. Повідомлення мети уроку.

Мета уроку – розкрити ідейно-художній зміст повісті «Перехресні стежки» І. Франка, визначити своєрідність композиції і сюжетні лінії твору, удосконалювати навички аналізу художнього твору.

4. Постановка проблемних запитань.

Твори І. Франка вимагають вдумливого читання. Якщо поблукати перехресними стежками творчого доробку письменника, можна побачити, що вони суголосні життю самого І. Франка. Якою є проблематика повісті «Перехресні стежки» І. Франка? Що спонукає людину служити громаді, які втрати і здобутки чекають її на цьому шляху? Відповіді на ці запитання ми дамо, проаналізувавши повість «Перехресні стежки» І. Франка.

III. Проведення дослідження.

1. Розповідь учителя.

І. Франко – геніальний митець своєї доби. Його повість «Перехресні стежки» своєю високою художністю, струнким і захоплюючим сюжетом заслуговує високої оцінки і належить до кращих творів письменника. Вона присвячена темі служіння трудової інтелігенції знедоленому народові і є свідченням того, що І. Франко добре знав життя і настрої різних верств

населення свого краю, вивчав проблеми різних соціальних і національних груп Галичини. Письменник показав боротьбу представника інтелігенції за справедливість з насильством та жорстокістю.

У романі «Перехресні стежки» порушено проблеми інтелігенції і народу, почуття обов'язку і відповідальності, національного буття, колоніального статусу України, історичної перспективи нації, можливостей її духовного, економічного і державного відродження.

Епічне мислення автора відповідає вагомості порушених І. Франком проблем як позитивного прикладу для сучасників, а саме: як і кому повинна служити інтелігенція, чи можлива перебудова життя і дієве добро, яку лінію поведінки варто обрати інтелігенту, як активізувати селянина, виховати в ньому зацікавленість громадськими справами, як подолати пасивність його свідомості, вузькість світогляду, зневіру в можливість поліпшити життя.

Назва роману «Перехресні стежки» багатомірна і символічна, визначає проблематику, пов'язану зі складними духовними, ментальними, національними, правовими, політичними питаннями, до яких письменник привернув увагу читачів і символізує «перехреснені» життєві шляхи персонажів, серед них – представники різних статей, соціальних верств, професій, національностей.

«Перехресні стежки» відзначаються панорамним зображенням життя сучасного Франкові світу. Картини приватного життя романіст висвітлює через морально-суспільні виміри, моделюючи конфронтацію між людиною і суспільством. Показовим у XXV розділі є епізод зустрічі Євгенія Рафаловича із селянином, який заблуdivся в тумані і не знав дороги додому: *«Оцей старий, що заблуdiv у близькiм сусiдствi рiдного села, що стоiть посеред рiвного шляху й не знає, в який бiк йому додому, – чи се не символ усього нашого народу? Замучений важкою долею, він блукає, не можучи втрапити на свій шлях, і стоiть... серед шляху мiж минулим і будучим, мiж широким, свобiдним розвоєм і нещасним ни́дiнням, не знає, куди йому йти. І Євгенiй зiтхас: «Хто вкаже тобі дорогу, хто пiдведе тебе, мiй рiдний народ?»* Це має зробити національно свiдома інтелігенція, такі люди, як Рафалович, що по-справжньому піклуються про свій народ. «Перехресні стежки» І. Франка написана у рiчищі поетики модерного роману, в якому автор майстерно оперує хронотопом, тобто часово-просторовими координатами дії. З цією метою він модернізує класичну композицію щодо послiдовності викладу подiй, застосовує такі розповідні прийоми, як ретроспекцію (повернення в минуле), видiння і марення героїв. Серед новiтніх прийомiв розповіді – підтекст, позафабульні компоненти, потiк свiдомості, символічний лейтмотив. Передiсторія персонажів змальовується в ході оповiдi, фрагментарно, як у кiно, випереджуючи свiй час стосовно показу внутрiшнього свiту героїв. Його твір став засобом вiдкриття і дослідження людини межi столiть, взяв на себе суспiльні і фiлософські функції, представляючи широку картину свiту. З погляду сюжетно-композиційної побудови роман Франка є вiдцентровим, оскiльки всi подiї обертаються навколо головного героя Євгенія Рафаловича, а водночас і панорамним: з

кожною сторінкою все ширше розгортається картина суспільного буття Галичини, зв'язків героя і суспільства. Така мистецька природа твору зумовила його структуру: наявні дві сюжетні лінії: романічна, побудована на історії кохання Євгенія і Регіни через призму тяжкого життя зuboжілого галицького селянства, залежного від міських і сільських можновладців, та громадянська, пов'язана з боротьбою Рафаловича за права народу.

Повість «Перехресні стежки» – частка естетичної свідомості І.Франка. Письменник заглянув у вічі злу і побачене доніс до читача своїм твором, у якому наголошує на тому, що існування зла є необхідністю, адже часто-густо саме зло в різних своїх виявах є силою, яка скориговує людину до добра. Що ж спонукало автора до написання твору?

2. Довідка учня-літератора.

Твір «Перехресні стежки» І. Франка було опубліковано у львівському журналі «Літературно-науковий вісник» 1900 року. Кілька років, що передували роботі над повістю, дали Франкові матеріал для сюжету твору. У 1895 році Франка не прийняли на посаду доцента кафедри української літератури Львівського університету. Це був тяжкий удар. Письменник пережив його надзвичайно болісно. Проте ще більше сили відібрали в І. Франка три спроби стати послом австрійського парламенту. Згодом переривається його листування з Ольгою Рошкевич, але письменник зумів випростатись, щоб продовжити роботу над своїм твором.

Перш за все причиною написання твору стали соціальні проблеми та суспільні відносини Галичини кінця XIX століття, а саме: конфлікти між селянами і поміщиками, масові позови до суду на поміщиків, самовільне захоплення поміщицьких угідь, нова форма протесту – віче, де І. Франко брав активну участь. Перед виходом повісті сам письменник сказав: «Як мужицький син, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почувався зобов'язаним віддати працю свого життя людям». Цією працею і стала повість «Перехресні стежки» І. Франка.

3. Бліц-опитування

– Визначимо тему повісті «Перехресні стежки» І. Франка.

(Показ боротьби представника української інтелігенції проти насильства над рідним народом, прагнення пробудити в пригноблених почуття громадської активності).

– Визначимо жанр твору «Перехресні стежки» І. Франка.

(Соціально-психологічна повість).

– Прокоментуйте трактування жанру.

(Зображено занепад шляхетської верхівки; пробудження українського селянства та його залучення до вічевого руху; показано діяльність демократичної інтелігенції; висвітлено причини чотирьох убивств).

– Прокоментуйте назву повісті «Перехресні стежки» І. Франка.

(Ця назва є символічною. Для Регіни і Євгенія – перехресні стежки – це їх долі; селяни живуть на перехресті доріг).

– Визначимо проблематику твору.

(Боротьба з жорстокістю і насильством; вибір людиною життєвих позицій; проблема добра і зла; шлюб і сім'я; роль жінки у суспільстві; морально-етичні проблеми).

– З'ясуємо своєрідність повісті «Перехресні стежки» І. Франка.

(Сюжет має два плани: любов і боротьба; обидві лінії сюжету майстерно переплетені і сповнені подієвої динаміки).

– Визначимо головних героїв повісті «Перехресні стежки» І. Франка, взаємозв'язок сюжетних ліній з провідними образами-персонажами.

– З якими думками і планами приїжджає Рафалович у провінційне містечко?

(Допомогти селянам відстоювати свої права).

– Як ви вважаєте, чи сприйме панівна верхівка боротьбу Рафаловича за правду і його захист селян як нормальне явище, чи зробить усе для того, щоб знищити талановитого адвоката? Відповідь обґрунтуйте.

– Розкажіть про першу виграну Євгеном Рафаловичем справу і реакцію на цей успіх селян та панського оточення. Свою відповідь аргументуйте, зачитавши відповідні рядки з тексту.

(Люди вдячні, адже Євгеній вселив у них надію, а пани насторожені).

– Чому для Рафаловича важливо було не просто мати адвокатські успіхи, а вчити селян бути юридично грамотними? Що з цього вийшло?

(Він намагався обмежити селян від свавілля панів, забезпечити їм рівносьільне існування в цьому світі, проте селяни його не зрозуміли, засумнівалися в діях адвоката, відвернулися від нього).

– Якими були стосунки у Рафаловича і Вагмана? Чи можна вважати Вагмана жертвою «провінційного болота»?

– Розкажіть про те, чи складно було провести віче? Чому зібрання все-таки відбулося?

– За що заарештували Євгенія? Чи був арешт законним?

(Євгенія Рафаловича заарештовано за вбивство Стальського).

– Чому, виходячи з тюрми, Рафалович вимагає, щоб староста привселюдно вибачився перед ним і визнав відсутність його, Рафаловича, вини?

(Адвокат сам боровся за справедливість і хотів, щоб справедливість була встановлена по відношенню до всіх).

– Чому колишня кохана Рафаловича вперше у чужому місті з'явилася перед саме в образі дами в чорному? Розкрийте символічне значення чорного кольору одягу Регіни.

(Її життя, починаючи від одруження, – чорна смуга; чорним є її розбите кохання до Євгенія).

– Що ви дізналися з повісті про юнацьке кохання Рафаловича? Чому він не одружився з Регіною?

(Що кохання було чистим і вірним, справжнім, «лебединим» коханням. Але його зламала тітка Регіни, яка не дала дозволу їм на одруження і вигнала Євгенія).

– Чи могла Регіна бути щасливою у шлюбному житті зі Стальським?

Відповідь обґрунтуйте.

– Знайдіть у тексті епізод, у якому йдеться про зустріч Євгенія і Регіни після довгих років розлуки. Зачитаймо відповідний фрагмент твору у ролях. Чому адвокат не міг допомогти коханій?

(У нього втрачено почуття, які він не міг пробудити).

– У яких епізодах показано високу жіночу гідність і жертвовність Регіни. Свої думки доведіть, посилаючись на текст повісті.

(«... Пана, я шлюбна жінка... чесна жінка. Мені не випадає слухати таких промов. Бувайте здорові»).

– Чому, на вашу думку, саме Регіна вбиває Сальського? Чи можна її осуджувати за вбивство власного чоловіка? Чому ви так вважаєте? Свою відповідь аргументуйте.

(Регіна цим вчинком звільняє себе і Стальського від підступності, брєгливості, жорстокості).

– Чи вплинула смерть коханої на життєву позицію адвоката Рафаловича?

(У його серці лишився тільки жаль до нещасної жінки. Він присвячує себе боротьбі за волю і права свого народу).

4. Складання опорної таблиці «Риси реалізму та натуралізму».

Визначимо риси реалізму та натуралізму.

Риси	Реалізм	Натуралізм
Картина світу	Зображення типового характеру, що діє в типових обставинах. Значущість життєвого матеріалу. Панорамність у змалюванні дійсності. Дотримання принципу історизму.	Зображення виняткового, одиничного, фактографічна точність у відтворенні світу. Віддзеркалення «шматка життя» у світлі досвіду і знання. Змалювання внутрішнього стану людини через зовнішні ознаки.
Художні завдання	Критика суспільного зла. Оцінка зображених людей і подій, узагальнення істотних рис побуту, моралі, історичної доби, співчуття особі. Психологізм, розкриття «діалектики душі». Наявність розповідача-всезнавця.	Змалювання по-науковому об'єктивної і правдивої картини світу. Повна об'єктивність митця, відсутність оцінок навіть при зображенні низьких сторін людської природи. Розповідач виступає спостерігачем.

Концепція людини	Соціальна зумовленість характеру, відтворення особи в розвитку, зображення влади обставин над людиною. Багатогранність особи. Гуманістичний пафос.	Відсутність ідеалізації людини, змалювання усіх сфер її життя і стихійних виявів. Перебільшений акцент на біологічній природі людини. Домінування середовища над характером.
-------------------------	--	--

Які риси, на вашу думку, властиві повісті «Перехресні стежки» І.Франка?

IV. Підсумок уроку.

1. Розв'язання проблемних запитань.

Якою є проблематика повісті «Перехресні стежки» І. Франка?

Що спонукає людину служити громаді, які втрати і здобутки чекають її на цьому шляху?

2. Тести.

Запитання до тексту.

1. Кого першого зустрів Рафалович, коли приїхав до провінційного містечка?

- а) Регіну;
- б) Стальського;
- в) Шнадельського;
- д) Шварца.

2. Хто була «дама в чорному», що справила на Рафаловича надзвичайне враження?

- а) Регіна;
- б) мати Рафаловича;
- в) дружина Шварца;
- д) дочка Стальського.

3. Жанр твору «Перехресні стежки» І. Франка:

- а) роман;
- б) нарис;
- в) повість;
- д) оповідання.

4. Прізвище Регіни:

- а) Стальська;
- б) Твардовська;
- в) Кшивотульська;
- д) Рафалович.

5. Місто, де навчався Євгеній Рафалович:

- а) Львів;
- б) Київ;
- в) Харків;
- д) Донецьк.

6. Музичний інструмент, на якому грали Євгеній і Регіна:
- а) бандура;
 - б) скрипка;
 - в) фортепіано;
 - д) кобза.
7. Кого вважали відлюдькуватим сторожем?
- а) Рафаловича;
 - б) Барана;
 - в) Брикальського;
 - д) Стальського.
8. Товариш Шварца:
- а) Євгеній;
 - б) Шнадельський;
 - в) Стальський;
 - д) Баран.
9. Нарада, яку організував Євгеній:
- а) віче;
 - б) збори;
 - в) засідання;
 - д) зібрання.
10. Професія Є. Рафаловича:
- а) прокурор;
 - б) адвокат;
 - в) суддя;
 - д) священник.
11. «Священик, низенький худенький чоловічок літ коло сорока». Це:
- а) Зварич;
 - б) Шварц;
 - в) Брикальський;
 - д) Рафалович.
12. Твір Шекспіра, згаданий у повісті:
- а) «Король Лір»;
 - б) «Гамлет»;
 - в) «Ромео і Джульєтта»;
 - д) «Річард II».

3. Оцінювання з мотивацією.

V. Домашнє завдання.

1. Підготуватися до характеристики образів повісті, підібрати цитати (для всіх).
2. Написати твір-роздум «Справжній інтелігент – це...». (творчий рівень).

Тема уроку 2: Трагічна доля Регіни, її нерозділене кохання. Протистояння образів Є. Рафаловича і В. Стальського, зображення громадської діяльності Є. Рафаловича

Мета: охарактеризувати образи представників інтелігенції Є.Рафаловича, В. Стальського, Р. Твардовської – персонажів повісті «Перехресні стежки» І. Франка; розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення, естетичні смаки; виховувати відповідальність за свої вчинки, патріотизм, мовну культуру, сімейні цінності.

Обладнання: мультимедійні презентації, мультимедійне обладнання.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Епіграф: Яке ти маєш право бути вільним, коли твій народ у неволі?..
І. Франко

План уроку

I. Актуалізація опорних знань.

1. Складання схеми асоціативних символів.

II. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

1. Оголошення теми уроку вчителем.
2. Робота в зошитах.
3. Повідомлення мети уроку.
4. Робота з епіграфом.

III. Робота над характеристикою образів.

1. Індивідуальне завдання.
2. Робота з умовним алгоритмом характеристики образу.
3. Постановка проблемних запитань.
4. Складання порівняльної таблиці «Провідні риси характеру

Є.Рафаловича та В. Стальського»

5. Слово вчителя.
6. Повідомлення учнів.
7. Таблиця-опора «Характеристика образу Регіни»

IV. Підсумок уроку.

1. Робота з епіграфом.
2. Підсумкова бесіда.
3. Оцінювання з мотивацією.

V. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань.

1. Складання схеми асоціативних символів.

На мультимедійній дошці проєктуються зорові і слухові образи. Учні зазначають про власні асоціації щодо повісті «Перехресні стежки».

Образ

Кузня, коваль

Гори і рівнини

Жовте листя

Удав

В'язень, в'язниця

Данте, Гомер, Д. Байрон, Гете,

В. Гюго, О. Пушкін, М. Лермонтов

Асоціація

І. Франко, Син коваля (1878)

збірка «З вершин і низин»
(1887)

збірка «Зів'яли листя» (1896)

«Воа constrictor»

арешти 1877, 1880, 1889 рр.

твори цих письменників

перекладав Франко

Дівчина, горіх, зерно	«Ой ти, дівчино, з горіха зерня» – один з найвідоміших романсів на слова І. Фрака
А. Кос-Анатольський	Автор музики до романсу «Ой ти, дівчино...»
Українські страви	Ольга Хоружинська – Франко «Українська кухня»
М. Павлик	журнал «Громадський друг» (1878)
Каменярі	«Каменярі» (1878)
Грім і дощ	«Гримить! Благодатна пора наступає»
Сікстинська Мадонна Рафаель	однойменний сонет 1881р.
Монета «Чернівецький університет»	закінчив Іван Франко 1891 р.
Мойсей Мікеланджело 1515 Рим	поема «Мойсей» 1905 р.
Дороги, перехрестя	«Перехресні стежки» 1890 р.
Двоє закоханих	інтимна сюжетна лінія роману
Мітинг	громадянська сюжетна лінія
Суд	Персонажі:
Адвокат	Страхоцький, практикант
Чиновники	Рафалович
Дівчина	Стальський
Лихвар	Регіна
Психічно хворий	Вагман
	Баран

II. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

1. Оголошення теми уроку вчителем.

Тема уроку: Трагічна доля Регіни, її нерозділене кохання. Протистояння образів Є. Рафаловича і В. Стальського, зображення громадської діяльності Є. Рафаловича

2. Робота в зошитах.

3. Повідомлення мети уроку.

Мета: охарактеризувати образи представників інтелігенції Є.Рафаловича, В. Стальського, Р. Твардовської – персонажів повісті «Перехресні стежки» І.Франка

4. Робота з епіграфом.

5. Яке ти маєш право бути вільним, коли твій народ у неволі?..

І. Франко

Прокоментуйте власне розуміння цього вислову.

III. Робота над характеристикою образів.

1. Індивідуальне завдання

Підготувати проект у формі мультимедійної презентації:

- 1) характеристика образу Євгенія Рафаловича;
- 2) характеристика образу Валеріана Стальського;
- 3) характеристика образу Регіни Твардовської.

2. Робота з умовним алгоритмом характеристики образу Умовний алгоритм характеристики образу

1. Головний, другорядний чи епізодичний персонаж.
2. Соціальне походження.
3. Вік.
4. Зовнішність.
5. Риси вдачі.

6. Ставлення автора до свого героя.
7. Ставлення героїв один од одного.
8. Власне ставлення до образу-персонажу.

3. Розв'язання проблемних запитань.

– Хто з представників інтелігенції у повісті «Перехресні стежки» є справжнім інтелігентом? Свою думку обґрунтуйте.

– У чому полягає національна самобутність образу Євгена Рафаловича і моральна спустошеність Валер'яна Стальського?

– Чи могла Регіна бути щаслива у подружньому житті зі Стальським?

Чи можна її засуджувати за вбивство власного чоловіка?

– Чому адвокат не міг допомогти своїй коханій?

– Чи вплинула смерть Регіни на життєву позицію адвоката Євгенія Рафаловича?

– Чи можна Валеріана Стальського вважати антиподом Євгена Рафаловича? Відповідь обґрунтуйте.

– Які риси характеру можемо визначити у Валеріана Стальського?

(Моральна спустошеність, розпусність, безсердечність, жорстокість. Стальський – людина, що втілює в собі найогидніші риси свого соціального становища.)

4. Складання порівняльної таблиці «Провідні риси характеру Є.Рафаловича та В. Стальського»

5. Слово вчителя.

Є. Рафалович

високоморальний
морально стійкий
здатний до співчуття
сміливий
впевнений у собі
справжній інтелігент
пряомолінійність
здатність на високе
почуття
патріот

В. Стальський

морально спустошений
розпусний
жорстокий, безсердечний
боягуз, душевно слабкий
невдаха
маргінальний тип
лицемірство
низькі природні інстинкти
типовий державний службовець

Доведіть, що вибір автором імен персонажів не є випадковим. Розкрийте символічні значення імен провідних персонажів твору.

6. Повідомлення учнів.

Євгеній (грець.) – «благородний». У творі він благородний по відношенню до всіх.

Валеріан (лат.) – «бути сильним, здоровим, фізично спроможним на щось». Прізвище Стальський символізує «залізність душі». У творі цей герой надзвичайно деспотичний по відношенню до дружини й оточуючих.

Регіна (лат.) – цариця, володарка. На початку твору Регіна є покірною, як раба, яка спочатку підкорюється волі тітки, а потім чоловіка-тирана, проте згодом знаходить сили протистояти тиранії, отже, в її крові ще тече «джерело володарювання».

Баран (зоонім) – символ глупоти, впертої людини. У творі – це покірний слуга і хвора людина, у душі якого клекотить жадоба помсти за смерть коханої людини.

7. Таблиця-опора «Характеристика образу Регіни»

Портрет

«...висока, струнка жіноча постать у скромній чорній сукні, в чорнім капелюшку з простеньким білим пером, з лицем, заслоненим чорним, досить густим вельоном»

Риси

характеру

«У неї нема темпераменту. Вона холодна, як риба, понура, все задумана, а ніколи нічого не видумує, без ініціативи, а при тім уперта і завзята там, де можна зробити мені якусь прикрість»

Страждала	Кохала	Нешасна	Покірною	Відчайдушна
Терпіла знуцання	Навіть живучи серед морально спустошених людей змогла зберегти свої почуття	Прожила 10 років у шлюбі з садистом	За бажанням тітки вийшла заміж. Мовчки зносила знуцання Стальського	У відчаї хоче до Рафаловича. Не в силі терпіти знуцання.

Вчинки

«... то прошу вас, прийміть отсе немноге, що маю, візьміте се на основний фонд, який повинна мати ваша організація».

IV. Підсумок уроку.

1. Робота з епіграфом:

«Яке ти маєш право бути вільним, коли твій народ у неволі?...» (І.Франко, «Перехресні стежки»). Прокоментуйте власне розуміння цього вислову.

2. Підсумкова бесіда.

–У чому полягає трагедія Регіни?

- Чого досягнув Є. Рафалович як громадський діяч?
- У чому сучасність «Перехресних стежок» І.Франка?
- Яких рис характеру, на вашу думку, не вистачає сучасним хлопцям? (Питання до дівчат).

– Ідеал сучасної дівчини (дружини). (Питання до хлопців)

3. Оцінювання з мотивацією.

V. Домашнє завдання.

Підготувати відповіді на проблемні запитання:

Для всіх:

Порівняти образ Регіни з іншими персонажами, наявними у вітчизняній та світовій літературі.

Творчий рівень:

Написати твір-роздум на тему: «Більшість людей щасливі настільки, наскільки вирішили бути щасливим».

За бажанням:

Переглянути фільм «Пастка» (1993) (Кіностудія «Укртелефільм». Режисер Олег Бійма).

Література

1. Денисюк І. Франкознавство: здобутки, втрати, перспективи / Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин / І. Денисюк. – Львів, 1998. – 279 с. 2. Єфремов С.О. Історія українського письменства / С.О. Єфремов. – Київ: Феміна, 1995. – 688 с. 3. Ткачук М. Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції): Монографічне дослідження / М. Ткачук. – Тернопіль, 2003. – 384с. 4. Усе для школи. Українська література: програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тести: 10 кл. – К., Львів, 2001. – 80 с.

Сугоняко Юлія Олександрівна

*Студентка 43 У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка*

Тема: Пагінець із рідної землі (10 клас)

Мета: збагатити знання учнів про творчість Дмитра Павличка; дати цілісне уявлення про особистість Дмитра Павличка як митця, як людину та громадянина; сприяти розвиткові творчих літературних здібностей учнів; розвивати уміння декламувати й аналізувати поезію Д. Павличка; виховувати почуття любові до України, до рідного слова.

Форма проведення: літературно-поетична композиція.

Обладнання: портрет, книжкова виставка творів Дмитра Павличка, презентація «Пагінець із рідної землі», запис пісень на слова Д. Павличка.

Місце проведення: актовий зал.

Епіграф: Дмитро Павличко – це мислитель, достойний продовжувач Івана Франка, каменяр нової доби.

Олесь Гончар

Хід заходу

Учитель: 28 вересня 2017 року одному з найкращих поетів нашої країни, лауреату Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка Дмитру Васильовичу Павличку виповнилося 88 років. Кращі його твори відомі далеко за межами нашої Батьківщини, відмічені художньою довершеністю, філософськими роздумами, високою ідейністю. Поет оспівує рідну землю, велич трудових звершень, красу інтимних почуттів. Численні вірші Д. Павличка покладені на музику, стали популярними піснями. Деякі з його віршів ввійшли до шкільної програми. Думається, що багатьом читачам, серед яких є й діти, подобається поетична творчість нашого гуцульського соловейка.

Дмитро Васильович Павличко – поет рідкісного обдарування, високої культури. Наділений хистом публіцистичного слова, він відгукується на злободенні теми, відчуває пульс доби й водночас прагне змалювати красу світу, людських почуттів, відкрити найпотаємніші загадки буття, збагнути сутність поклонання. Павличко – тонкий, проникливий лірик, що торкається глибинних струн душі читача.

«Хто хоче пізнати поета, мусить піти в його край». До такої поради варто прислухатися. Кажуть, що народжені в гора – люди особливої душі. Горді діти гір звичні до контрасті. Є щось у них від стрімкості й розмаїтості довколишнього краєвиду. Давайте хоч подумки поїдемо в далеке мальовниче село Стопчатів, що на Прикарпатті... Це чарівний край з буйними лісами й поетичними полонинами, бурхливими річками й тасмничими смереками.

Живу, як той гірський потік.
На спокій – і хвилини.
Іскрюсь від кременя в бігу,
Туманюся від глини...

Так писав Дмитро Павличко – поет, який зріс у Карпатах. Твердий і занятий, упертий і несамовитий, чуттєвий і пристрасний, як сама земля його. *(Звучить трембіта)*

Ведуча 1. Гуцульщина, поблизу Коломиї село Стопчатів, саме тут народився Дмитро Васильович Павличко, де Карпатські краєвиди милують око, а мальовничі хатини, мов намисто, розсипалися вздовж річки Лючки, яка біжить між пасмами лісистих гір. Цей куточок Гуцульщини дав Україні діячів, слава яких давно переступила наші національні кордони: письменників Василя Стефаника, Марка Черемшину, Леся Мартовича та відомих митців – художника Василя Касіяна, композитора – Анатолія Кос-Анатольського. Тут зустрів своє перше кохання Іван Франко.

Читець декламує вірш – «Я син простого лісоруба»

Ведуча 2. Дмитро дуже любив свою матір. Вона знала напам'ять майже увесь «Кобзар», багато віршів І. Франка і переповідала ці твори дітям. Мама не лише вчила малого Дмитра декламувати зі сцени Шевченкові вірші, а й утверджувала в його серці переконання: і він зможе отак плести зі слів

візерунки, які люди називають віршами. Для цього треба добре вчитися у школі. І слова мами були для нього святі.

Ведучий. Селянський син за будь-яку ціну намагався здобути освіту. Закінчив польську школу (українська мова була тоді забороненою), у Коломийській гімназії опанував німецьку, латинь і вирішив вступити до вузу. Після деяких вагань (вибирав між медициною, фізикою та філософією – таким широким був спектр уподобань молодого галичанина) поїхав вступати до Київського університету. Блискуче здав іспити на філософський факультет, проте не вступив: згадали йому ув'язнення 1945–1946 рр. у зв'язку з обвинуваченням у причетності до діяльності УПА. Талановитий хлопець подав до Львівського університету, де став студентом української філології. Його поезія – це пісня опришківської душі, гнівної, правдивої і нескорено-гордої.

(Звучить вступ до пісні «Два кольори»)

Читець:

Хлопчик під муrom на ринку –
Хто б не проходив – гука:
Пане, купуйте ялинку,
Гляньте-бо, гарна яка ...
Ринок пустіє поволі,
В брамі гуде сніговій.
Треба купити бараболі
Матері хворій своїй.
Хто ж бо сьогодні у вузі
Серед студентів пізнав
Хлопця, що в голоді й стузі
Так ялинки продавав!
На новорічній забаві
Хтось запитав юнака:
Чом твої очі сумняві?
Глянь-бо, ялинка яка!
Може, прокинулись болі,
Смуток у згадці старій,
Що не приніс бараболі
Матері хворій своїй.

Ведучий. Український поет А. Малишко згадував: «Пам'ятаю вихід у світ його першої книжки у 1953 році. Та й самого поета знаю з тих днів, широкоплечого, темпераментного юнака, з великими очима, в яких, ніби світилося й вабило зелене покуття. І перша книжка, не такої ще вправної руки, пахла батьківською риллею і рясним пилом доріг, вабила читача чистотою слова, зворушливими інтонаціями та картинами народного життя. *(Звучить другий куплет пісні «Два кольори»)*

Ведуча 1. Дуже не легким і не простим було поетичне життя Дмитра Васильовича. Адже він виріс у краї, де влада за його ще коротке життя змінювалася чотири рази. Довелося йому пройти і через тюрми. Марія

Василівна, сестра Дмитра Васильовича, згадує: «Відтоді пролягла між нашою родиною і Дмитром якась невидима стіна – відстань, не в розумінні його людського відчуження, а в тому, що він ніби піднявся не лише над нами, а й над Карпатами, всім світом. Бог дав йому талант бути поетом. То тяжка доля... Недаремно мама сказала тоді: «Дмитрику, політика – то смерть». І справді, літературні критики неоднозначно висловлювалися про творчість Д. Павличка. Але рідні та знайомі його зазначають так: «Ми знаємо, наш Дмитро як людина, завжди був і буде щирим. А ще – як поету, йому випало жити в такий час, коли, може, обставини були вище за нього й довелося іти на компроміс, те зрозуміє той, хто сам пізнав і радість, і горе».

(Звучить третій куплет пісні «Два кольори»)

Учитель: Тематика Павличкових поезій найрізноманітніша. І коли в 1953 році з'явилася перша книжка «Любов і ненависть», на неї звернули увагу всі шанувальники літературного слова.

П'ятдесяті роки ще не знали таких яскравих дебютів. То був не легкий час. Закінчилася зловісна пора сталінізму. Поетичне слово юнака помітно вирізнялося серед злагодженого хору. Він не дотримувався правил тодішнього «літературного стику», говорив живим, дієвим словом, повним молодого завзяття. Тож давайте заглянемо із вами у благодатний храм Д. Павличка ім'я якому – слово...

(Звучать поезії Д. Павличка «Я народився на землі...», «У зорях небо чисте», «Лючка», «Не бійсь нічого, доки я з тобою...»)

Ведучий. У 1958 році з'явилася поетична збірка – «Правда кличе». Її вісімнадцятитисячний тираж було вилучено з обігу й знищено. Саме в ній було надруковано знаменитий вірш Д. Павличка «Коли умер кривавий Торквемада», де справжнім ім'ям були названі «вождь всіх народів» зі своїми діяннями. *(Звучить вірш Д. Павличка «Коли помер кривавий Торквемада»)*

Мужнє слово поета було почуте й оцінене. Поява збірки, нехай і перетвореної на попіл, показала, що Д. Павличко став однією з тих постатей в українській літературі, що визначають її моральний авторитет і шляхи розвитку. Разом з Ліною Костенко й іншими шістдесятниками – В. Симоненком, І. Драчем, М. Вінграновським, – він відстоював право поезії на чесність, дерзання, духовно-інтелектуальний пошук.

Ведуча 2. Дмитро Павличко виступає активним борцем за впровадження української мови. Він вважає, що любов до рідної мови – це любов до здорової духовності, до знання, світла, інтелігентності, благородства, справедливості, бо який народ не радітиме з того, що живуть люди щасливі від пісні й мови своєї?!

О рідне слово, хто без тебе я?

Німих жебрак, старцюючий бродяга,
Мертвяк, оброслий плитям саркофага,
Прах, купа жалюгідного рам'я.
Моя ти — пісня, сила і відвага,
Моє вселюдське й мамине ім'я.
Тобою палахтить душа моя,

Втишається тобою серця спрага.
Тебе у спадок віддали мені
Мої батьки і предки невідомі,
Що гинули за тебе на вогні..
Так не засни в запиленому томі,
В неткнутій коленкоровій труні –
Дзвени в моїм і правнуковім домі!

Ведучий. Цей гімн рідному слову – один із багатьох творів Дмитра Павличка на тему мови. «Ти зрікся мови рідної...», «Якби я втратив очі, Україно...» – це ті поезії, у яких митець стає на захист українського слова. Його твори не просто зізнання в любові до материнської мови, не просто декларація віри у її незнищенність, а вияв рішучої готовності відстоювати ту любов.

Для Павличка – то найцінніший скарб, з яким ніщо не може зрівнятися. У народі прийнято вважати найбільшою цінністю зір. Кажуть: бережи, як зіницю ока. Митець ж використовує цей народний вислів, щоб ще вище піднести цінність мови. У сонеті «Якби я втратив очі, Україно...», він пише, що осліпнувши міг би жити:

Якби я втратив очі, Україно,
То зміг би жить, не бачачи ланів,
Поліських плес, подільських ясенів,
Дніпра, що стелить хвилі, наче сіно.
У глибині моїх темнот і снів
Твоя б лунала мова солов'їно;
Той світ, що ти дала мені у віно,
Від сяйва слова знову б заяснів.
Я глухоти не зможу перенести,
Бо не вкладе ніхто в печальні жести
Шум Черемоша, співи солов'я;
Дивитися на радощі обнови,
Та материнської не чути мови, –
Ото була б загибель – смерть моя.

Ведуча 1. Ставлення до рідної мови для Павличка – то найвищий критерій моральності, взагалі вартості людини. Мабуть, не випадково саме Дмитро Павличко став першим головою Товариства української мови імені Т.Г. Шевченка (1988 р.).

Крім того, у 1977 році Дмитрові Павличкові була присуджена Державна премія імені Т. Г. Шевченка за збірку поезій «Любов і ненависть».

Ведуча 2. Найціннішою перлиною Павличкової лірики є його поетична збірка «Гаямниця твого обличчя», де, здається, промовляє лише поетове серце, щиро любляче й тому щиро страждаюче.

Бібліотекар. Ця збірка гідна стати поруч із Франковим «Зів'ялим листям». Різні поети по-своєму розуміють і змальовують любов. Дмитро Павличко засвідчує:

Моя любове, ти як Бог, –

Я вже не вірю, що ти є.
У безлічі земних тривог
Згубилося ім'я твоє.
Та я належу ще тобі,
Хоч сам від себе це таю,
Хоч не в молитві, а в клятьбі
Я силу згадую твою.
Жорстоко в правоті своїй
Невірство не суди моє.
З'явись, благослови, зігрій,
Якщо ти є, якщо ти є!

Учитель: Є в Павличка поезії, які вражають не лише змістом, а й пісенністю. Одна з таких «Я стужився, мила, за тобою». Вона має другу назву – «Явір і яворина». У ній – вічний потяг людини до гармоній у світі, прагнення взаємної любові.

(Звучить пісня та відео до пісні «Явір та яворонька»)

Цей вірш – своєрідна містерія. А друге, музичне, життя цій поезії дав композитор Олександр Білаш. Творча співдружність обох митців увінчалася не одним творчим досягненням. Понад півтора десятка чудових романсів і пісень створив Олександр Білаш на тексти книжки «Тамниця твого обличчя». Та і взагалі – пісні це особлива сторінка в творчості письменника.

Крім того, у 60-х роках Д. Павличко працював сценаристом на кіностудії імені О. Довженка. Він написав сценарій до фільму «Сон» та «Захар Беркут». І пісня «Лелеченьки» – це сама туга за Батьківщиною, за рідною землею. Не кожен може долетіти, не кожному судилося повернутися додому.

(Звучить пісня «Лелеченьки»)

Ведуча 2. Українці – співучий народ. З давніх-давен, з діда-прадіда бере свій початок незрівнянна українська пісня, тече й розливається широкою, мелодійною рікою творчості наших поетів, одним із яких є наш відомий поет-пісняр Дмитро Павличко.

Навряд чи знайдеться в Україні людина, яка б не чула й не знала пісні на слова Д. Павличка «Два кольори». Вона справді стала народною. І в цьому найбільше визнання – її автора. Її краса і нев'януча свіжість – передусім у поетичному тексті.

Олеся Білаш, донька композитора Олександра Білаша, так розповіла історію створення пісні «Два кольори»: «Батько з Павличком сиділи на якомусь з'їзді комсомолу. Було нецікаво, тому роздивлялися по залу. І раптом попереду побачив жінку з накинutoю на плечі хусткою: на чорному тлі – червоні троянди, такі яскраві, що просто очі виїдали.

– Бачиш оту жінку? – спитав батько Павличка. – Дивись яка хустка – червоне і чорне.

– Червоне – то любов, а чорне – то журба, – відповів Дмитро Васильович. Вони потихеньку втекли із з'їзду, поїхали до Будинку творчості у Ворзелі. Написали пісню буквально за півгодини.

Пісня «Два кольори» стала народною, її люблять і часто співають. Здається, що її дуже важко перекласти іншою мовою, бо сорочка-вишиванка, обєріг – це українські народні символи. Широка гама кольорів у вишиванках, але переважають у них два кольори: червоний і чорний. Здавна відомо, що червоний означає любов, а чорний – журбу. Бо саме з таких почуттів, як любов і щастя, сум і журба, радість і печаль, складається людське життя. Ці почуття органічно поєднуються, переплітаються, як червоні і чорні нитки на маминому шитті. Як червона і чорна нитка у вишиванні, так радість і журба у житті – завжди поруч. Тож давайте разом заспіваємо «Два кольори».

(Звучить пісня «Два кольори» та відео до неї)

Ведуча 1. Щоб розповісти про всю творчість письменника, нам не вистачить однієї зустрічі. Тематика Павличкових поезій найрізноманітніша.

(Звучать вірші та пісні на слова Д. Павличка)

Література: 1. **Мовчан Р.** Українська проза ХХ століття. В іменах. – К., 1997. 2. **Історія** української літератури ХХ століття. У 2 кн. / За ред. В.Г.Дончика) – К., 1993, 1998. 3. **Земляк В.** Павличко сьогодні // Літературна Україна. – 1977. – 22 листопада. 4. **Ільницький М.** Дмитро Павличко. Нарис творчості. – К., 1985. 5. **Моренець В.** Дмитро Павличко// Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. – К., 1995. – Кн. 2. – Ч. 2. 6. **Равлів І.** Тематичне й жанрове розмаїття Павличкової лірики 90-х // Слово і час. – 1998. – № 9 –10. 7. **Савчин Т.** Сонети Дмитра Павличка: Поетика жанру. – К., 1999. 8. **Ткаченко Л.** Ностальгія Дмитра Павличка // Слово і час. – 1999. – № 10.

Усок Олена В'ячеславівна

*Викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії
Професійно-педагогічного коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

Корзюкова Людмила Петрівна

*викладач української мови та літератури,
англійської мови, спеціаліст вищої категорії
Професійно-педагогічного коледжу Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

Тема: Моделювання технології використання інтерактивних вправ під час навчальних занять (розробка майстер-класу)

Викладач української мови: Пропонуємо вашій увазі інтерактивні вправи, що використовуємо на різних етапах під час проведення навчальних занять. Ця вправа сприяє забезпеченню позитивного настрою, розвитку активності і впевненості на організаційному етапі заняття.

Увага на екран. Ці вислови – кредо вашої роботи.

Я не соромлюсь висловлюватись.

Обдумую, формулюю, висловлюю!

Говорю чітко, ясно!

Викладач української мови: Отже, як говорить народна мудрість, «Не кажи не вмію, ... продовжимо (а кажи навчусь)».

Тож учимось разом!

Гадаю, початок заняття вдалий.

Наступний інтерактивний прийом використовується на етапі мотивації і називається «**Картинна галерея**».

Увага на екран. «Рестауруймо» вислів Барнетта:

Для греків вона істота, що мислить. Для сучасних учених – тварина, яка виробляє знаряддя. Для психолога – тварина з «почуттям вищої відповідальності», яка користується мовою. Для еволюції – це ссавець із величезним мозком.

- Про кого йдеться? (*Про людину*)

- Адже саме людина може мислити, працювати, відповідати за свої вчинки, а найголовніше – послуговуватися мовою. Обгунтуємо це.

Увага на екран.

Наступні інтерактивні вправи виконаємо на етапі опрацювання нового навчального матеріалу.

Під час вивчення тем із лексикології доцільним буде виконання вправи «**Джерела інформації**».

Уявіть, що ви в бібліотеці і працюєте зі словником омонімів, паронімів і дізнаєтеся, що ...

Вправа «**Вільний мікрофон**» не тільки допоможе висловити думки, а й пізнати всі можливості словника професійних термінів, зокрема термінологічного словника паронімів, омонімів.

Увага на екран.

- *Я не знав (знала), а тепер знаю, що ...*

зефір – це кулінарний виріб (*смачний зефір*) і

зефір – *книжн.* теплий вітер (*легкий зефір*);

мандарин – це вічнозелене цитрусове дерево, а також плоди цього дерева (*стиглий мандарин*) і

мандарин – чиновник у феодальному Китаї (*багатий мандарин*).

Викладач української мови: Зв'язок із життям – неабиякий аспект для побудови успішної діяльності між викладачем і студентами. Ця вправа розвиває у студентів творчу уяву, мовлення, мислення. Студенти навіть можуть розкрити свої таємниці.

А щоб розкрили свої таємниці **ви**, запрошуємо вас на ярмарок!

На екрані – слайди з епізодами ярмарку

Ідучи між рядами ярмарку в селі Соснівка Глухівського району, ви бачите людей, одягнених у святкові яскраві вбрання.

Також на ярмарку представлено вироби народних умільців.

Перегляд слайдів під супроводом української народної пісні

- Отже, що ж умієте ви?

- *Не хочу хвалитися, але я вмю гарно ...*

Викладач української мови: Виявити обдарованих студентів під час навчальних занять нам допомагає **інтерактивна вправа «Проби пера»**, що передбачає складання поезії за поданими римами. Результат – укладання збірок студентських поезій.

Можливо, і серед вас є приховані таланти.

Звучить музика

Жити – творити
Довженко – Шевченко
Локшина – свинина
Процідити – зварити

Викладач української мови: Під час проведення бінарного заняття, наприклад, з української та англійської мов, доцільним буде використання інтерактивної вправи «*Лексичний тир*».

А що ми робимо в тирі?

Та перш ніж «стріляти в англійські слова», віднайдіть зайві серед українських.

Увага на екран.

1. Ковбаса, м'ясо, цвях, котлета, борщ
2. Цукор, кава, чай, кекс, вантажівка
3. Брюки, сорочка, капелюх, сукня, молоток

- А чому ви «стріляли» саме в ці слова?

А в зайві англійські слова спробуйте влучити разом із викладачем англійської мови.

Увага на екран

1. Sausage, meat, nail, cutlet, vorsch.
2. Sugar, coffee, tea, cake, lorry
3. Pants, hammer, shirt, hat, dress.

Викладач англійської мови: *Інтерактивна вправа «Асоціативний кущ»* розвиває вміння й навички вміло оперувати словами-професіоналізмами під час лабораторних та семінарських занять, проходження практики на робочому місці вчителя технологій, при написанні курсових робіт і, нарешті, знання професійної лексики – це неабияка підвалина для майбутньої професійної діяльності.

Слова:

Борщ – смачний, український, червоний

Borsch – Ukrainian, delicious, red

Морозиво – солодке, вершкове, шоколадне, біле, брунатне, молочне

Ice cream – sweet, creamy, chocolate, white, brown, dairy

Вишиванка – українська, яскрава, колоритна

Embroidered shirt – Ukrainian, bright, colorful

Викладач української мови:

Ваша увага розсіюється. Ви стомилися. Тому

Говоримо майже пошепки: «Хто нас чує... підніміть ліву руку».

Деякі почнуть прислухатися.

Продовжуємо: «Хто нас чує, посміхніться».

«І якщо ви нас почули, подаруйте одне одному посмішку».

Викладач української мови: За допомогою *інтерактивної вправи «Скульптура»* зобразіть подані іменники у вигляді скульптур за допомогою прикметників. Береза яка? Море яке?

Береза – білокора, білостанна, висока, густолиста, струнка, тендітна

Море – бездонне, безкрає, безмежне, глибоке, широке, синє

Викладач української мови: Подискутуєте стосовно правильності у вживанні прикметників? До вашої уваги *інтерактивна справа «Дискусія»*.

Отже, старий чи давній?

Старий і давній

Іноді доводиться чути: «Ми з вами – *старі* приятелі», – хоч обом співрозмовникам нема й тридцяти років віку. Які ж вони *старі*? Вони – *давні* приятелі. Але якщо треба підкреслити, що йдеться саме про вік співрозмовників, а не про давність приятелювання, тоді слухний буде прикметник *старі*: «Ми з вами *старі* обоє, багато на віку бачили» (з живих уст).

Природніше, правильніше казати: *давня* звичка, *давнє* правило, а не *стара* звичка, не *старе* правило. Зате цілком слушно буде сказати – *стара* (чи *застаріла*) зброя, *старі* поняття, *старий* хрін тощо.

Викладач української мови: 9 листопада – День української писемності і мови. Яка ж наша мова?

За допомогою *інтерактивної справи «Аукціон»* на етапі закріплення та узагальнення доповніть одне одного ознаками про мову. Виграє той, хто назве ознаку останнім.

Українська мова						
Давня	Національна	Державна	Жива	Рідна	Милозвучна	Багата
козацька		сучасна		материнська		гнучка
шевченківська	народна	літературна		батьківська	приємна	барвіста
	калинова	нормативна		щира	оксамитова	
	барвінкова	перспективна		улюблена	м'яка	
					колискова	
					гармонійна	
					пісенна	
					співуча	
					солов'їна	
					поетична	
					мелодійна	

Викладач української мови: Наступна *інтерактивна справа «Інтерв'ю»*. Незабаром – двохста річниця від Дня народження Тараса Шевченка – основоположника сучасної української літературної мови. Пропонуємо взяти інтерв'ю. Письмово сформулюйте питання, відповіді на які ви б хотіли отримати від геніального українського поета.

Запитання збираємо в капелюх

Викладач української мови: Спробуйте відповісти на ваші ж запитання.

Викладач української мови: 10 вересня виповниться 120 років від дня народження Олександра Довженка. Відомий письменник і кінорежисер навчався у Глухівському учительському інституті.

Інтерактивна справа «Словесне малювання» присвячена саме творчості Довженка, зокрема його публіцистичній діяльності.

Послухаємо уривки зі «Щоденника» Довженка і відтворимо його образ очима сучасників. Отже, який він, Довженко?

Уривки зі «Щоденника»:

1. «Єдина країна в світі, де не викладалася в університетах історія цієї країни, де історія вважалася чимось забороненим, ворожим і контрреволюційним, – це Україна. Другої такої країни на земній кулі нема.

Де ж рождатися, де плодитися дезертирам, як не у нас? Де рости слабодухим і запроданцям, як не у нас? Не вина це дезертирів, а горе. Не судить їх треба, а просить прощення і плакати за погане виховання, за духовне каліцтво у великий час.»

2. «Я глибоко переконаний, що німці одружуються з нашими дівчатами згідно таємного наказу: убити ворожих солдат і забрати в подружжя ворожих жінок. Вони уважні кавалери, і так небагато треба, щоб купити жіноче серце, що виросло серед грубості і байдужості до своєї жіночої статі.

А найстрашніше – що дівчата не знають, що, виходячи заміж за німця, вони зраджують Батьківщину. Їх не учили Батьківщині – їх учили класовій ворожнечі і боротьбі, їх не учили історії. Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців.»

3. «Я хочу жити на Україні. Що б не було зі мною... Нехай зневага і зло людське круг мене, хай кличуть мене ворогом народу безсоромні й жорстокі службовці-людожери, якщо їм треба так. Я України син, України...

У перетворенім степу над великою урочистою рікою серед народу да поживу я, втішу своє серце, порадуюсь щастю його. Лечу.»

Викладач української мови: Отже, образ Довженка осяяний патріотизмом, відданістю, уболінням за долю країни ... (*читає з екрана слова, що надрукував лаборант*). А образ цей намалювали сучасники – ми з вами.

Підсумовуючи, знову виконаємо *інтерактивну вправу «Вільний мікрофон»*, що застосовуємо на етапі рефлексії.

Мені було цікаво, що...

Я впевнився (впевнилася) в тому, що...

А я дізнався (дізналася) про те, що ...

Найбільші труднощі я відчув (відчула)...

На наступному занятті я хочу ...

Викладач української мови: Сьогодні ви впевнилися в тому, що інтерактивні технології формують розумову діяльність, розвивають творчі здібності, збагачують лексичний запас, утверджують активну життєву позицію через уміння довести свою думку, виховують інтелектуально розвинену особистість.

І не можна не згадати думку старих людей з оповідання В. Сухомлинського «Хто найкращий майстер на землі»: «Хто творить розумну і добру людину – найкращий майстер». Тож творімо й ми!

Цінько Світлана Василівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови,
літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Цикл уроків до теми «Прикметник» (методичні розробки уроків
української мови в 6 класі)

Урок 1.

Лінгвістична тема уроку (тема 1): Написання *не* з прикметниками.

Соціокультурна тема уроку (тема 2): Рідна мова – душа
українського народу.

Мета уроку: повторити матеріал про прикметник, подати відомості
про написання *не* з прикметниками; вчити обґрунтовувати свій вибір
написання відповідним орфографічним правилом; формувати вміння
знаходити у словах орфограму «не з прикметником»;

збагачувати і уточнювати словниковий запас учнів; розвивати увагу,
пам'ять, удосконалювати культуру усного і писемного мовлення;
виховувати любов до рідної мови.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Методи і прийоми: бесіда, пояснення, робота з підручником, метод
вправ, дидактична гра «Утвори і скажи».

Обладнання: таблиці «Не з прикметниками».

Перебіг уроку

I. Перевірка домашнього завдання

1.1. Колективна перевірка домашнього завдання (вправи)

1.2. Бесіда

Давайте пригадаємо вивчений на попередньому уроці матеріал.

- Прикметник – це... (частина мови, що виражає ознаку предмета й
відповідає на питання *який? чий?*).

- Які групи прикметників за значенням ви знаєте? (якісні, відносні,
присвійні).

- Наведіть приклади якісних, відносних і присвійних прикметників.

II. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

2.1. Дидактична гра «Утвори і скажи»

Від поданих слів утворіть прикметники.

Турок, ткач, грек, католик, Прага, Дрогобич, Кролевець, Запоріжжя,
Нюрнберг, Острог, Чортомлик. (*Турецький, ткацький, грецький,
католицький, празький, дрогобицький, кролевецький, запорізький,
нюрнберзький, острозький, чортомлицький*).

2.2. Робота з таблицею

неозорий	невеликий	Шлях не широкий, а вузький.
невловимий	недавній	Цей костюм не дорогий, а дешевий.

Подумайте і визначте, чому у першій і другій колонках *не* пишеться з
прикметниками разом, а в третій – окремо. Для цього зробіть такі
спостереження:

1. З'ясуйте, чи вживаються слова без *не* у першій колонці. А в другій?

2. Зробіть висновок, як змінюється лексичне значення слів при додаванні до них префікса *не*.

3. Визначте, чи вживається частка *не* для заперечення означуваних прикметником предметів у третій колонці.

- Щоб не помилитися в майбутньому у правописі *не* з прикметниками, ми їй присвятимо сьогоднішній урок вивченню цієї теми.

III. Повідомлення теми і мети уроку

3.1. Повідомлення теми та мети уроку

Сьогодні на уроці ми дізнаємося про написання частки *не* з прикметниками. А також поглибимо вміння знаходити у словах орфограму «*не* з прикметником» та поговоримо про рідну мову – душу українського народу.

3.2. Робота в зошиті

Отож, розгортаємо зошити. Записуємо число, класна робота та теми уроку.

IV. Пояснення вчителем нового матеріалу

4.1. Робота з таблицею «*Не* з прикметниками»

Разом	Окремо
без <i>не</i> не вживається: <i>непохитний, негайний</i>	у реченні є протиставлення: <i>не високий, а низький</i>
додавання <i>не</i> утворює прикметник із протилежним значенням (антонім); можна дібрати синонім без не <i>сміливий – несміливий (боязуз)</i>	після слів далеко, зовсім, аж ніяк: <i>далеко не досконалий; зовсім не цікавий; аж ніяк не дружній</i>
з префіксом недо- <i>недопечений, незрілий</i>	прикметник у реченні є присудком: <i>Ця річка не широка.</i>
є префіксом чи частиною кореня	є заперечною часткою
стверджує	заперечує

- Розгляньте таблицю і скажіть, як пишеться частка *не* з прикметниками?

4.2 Робота з підручником

а) Читання правила на сторінці 150.

- Тож коли не пишеться з прикметниками разом? А коли – окремо?

- Наведіть приклади.

б) Виконання вправи 393 (усно).

Подивіться на подані слова і скажіть, які з них без *не-* не вживаються:

Нещадний, невисокий, невпинний, некрасивий, неугавний, недобрий, несміливий, нещасний, негустий.

в) Виконання вправи 394 (усно).

Поясніть, чому лише в першому реченні *не* з прикметником пишемо разом, а в інших – окремо.

1. Сашко впіймав невелику рибу. (невелику – маленьку).

2. Сашко впіймав не велику, а маленьку рибу. (протиставлення).

3. Сашкова риба не велика. (присудок).

4. Сашко впіймав зовсім не велику рибу. (слово *зовсім*).

г) Виконання вправи 395 (письмово).

- Прочитайте текст. Чи можна назвати його оповіданням? Поміркуйте, що змусило людину здолати страх. Як змальовано ставлення до звірятка?

- Знайдіть у тексті прикметники з префіксом не й поясніть їх написання. Випишіть словосполучення з цими прикметниками.

(невеличку дику місцину, непрохідний ялівець, нечутними кроками, неймовірний страх).

д) Виконання вправи 396 (письмово).

Спишіть речення, розкриваючи дужки. Підкресліть і поясніть орфограму «не з прикметниками».

(недобрий...; не потрібний...; не страшний...; невтомний; не сумна; не здатний; невеликі).

V. Підсумок уроку

5.1. Пояснювальний диктант

Запишіть речення, розкриваючи дужки. Пояснити орфограму «Не з прикметниками» і розділові знаки.

- Прочитайте текст та визначте його тему.

- Випишіть слова з не, розкриваючи дужки.

- Доберіть заголовок до тексту.

Ти будеш, Вітчизно моя кароока, повік (не)залежна, повік молода. (Не)звичайна, а немов казкова скрізь лунає українська мова! Мова рідна! Мово невмируща! Ти для нас неначе хліб насущний. Будь (не)щадним до ворогів Батьківщини нашої, люби свій народ. Ти і багата, ти і (не)озора, ти і могутня, ти і (не)зборима, моя прекрасна Вітчизно.

(Ти будеш, Вітчизно моя кароока, повік незалежна, повік молода. Не звичайна, а немов казкова скрізь лунає українська мова! Мова рідна! Мово невмируща! Ти для нас неначе хліб насущний. Будь нещадним до ворогів Батьківщини нашої, люби свій народ. Ти і багата, ти і неозора, ти і могутня, ти і незборима, моя прекрасна Вітчизно.)

5.2. Бесіда

- Чому нашу українську мову називають найспівучішою в світі?

- Як ви поясните вислів «Мова – душа народу»?

- Про що ми говорили сьогодні на уроці?

- Коли слід писати *не* з прикметниками разом?

- Коли ми пишемо *не* з прикметниками окремо?

5.3. Оцінювання

VI. Завдання додому та інструктаж до його виконання

Повторити матеріал про прикметник, вивчити правила на стор. 150, виконати вправу 398 (с. 151).

*Написати твір-мініатюру на тему: «Чи можна вважати себе стравжнім українцем, якщо не спілкуєшся рідною мовою?».

Література. 1. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : Підручник для 6 класу // О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – Київ: Генеза, 2014. – 261 с.

2. Українська мова : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/program/program-5-9/56134/>. Дата звернення: 19.12.2017.

Урок 2.

Лінгвістична тема уроку (тема 1). Написання складних прикметників разом і через дефіс.

Соціокультурна тема уроку (тема 2). Культурно-історичні пам'ятки архітектури України.

Мета: повторити й поглибити знання учнів про способи творення прикметників, зокрема про складання основ; сприяти зміцненню навичок правопису складних прикметників разом і через дефіс та позначати відповідні орфограми, пояснювати їх за допомогою орфографічних правил; формувати вміння правильно писати складні прикметники з вивченою орфограмою, знаходити й виправляти помилки у правописі складних прикметників;

розвивати творчі, комунікативні вміння та навички, увагу, логічне мислення, пізнавальну та творчу активність учнів; удосконалювати навички колективної та самостійної роботи учнів;

виховувати повагу й бережливе ставлення до культурно-історичних пам'яток архітектури рідної землі.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Методи і прийоми: бесіда, пояснення, робота з підручником, метод вправ, дидактична гра «Пригадай та поясни».

Обладнання: таблиця «Складні прикметники», роздатковий матеріал.

Перебіг уроку

I. Перевірка домашнього завдання

1.1. Дидактична гра «Пригадай та поясни»

- Пояснить, чому написали – н- або -нн- .

Гарнізонний клуб, лимонне тістечко, телефонна розмова, невгамовний сусід, прикордонна застава, журавлиний ключ, дерев'яна парта, струнний інструмент, сторонній спостерігач, злочинний задум, бджолиний рій, добротинний заклад.

1.2. Робота з таблицею «Складні прикметники»

Овочепереробний	Овоче-молочний
-----------------	----------------

- Давайте пригадаємо, які слова називаються складними?

- Порівняйте подані прикметники. Який з них утворено від залежних одне від одного слів, а який – від рівноправних?

- Який висновок можна зробити про написання складних прикметників?

II. Повідомлення теми і мети уроку, мотивація навчальної діяльності

2.1. Повідомлення вчителя

На сьогоднішньому уроці ми ознайомимося з основними правилами написання складних прикметників разом і через дефіс, вчитимемося позначати відповідні орфограми, пояснювати їх за допомогою орфографічних правил. Також поговоримо про культурно-історичні пам'ятки української землі.

2.2. Робота в зошиті

Розгорніть зошити, запишіть число, класна робота та теми уроку.

III. Пояснення вчителем нового матеріалу

3.1. Робота з таблицею «Складні прикметники пишемо» (с. 154)

- Зверніть увагу на основні правила написання складних прикметників.
- Коли пишемо складні прикметники разом? Наведіть приклади.
- Коли пишемо складні прикметники через дефіс? Наведіть приклади.
- Зверніть увагу, що дефіс зберігаємо і в прикметниках, утворених від складних іменників, що пишуться через дефіс: Івано-Франківськ – івано-франківський, віце-президент – віце-президентський.

3.2. Робота з підручником(вправа 409 – усно)

- Поясніть, чому прикметники першої групи пишемо разом, а другої – через дефіс.

1. Шахово-шашковий, осінньо-зимовий, польсько-французький. (Утворені від рівноправних слів).

2. Легкоатлетичний, полезахисний, п'ятизірковий. (Утворені від залежних одне від одного слів).

IV. Вправи на закріплення одержаних знань

4.1. Робота з підручником

А) Вправа 410 – письмово.

- Прочитайте текст. Про що в ньому йдеться?
- Які кольори, на вашу думку, теплі, ласкаві, а які – холодні?
- Знайдіть складні прикметники. Поясніть їх написання.

Темно-каре, золотисто-ніжним, світло-вишневим, ніжно-хвилююче, жовтогогарячим, червоно-жовте.

Б) Вправа 411 – письмово.

- Утворіть від поданих словосполучень складні прикметники. Поясніть їх написання.

Східнослов'янський, народнопоетичний, темно-сірий, сільськогосподарський, болезаспокійливий, навчально-виховний, синьоокий, широкоплечий, чужоземний, землеудобрювальний, культурно-історичний, односторонній, десятирічний.

4.2. Робота над текстом

- Прочийтайте текст. Про що в ньому розповідається?

Золотоверхий наш красень Київ. На мальовничих схилах Дніпра розкинувся Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Визначним релігійно-політичним центром Київської Русі була Печерська лавра. Окраса лаври – Успенський собор, який спочатку був однокупольним, шестистовпним. Згодом увінчався грушовидними золотими банями.

Далі сяє золотом Софія, яка наближається до свого тисячолітнього ювілею. Мозаїка Софії – перлина світового мистецтва, а одне із див – це барви її. Рідко який художник домагався такого розмаїття тонів і відтінків. Нараховано 168 відтінків різних кольорів. Важко сказати, чи найдосконаліший комп'ютер міг би розділити семибарвну веселку на таку кількість відтінків. Скільки треба барвників і яке точне дозування при виготовленні склоподібної смальти, щоб одержати такий розсип відтінків. Золото-срібні смальти нараховують 25 відтінків. У смальті синього кольору розрізняють 9 відтінків – від темно-синього до блакитного, кобальтового – 5, а індиго – 7.

- Який заголовок можна дібрати до тексту?
- Знайдіть складні прикметники та поясніть їх написання.
- Яке значення в житті людини відіграють культурно-історичні пам'ятки архітектури?

- Які ще визначні споруди України або вашої місцевості ви знаєте?

4.3. Робота з підручником

А) Вправа 412 – усно.

- Прочитайте та поясніть написання складних прикметників разом та через дефіс.

Південно-західний, прямокутний, високий-високий, хлібопекарський, синьо-жовтий, жовтогарячий, мікрохвильовий, світло-зелений, тихострунний, офіційно-діловий, російсько-український, першочерговий, літературно-музичний, шестиричний, кисло-солодкий, західноукраїнський.

Б) Вправа 413 – письмово.

- Спишіть прикметники, знявши ризик. Підкресліть орфограму.
- Народно-визвольний, газовидобувний, овоче-багачинний, блідо-рожевий, військово-морський, машинобудівний, довгостроковий, чорноморський, чорнобровий, одноразовий, тихий-тихесенький, синьо-червоний, правобережний.*

V. Підсумок уроку

5.1. Бесіда

- Коли пишемо складні прикметники разом? Наведіть приклади.
- Коли пишемо складні прикметники через дефіс? Наведіть приклади.
- Яку роль відіграють архітектурні пам'ятки?

5.2. Оцінювання учнів

VI. Завдання додому та інструктаж про його виконання

Повторити правила на с. 154-155, виконати вправу 416. *Виконати вправу 414 на с. 156.

Література

1. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : Підручник для 6 класу // О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – Київ: Генеза, 2014. – 261 с.
2. Українська мова : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/program/program-5-9/56134/>. Дата звернення: 19.12.2017.

ЗМІСТ

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

1. Віннік О. А. Подорож казковою країною Звуків.....	3
2. Воробйова О. М. Казка під дощем.....	6
3. Гвоздева О. С., Мельник Л. В. Юля-грязнуля и предметы гигиены.....	8
4. Довбня Н. М. Казка навпаки.....	11
5. Дорогіна М. О. Як зайченятко загубилося.....	13
6. Єрмошина О. І. Подих весни.....	16
7. Какацій К. В., Мельник Л. В. Про тебе самого: ознайомлення з назвами частин тіла.....	19
8. Конопліна Л. В. Складання описової розповіді про окрему частину картини Б.В. Щербакова «Фрукти».....	22
9. Левенець Н. В. Цікавий гість у нашому садочку.....	23
10. Масловська І. С. Як природа готується до зими.....	25
11. Морнева Г.Ф. На гостинах у Оксанки й Тарасика.....	29
12. Олькова О. Г. Магазин игрушек.....	34
13. Прокопенко С.В. Читання оповідання В.Осеєвої «Чарівне слово»	35
14. Ромашенко О.М. Переказ оповідання К. Ушинського «Чотири бажання».....	40
15. Руло Е.В. Пальчикові ігри для молодших дошкільнят.....	44
16. Савощенко О. О. Дружна родина.....	46
17. Сидорова О.С. Ігри та вправи на розвиток дрібної моторики пальців рук.....	49
18. Сокол А. О. Подолання гіперактивності та агресивної поведінки.....	52
19. Холод М.А. Урок доброти. Оповідання В. Сухомлинського «Мишків велосипед».....	56
20. Чумак Л. В. На гостини до бабусі.....	57
21. Шереметьєва Е. М. Ігри та вправи на постановку звуків [ж], [ч], [ш].....	61
22. Шлапак О. В. До ведмедика у гості.....	63

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

23. Бабенко М. О. Колискові пісні	65
24. Білевщук Н. М., Свиридок Т. М., Сокол А. М. Для чого потрібен скелет і м'язи?.....	67
25. Косолап І. В. Звуки [дж], [дз], [дз'], позначення їх буквосполученнями дж, дз.....	73
26. Косолап Т. О. Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот та неістот.....	75
27. Куліш Н. В. Корінь слова. Спільнокореневі слова.....	80
28. Маркотенко Т. С. Норми української літературної вимови.....	86
29. Полянська Л.М. Мужай, прекрасна наша мова.....	90
30. Рудь С. М. Читаєм произведения К.Г. Паустовского.....	95

ОСНОВНА Й СТАРША ШКОЛА

31. Заболотна М.О. Ліна Костенко «Кольорові миші».....	100
--	-----

32 Матосова А.М. Усний твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень у художньому стилі.....	105
33. Матосова А.М. Твір-опис процесу праці за власним спостереженням в художньому стилі. День народження зі смаком України.....	108
34. Момот О.К. Л.В.Костенко. Життя письменника – в його поезії.....	112
35. Надточій С.М. Чернечі джерела. Використання прислівників як засобу підсилення виразності мовлення.....	117
36. Привалова С.П. Система уроків за творчістю І. Франка.....	121
37. Сугоняко Ю.О. Пагінець із рідної землі.....	134
38. Усок О.В., Корзюкова Л.П. Моделювання технології використання інтерактивних вправ під час навчальних занять.....	140
39. Цінько С.В. Цикл уроків до теми «Прикметник».....	145
Зміст.....	151

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. Т/ф: 095-620-10-20

e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.